

L'EVOLUCIÓ DELS
HERETAMENTS A CATALUNYA;
DE COSTUM A INSTITUCIÓ LEGAL
CODIFICADA

Dret de Successions

Albert Garcia Vilar

29/05/2015

Tutor: José Luis Linares Pineda

INDEX

INTRODUCCIÓ:	3
PRIMERA PART	4
1. LA INTRODUCCIÓ DELS HERETAMENTS A LA TRADICIÓ ROMANÍSTICA ..	4
1.1 Evolució dels heretament a la tradició jurídica catalana	4
1.2 El moment dels heretaments com a costum i la seva codificació.....	7
1.3 Concepte, Classes i Règim jurídic dels heretaments abans de la Compilació.....	9
1.3.1 Concepte.....	9
1.3.2 Classes d'Heretaments	9
SEGONA PART	20
2. LA COMPILACIÓ DEL DRET CIVIL DE CATALUNYA. LLEI DE 21 DE JULIOL DE 1960:	20
2.1 Qüestions Generals.	20
2.1.1 Naturalesa jurídica	20
2.2.2 Característiques.....	22
2.2.3 Capacitat.....	23
2.2.4 Temporalitat.....	24
2.2 Classes d'Heretaments.....	24
2.2.1 Heretaments a favor dels contraents.....	24
2.2.2 Heretaments a favor dels fills dels contraents.....	34
2.2.3 Heretaments mutuels.....	47
3. CODI DE SUCCESSIONS DE CATALUNYA. LLEI 40/1991 DE 30 DE DESEMBRE.	49
3.1 Successió contractual en el Dret Civil català	50
3.2 Els subjectes que intervenen i la capacitat per atorgar els heretaments	51
3.2.1 Element Contractual:	53
3.2.2 Element matrimonial:.....	54
3.2.3 Element Successori:.....	55
TERCERA PART	62
4. LLIBRE QUART DEL CODI CIVIL DE CATALUNYA, RELATIU A LES SUCCESSIONS. LLEI 10/2008, DE 10 DE JULIOL	62
4.1 Qüestions generals.....	63
4.2 Comentari del Títol III, Capítol I, secció primera respecte les disposicions generals.....	63
4.2.1 Concepte dels pactes successoris	64
4.2.2 Naturalesa dels pactes successoris	64

4.2.3 Estructura dels pactes successoris	65
4.2.4 Ineficàcia dels pactes successoris.....	67
4.3 Comentari del Títol III, Capítol I, secció segona respecte els heretaments	70
4.3.1 Concepte	70
4.3.2 Característiques.....	71
4.3.3 Classes d'heretaments	71
4.3.4 Efectes dels heretaments.....	74
4.4 Comentari del Títol III, Capítol I, secció tercera respecte els pactes successoris d'atribució particular	75

INTRODUCCIÓ:

Està dedicat aquest treball a la evolució dels heretaments a Catalunya des del seu ús com a costum fins la seva primera codificació a la Compilació de 1960, seguit de totes les codificacions posteriors que els han establert al llarg dels anys.

Els heretaments són una institució tradicional del dret successori català amb una procedència aliena al dret romà i és degut al seu origen com a costum. No obstant, s'ha introduït progressivament en el sistema de matriu romanística. Actualment estan recollits en el Llibre quart del Codi Civil de l'any 2008, i es coneixen com a heretament o pacte successori d'institució d'hereu i són una institució contractual d'hereu amb un caràcter irrevocable.

La evolució que han patit els heretaments s'ha vist amb la primera codificació a la Compilació de 1960 seguit del Codi de Successions del 1991 i per últim en el Llibre quart de Codi Civil del 2008. A la Compilació de 1960 es va veure com els heretaments passaven de costum a institució legal i la seva finalitat com a organització patrimonial de la família es veia reforçada amb la seva vinculació a les capitulacions matrimonials.

Respecte el Codi de Successions de 1991s'aprecia el manteniment de les capitulacions matrimonials però la diferència que es troba és la col·locació dels heretaments que passa del dret de família al dret de successions. A més, els heretaments adquireixen un rang successori prioritari en vers la successió testada i la successió intestada.

Per últim en el Llibre quart del Codi Civil de 2008 fa una regulació més oberta i flexible produint que els pactes successoris no només continguin la institució d'hereu sinó que també admetin els heretaments conjuntament o aïlladament la realització d'atribucions particulars. A més, la modificació destacada és la desvinculació amb les capitulacions matrimonials, no obstant es poden continuar fent els pactes amb capitulacions matrimonials però deixa de ser un requisit essencial. A part de la desvinculació són tractats com una forma més de successió fins i tot té preferència envers la successió testada i la intestada, ja que el Codi Civil Català estableix com a ordre successori: 1) successió contractual: heretament. 2) successió testada. 3) successió intestada.

L'interès que m'ha sorgit per els heretaments és la seva trajectòria i el seva incorporació envers la tradició jurídica catalana que té una gran vinculació al dret romà, com ha passat de ser un costum i una institució aliena al dret romà a encaixar amb els principis romans bàsics del dret successori català. A més, deslligar-se de la organització patrimonial de la família i passar a ser una forma més de successió aconseguint tenir una preferència sobre la successió testada i la successió intestada, i també és curiós la revifada que li dona el nou Llibre quart del Codi Civil de 2008 mantenint-los inclús ampliant-los per aconseguir una major utilització. Tanmateix, l'interès que hem causen els heretaments és la seva finalitat de mantenir el patrimoni familiar i assegurar els béns al futur hereu amb la tradició de les famílies catalanes de conviure diverses generacions a una mateixa casa.

PRIMERA PART

1. LA INTRODUCCIÓ DELS HERETAMENTS A LA TRADICIÓ ROMANÍSTICA

1.1 Evolució dels heretament a la tradició jurídica catalana

A Catalunya entre el segle XI i el XIV existien tres sistemes successoris: la tradició visigoda, la tradició romana i la solució catalana. La tradició visigoda era mes present a Cervera i Tarragona, però a la resta de Catalunya s'observava una tradició més romana.¹A Catalunya es va implantar un model successori que tenia dos elements primordials com són continuïtat del grup familiar i la indivisibilitat del patrimoni. Són elements que coincideixen amb la Romà clàssica, i per això mateix s'exigia la institució d'hereu en el testament però també es van incorporar altres figures que buscaven la mateixa finalitat i una de elles és la que ens interessa com és l'heretament².

L'origen del heretament sorgeix d'una llarga historia amb documentació datada en el segle XI, concretament els trobem recollits a dos Usatges: “Auctoritae et rogatu”³ es creu creat per Ramon Berenguer el vell i “Possumetiam”. En el primer Usatge queda reflectida com una pràctica habitual entesa com una “donació”, i es transmetia en vida a fills i a nets. Tanmateix, s'estableix també el principi de irrevocabilitat, perquè aquests acords es solien fer en moltes ocasions *mortis causa* i llavors hi hauria la possibilitat de ser modificats en el testament del causant. Per poder veure l'anàlisi de l'heretament a l'usatge, el text original diu:

“ si algú dona el seu castell honor o possessió al seu fill o filla, net o neta, per després de la mort d'aquell, faci-ho amb la deguda fermesa perquè no pugui mudar de voluntat; a tal efecte ho rebí com home encomanat a les seves mans, o li doni potestat de castell o li encomani la carlania de castell, amb els qual donador no podrà mudar la voluntat, si la donació va ser feta justament o no li impedís una altre raó; perquè les lleis i el dret concedeixen al pare que pot afavorir al fill o net donant-li o millorant el seu honor, el qual en davant no podrà ser destruït per cap fraudulenta astúcia i d'aquesta sort el pare i el avi podrà millorar al seu fill o filla, net o neta”.

La menció exacte no és sempre heretament sinó que també es recull com ha donació universal, com en el cas dels dos Usatges. En el Capítol 24 de la Costum de Pere Albert de l'any 1250 sí que fa menció específica de la paraula heretament, i es considera que era una institució amb

¹Vives y Cebriá. Traducción al Castellano de los Usatges y demás Derechos de Cataluña, tomo II, Barcelona, 1862. Pàgina 268.

²Ortuño Pérez, María Eugenia. La Institución de heredero en el derecho sucesorio de Cataluña y sus antecedentes romanos. Madrid. 1999.

³De Brocà, Guillem M^o. Historia del Derecho de Cataluña especialmente del civil, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de justícia, 1985. Pàgina 699.

molt d'ús⁴. Tenim una institució consuetudinària fruit de l'ús de les famílies catalanes, que en el segle XII i XIII amb el retrocés del Dret Visigot i la no imposició del Dret Romà no es plantejaven problemes sobre l'encaix d'aquesta institució davant la diversitat de institucions de diverses tradicions.

El Dret Romà progressivament es va anar infiltrant a la costum catalana mitjançant el treball dels glosadors que amb les freqüents relacions entre Catalunya i Itàlia els hi va permetre aquests coneixement. Va ser a partir de la Llei de les Corts de 1599 quan es va començar a utilitzar la doble expressió “heretament o donació” perquè es fixa el dret que s'hauria d'observar a Catalunya. Els juristes van plantejar els heretaments com a donacions, i el problema es circumscrivia en el heretament absolut, que compren tots els béns presents i futurs, i l'hereu com a successor universal. En aquesta època encara es relacionava els heretaments amb les capitulacions matrimonials, i es feia valer el “favor matrimonii”.

Amb les circumstàncies d'aquests moment és on els heretaments troben un moment idoni per incorporar-se a l'ordenament català. Podem saber que en el segle XIV pel que ens diu l'autor Hinojosa els heretaments s'equiparaven a la institució d'hereu a Catalunya, causant afectacions a la part que l'atorgava.⁵

A la tradició jurídica catalana apareix un personatge fonamental en el segle XVI i XVII, que es el jurista català Joan Pere Fontanella (1575-1651). El jurista fa un examen exhaustiu de les disposicions del Dret Romà sobre donacions en relació amb les herències, la seva conclusió es que no estan prohibits. La seva justificació sobre la coherència amb el sistema de matriu romanística, defensa la utilització de la paraula heretament amb el significat de donació, i el donatari de tots els béns presents i futurs no sigui considerat hereu sinó donatari o successor particular, per tant en el cas de heretament s'ha de tenir una reserva per testar encara que sigui simbòlica. A més, també fa referència a una naturalesa hermafrodita dels heretaments, ja que estan al llindar entre donació *inter vivos* i actes d'última voluntat⁶.

Amb el Decret de Nova Planta (1716) desapareix l'autonomia de Catalunya, amb ella la possibilitat de renovar el dret i s'accentua la recuperació dels drets tradicionals. Tot i aquest decret les Universitats continuaven amb els seus estudis i impartien el Dret Romà i el Dret Canònic, relegant el Dret de Castella com el Dret Comú. A més, els juristes van continuar produint el dret català i els drets supletoris d'aquella època⁷.

⁴ De Brocà, Guillem M^a. Instituciones del Derecho Civil Catalan vigente, T.1, Barcelona, 1880. p.71-72.

⁵ De Hinojosa y Naveros, Eduardo. El régimen señorial y la cuestión agraria en Cataluña durante la Edad Media, Madrid, 1905. Pàgina 153 i 154.

⁶ Fontanella, Joan Pere. Decisión 585, núm. 3, cit. Por G-Mª de Brocá, Historia, p. 700, n.8

⁷ De Brocà, Guillem M^a. Historia del Derecho de Cataluña especialmente del civil, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de justícia, 1985. Pàgina 425.

Entre els segles XVIII i XIX van agafar força els heretaments, inclosos en capitulacions matrimonials realitzades a determinades zones de Catalunya. En aquesta època les costums eren molt variades i podien canviar entre dos pobles veïns, per tant era molt important els detalls. Es diferencia de la resta de territori la ciutat de Barcelona per la seva tradició industrial i fabril la apartava de moltes costums de la Catalunya agrària⁸.

Concretament en el segle XIX la Catalunya rural utilitzava amb força els heretaments incloent-los en capitulacions matrimonials, aconseguint vincular el futur hereu amb el manteniment del patrimoni familiar i d'aquesta forma assegurar els béns a càrrec del hereu des de aquell precís moment. El model familiar que havia arrelat a les famílies catalanes era la convivència en una mateixa casa durant diverses generacions, l'objectiu era la transmissió durant generacions del patrimoni familiar i la conservació de la seva unitat ("la casa"). A més, aquest costum feia del Dret successori català un Dret convencional que no era entès com un acord que podia ser assumits per el propi individu sinó que es prioritzava la protecció de la unitat de la família i els acords eren presos o assumits per l'òrgan familiar⁹.

La institució d'heretament queda clar que atenta contra el principi de la llibertat de testar propi del Dret Romà, és així que una vegada atorgat l'heretament impedia a cada un dels atorgants la disposició dels seus béns *mortis causa* sense el consentiment de l'altra part. Podem intuir i apreciar que els heretaments contradient els principis del dret romà com el principi *nulla est hereditas viventis* implicant una successió de caràcter contractual, és a dir, un pacte successori. Aquesta contradicció l'extrèiem del següent; si per consideració del matrimoni que s'anava a contraure o que ja s'havia celebrat es realitzava mitjançant una acte *inter vivos*, en un acte de prevenció i per després de la mort, s'atribuïa a títol de successió universal els béns del subjecte atorgant, que seria el pare. El pare es reservaria el usdefruit vitalici dels béns, i el caràcter vitalici s'ha de interpretar en un sentit ampli tenen present la seva vida i la de la seva esposa, i perdurarà mentre sobrevisqui un dels dos progenitors. A més, es fa una reserva d'una determinada quantitat per dotar als fills, ja sigui per poder testar o per disposar-ne en vida. Llavors s'obliga a mantenir el fill afavorit amb l'heretament a la seva esposa i fills, però també es procura el manteniment de la llar i el treball de tots per treure profit de la mateixa¹⁰.

En aquesta època havia molts juristes que defensaven elements autòctons de la tradició jurídica catalana i que criticaven a altres juristes que defensaven el dret comú perquè en etapes anteriors

⁸ ROCA SASTRE, RAMÓN M^a. Estudios de derecho privado. Volumen II Sucesiones. Ed. Revista de derecho privado. Madrid, 1948.

⁹Tort-Martorell, Carmen. Sobre el heredamiento como excepción a los principios romanos de derecho sucesorio en el vigente Código Civil de Cataluña. Universidad Autónoma de Barcelona. Festschrift Laurens Winkel

¹⁰Ortuño Pérez, María Eugenia. La Institución de heredero en el derecho sucesorio de Cataluña y sus antecedentes romanos. Madrid, 1999.

es plantejaven encaixar amb el Dret Romà. Dit això hi ha un jurista que defineix molt bé la progressió dels heretaments en el Dret Romà i la lluita dels mateixos amb la tradició del Dret Romà a Catalunya. El jurista és Jesús Lalinde en la seva monografia sobre la problemàtica històrica del heretament diu: “A Catalunya, l’heretament ha tingut que lluitar amb la brillant tradició del Dret Romà, oposat a tots els llocs possibles de la donació general de tos els béns, i especialment, a Catalunya, en els drets locals més romanitzats”¹¹.

1.2 El moment dels heretaments com a costum i la seva codificació

Els heretaments formaven part de la tradició jurídica catalana però no estaven instituits legalment sinó que eren un simple costum que portaven a terme les famílies de la època. A més, com que la institució d’heretament no encaixava amb el Dret Roma els juristes catalans de la època van haver d’adequar la institució.

La fórmula que van utilitzar va ser la següent: van afirmar que l’heretament no era un acte successori sinó que era una donació¹². Llavors la Audiència catalana a conseqüència d’aquests fet va exigir a l’atorgant que es reserves una part dels seus béns per testar¹³. Les dos formules van servir per salvar el primer obstacle que era la estructura que diferenciava els heretaments del *ius commune*. La segona dificultat que tenia que superar la institució era la forma de donació del dret romà.

Gràcies a les formules que van adoptar els juristes catalans es van anar superant progressivament els obstacles, però es van donar unes claus que s’han de tenir en compte: primer, els heretaments serien una donació que només afectaria als béns presents, i mai els futurs. La decisió ens portaria fins i tot a la nul·litat d’un heretament si inclogués béns futurs¹⁴. Per tant, amb la formula que abans hem mencionat de reservar una part dels béns per testar ens portaria a la superació de l’impediment tradicional del dret romà¹⁵.

Catalunya té unes fonts tradicionals que estan molt arrelades però tenien que subsistir amb el Codi civil espanyol de 1899, encara que no es va produir una unificació total del Dret privat perquè existien certes compilacions de Dret civil, i Catalunya no era l’únic territori que en tenia. Per tant, els territoris que tenen certes especialitats civils també hi regia el Codi civil espanyol però era un dret supletori a causa de les normes especials del territori. Després de la primera

¹¹ LALINDE ABADIA, J. Costumbres de Tortosa. AHDE 31, 1961. Página 223.

¹² PEREZ COLLADOS, JOSE MARIA. Anuario de historia del derecho español. Tomo LXXV. Ministerio de justicia Secretaria Técnica. Ministerio de la presidencia. Boletín oficial del Estado.

¹³ PEREZ COLLADOS, JOSE MARIA. Anuario de historia del derecho español. Tomo LXXV. Ministerio de justicia Secretaria Técnica. Ministerio de la presidencia. Boletín oficial del Estado.

¹⁴ PEREZ COLLADOS, JOSE MARIA. Anuario de historia del derecho español. Tomo LXXV. Ministerio de justicia Secretaria Técnica. Ministerio de la presidencia. Boletín oficial del Estado.

¹⁵ PEREZ COLLADOS, JOSE MARIA. Anuario de historia del derecho español. Tomo LXXV. Ministerio de justicia Secretaria Técnica. Ministerio de la presidencia. Boletín oficial del Estado.

proposta de introduir un apèndix català al CCEsp. que no va arribar a ser aprovat va ser l'any 1930, va prevaldre la redacció de compilacions independents, com les que actualment existeixen a Espanya juntament amb el CCEsp., i són sis compilacions de drets regionals.

Una síntesi que ens permet tenir una idea més clara del període codificador dels heretaments ens l'aporta Ramon Mª Roca Sastre que afirma la existència de tres característiques: la primera institució, la segona contractual i la tercera matrimonial. Per tant, podem dir que és un negoci jurídic bilateral en el qual s'institueix hereu de forma irrevocable, que s'atorga per causa o derivació de matrimoni, i llavors sempre amb capitulacions matrimonials¹⁶.

No obstant, la peça clau de tot el procés de codificació va ser Manuel Duran i Bas, vocal de la secció 1^a de la Comissió General de Codificació, que a la seva part sisena feia referència al dret successori, defensa en vigor els heretaments com una part essencial dels pactes nupcials, i al·legant quatre objectes fonamentals:

“1º. A dotar a la nova família que forma el fill dels mitjans necessaris pel desenvolupament del fi de la unió conjugal. 2º. A associar el fill a la obra de conservació i millorament dels béns que formant el patrimoni familiar. 3º. A conservar la unitat d'aquests patrimoni, evitant la seva divisió a la mort del cap de família. 4º. A prevenir a la prole que esperen tenir els futurs consorts contra les ensenyances que, en cas de segones núpcies de qualsevol d'ells, puguin emprar la persona que comparteixi amb el supervivent el talem conjugal”¹⁷.

D'aquests fragment podem extreure que defensa la donació *inter vivos* feta perquè tingui efectes després de la mort del donant, i constituïda amb capitulacions matrimonials. Encaixa amb el dret romà perquè sempre s'ha de reservar una part dels béns per testar, seria la legítima, i també defensa la seva irrevocabilitat per la seva inclusió en les capitulacions matrimonials que confereixen en els heretaments la mateixa indissolubilitat que el matrimoni.

Aquesta etapa es caracteritza pel que es pot anomenar com la etapa dels apèndixs, d'entre els quals apareixen amb el valor de precedents en sentit estricte, pel seu caràcter oficial, la Memòria de 1881-1883 i els projectes d'apèndix del 1930 i del 1931. Respecte el projecte d'apèndix del 1930 trobem els heretaments establerts en disset articles on es diferenciava els diferents tipus però sense considerar-los com a institució¹⁸.

En definitiva la codificació dels heretaments va trencar la necessitat de conciliar les tradicions des de la pràctica, ara serà la llei qui ho farà, estructurant, definint i regulant els heretaments,

¹⁶ Roca Sastre, Ramón M^a. Estudios de derecho civil especial de Cataluña, Editorial Bosch, 1983.

¹⁷ M. Duran y Bas. Memòries sobre les Institucions de Dret Civil de Catalunya. Barcelona, 1883. Pàgina 87.

¹⁸ ANTONI MIRAMBELL I ABANCÓ, PAU SALVADOR I CODERCH, Els precedents de la compilació: estudi introductori. Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia, 1995.

una matèria que fins aleshores de dret consuetudinari especialment canviant, localista i molt pràctic.

1.3 Concepte, Classes i Règim jurídic dels heretaments abans de la Compilació.

Abans de passar a l'anàlisi de Compilació de 1960 m'agradaria determinar quin era el concepte que es tenia aquella època dels heretaments, de les classes que hi havia i el seu règim jurídic. Gràcies al treball de Guillem Mª de Broca podem saber quines classes d'heretament existien en aquell moment i quines eren les més utilitzades.

No obstant, el jurista Ramon Mª Roca Sastre fa una diferenciació de quins eren els punts de vista dels autors moderns sobre els heretaments i la seva classificació. Segons Roca Sastre existien dos visions diferenciades que són: els autor que consideren els heretaments com una donació hereditària (Fontanella, Broca i Amell, Castàn i altres), la resta d'autors consideraven que era una institució contractual d'hereu (Borrell). Roca Sastre es decanta més per la visió dels segon grup, és a dir, una institució d'hereu feta en contracte i per causa o derivació del matrimoni¹⁹.

A més, Roca Sastre diferencia també diversos opinions de l'origen dels heretaments, ja que uns autors consideren que l'origen dels mateixos té un caràcter primitiu, aborigen i preromà (Costa i Pella, consideren que el seu origen es pirinenc) i els altres afirmen que el seu origen és romà (Broca i Amell, Castàn, Duran i Bas). Però segons l'autor la gran majoria de autors moderns consideren que els heretaments provenen d'un origen autòcton²⁰.

1.3.1 Concepte

Els heretaments segons Guillem Mª de Broca són la institució més típica de Catalunya. A més, encara mantenen aquests caràcter consuetudinari que ve dels temps de la reconquesta. Es considera que van anar desenvolupant-se amb molta claredat i facilitat que no van ser recollits a cap compilació, això era perquè eren tan precisos que el legislador no va creure oportú regular el seu atorgament ni la determinació dels seus efectes.

1.3.2 Classes d'Heretaments

Les classes o formes de heretament es poden classificar en tres grans grups: primer, els atorgats a favor del que contrau matrimoni, el segon els atorgats a favor dels fills que d'aquests naixeran

¹⁹ ROCA SASTRE, RAMÓN M^a. Estudios de derecho privado. Volumen II Sucesiones. Ed. Revista de derecho privado. Madrid, 1948.

²⁰ROCA SASTRE, RAMÓN M^a. Estudios de derecho privado. Volumen II Sucesiones. Ed. Revista de derecho privado. Madrid, 1948.

i tercer els heretaments mutuels. Dins del segon grup trobem una altre classificació que és: els purs o condicionals i els preventius o prelatius.

Aquesta classificació la trobem desglossada i explicada per els dos autors més rellevants de la època que són successivament Guillem Mª de Broca²¹ i Ramon Mª Roca Sastre²².

1.3.2.1 Heretaments a favor del que contrau matrimoni

Segons Guillem Mª Brocà la noció dels heretaments a favor del que contrau matrimoni a la gran majoria de ocasions i casos que es donen, el fill es sempre l'atorgant; llavors utilitza el vocable Pare per referir-se a donador i la paraula Fill per donatari o heretat²³.

Respecte a la formula de l'atorgament dels heretaments ens diu que està regulada a la Llei Hipotecaria, els reglaments i a la instrucció de la forma de redactar els documents sotmesos a registre. Concretament a l'article 16 de la Llei Hipotecaria fa referència a la forma dels béns presents, que a l'espera de l'escriptura del seu atorgament i de la certificació del acta del matrimoni el seu compliment es farà constar en una nota marginal. En quan els béns futurs no poden ser inclosos ens els heretaments només es podran incloure aquells existents en el moment de la mort del donador, que no es realitzarà la donació fins que mori el donador.²⁴

El concepte jurídic ens diu l'autor que és un heretament constitutiu de donació *inter vivos* per *post mortem* que en parlen els romanistes i tanmateix institució hereditària²⁵.

Els efectes dels heretaments deriven d'una condició de irrevocabilitat segons Fontanella, també diu el mateix autor que "*si es dona la circumstància de la mort del donatari es transmet el dret als seus hereus, encara que premori el donador*". A més, enumera una sèrie d'excepcions a la conseqüència de estar lligats a l'heretament els béns presents menys les reserves que s'haguessin consignat la seva alienació. Les excepcions que estableix són les següents: "*el donador dota a una filla seva, ja que segons la llei seria necessària la constitució d'un dot, i tenir aquesta un caràcter de bestreta a la legítima; la necessitat per l'alimentació del propi donador o dels seus fills, i la alienació necessària*".

²¹De Brocà, Guillem M^a. Historia del Derecho de Cataluña especialmente del civil, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de justícia, 1985.

²²Roca Sastre, Ramón M^a. Estudios de derecho civil especial de Cataluña, Editorial Bosch, 1983.

²³De Brocà, Guillem M^a. Historia del Derecho de Cataluña especialmente del civil, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de justícia, 1985. Pàgines 708-709.

²⁴De Brocà, Guillem M^a. Historia del Derecho de Cataluña especialmente del civil, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de justícia, 1985. Pàgina 709.

²⁵De Brocà, Guillem M^a. Historia del Derecho de Cataluña especialmente del civil, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de justícia, 1985. Pàgina 709.

En aquella època la llei hipotecaria posa un impediment a la alienació del béns que efectua el donador, això és degut a que l'heretament s'inscriu respecte els béns immobles i drets reals presents. Segons l'autor el jurista Fontanella diu que *“el donador continua tenint la consideració d'amo, si tenim present aquest aspecte i també que els heretaments a favor dels fills s'atorguen sota una clàusula reversional en el cas que mori sense descendència legítima el donatari, només podrà aquest després de la mort del donador, i no abans, sol·licitar i obtenir la revocació de les alienacions que e segon hagués efectuat indegudament”*. No obstant, s'ha de tenir en compte que la reversió absoluta no es pacta en cap cas i que s'embarquen els béns presents que ja són existents en el moment de l'atorgament de l'heretament, en el cas d'un deute del donador posterior a l'heretament. En aquests supòsit el donatari podria deduir terceria de domini que es limitarà a la propietat en el cas més usual de correspondre l'usufructe al donant.

Per altre banda, l'autor Guillem Mª de Brocà ens menciona dos aspectes rellevants de dos autors com Fontanella i Cancrèn on diuen que *“l'embarc només pot travar els fruits i les rentes de les coses compreses a l'heretament”*. A més, l'autor Fontanella fa una precisió on diu que *“la ineficàcia de la renúncia a l'usdefruit reserva feta amb el propòsit d'evitar l'execució sobre rentes, i que sempre es presumirà que va obrar amb una intenció dolosa, i el donador que, se'n pare del donatari, tingui deutes, amb atenció a l'estret vincle de la sang amb el donatari”*.

Tal i com diu l'autor, el jurista Fontanella disposa que *“el donant no perd la condició d'amo per exercitar les accions que serveixin per la salvaguarda de les coses donades”*. A més, des del moment en que la donació en quant als immobles i drets reals estigui inscrita en el registre de la propietat, serà necessària la concurrència del donatari per exercir l'acció reivindicatòria.

Respecte la consideració de donant hem de fer una referència als béns futurs, aquells que són adquirits per el donador després de l'acte d'heretament i que es pot determinar la seva existència en el moment de la mort del donador. Segons l'autor tots els béns propietat del donador independentment de la seva procedència seran compresos a l'heretament. El donador podrà disposar dels béns per utilitzar els mateixos en actes *inter vivos*, però no per actes *mortis causa* perquè no són aptes quan hi ha un heretament, ja que fan efecte aquests actes després de la mort del que els atorga.

Tanmateix, existeixen una seria de reserves que algunes són imprescindibles per la validesa del heretament. Per tant, tenim diferents reserves que farà referència com són: la reserva de testar, la reserva d'alienar i gravar, la reserva de acomodar o dotar als altres fills i la reserva de l'usufructe. Totes aquestes reserves les desenvolupa i fa la classificació l'autor Guillem Mª de Brocà però en algunes reserves concretes també farà referència al jurista Josep Faus Condomines, i són les següents:

- La primera reserva és la reserva per testar que és la prescindible i la que fa vàlid l'heretament absolut de tots els béns presents i futurs. La jurisprudència de la època va donar els dos punts de vista d'aquesta reserva, una part considerava necessària la reserva però la part moderna de la jurisprudència es va mostrar contrària a tal necessitat. L'autor Guillem Mª de Brocà esmenta que les sentències disposen que s'establirà una condició genèrica com "*els donadors es reservaran la quantitat X per testar*" i cada donant podrà disposar sobre totalitat dels béns donats de la mitat de la suma reservada. Si es dona el cas que el donant no disposa de la reserva quedarà compresa a la donació, i si allò previst es dona quedarà subjecta als gravàmens imposats a l'heretament²⁶.

Una vegada vista la part més teòrica de la reserva de testar el jurista Josep Faus Condomines²⁷ també fa referència a la mateixa però ens mostra la part més històrica o els orígens de procedència de tal reserva. Faus disposa que "*la reserva de testar va ser inventada per els jurisconsults catalans de la època per poder harmonitzar els principis successoris romans amb la institució d'heretament o millor dit les condicions de la nostra vida jurídica en l'ordre familiar*". Com hem dit anteriorment la *testamentifactio activa* en el Dret Romà era irrenunciable i inalienable, això comportava que l'herència no podria ser transmesa amb actes entre vius i tampoc amb forma de contracta, sinó que només podia ser transmesa amb acte d'última voluntat i de forma revocable com és el cas d'un testament. Tot això, comportava aquesta diferenciació amb el Dret romà i la tradició catalana i la vida rural de Catalunya on era necessari un hereu per poder mantenir les propietats de la família, és a dir, un fill que pogués fer-se càrrec del pare quan fos gran i posteriorment mantenir unit el patrimoni de la família.

Per tant, a partir de totes les diferències que existien entre els principis romans i les costums o les comunitats rurals de Catalunya de la època, els jurisconsults catalans van haver de incorporar algun punt per poder canviar això i va ser la reserva de testar. A partir de la incorporació de la reserva de testar els heretaments amb capítols conservaven la *testamentifactio activa* en el Dret Romà que és la mateixa *testamentifactio activa* irrenunciable i inalienable. Aquesta és la forma que van trobar els juristes que connectaven el Dret romà amb el règim jurídic familiar que aportarà un doble caràcter troncal i patrimonial, aconseguint la transmissió de pares a fills de la herència amb un acte entre vius i també irrevocable²⁸.

- Continuant amb les reserves que esmenta l'autor Guillem Mª de Brocà la següent referida pel mateix és la reserva d'alienar i reservar. Tal i com diu el mateix nom de la reserva i així ho fa

²⁶Sentència 5 març de 1864.

²⁷FAUS CONDOMINES, JOSE. Centenario de la ley del notariado. Sección cuarta. Fuentes y bibliografía. Conferencias, artículos y trabajos. Volumen VII. Barcelona, 1961.

²⁸FAUS CONDOMINES, JOSE. Centenario de la ley del notariado. Sección cuarta. Fuentes y bibliografía. Conferencias, artículos y trabajos. Volumen VII. Barcelona, 1961. Pàgina 39.

l'autor, podem extreure que és una reserva absoluta que el donador consigna per poder alienar d'una manera lliure tots els béns del heretament, provocant un caràcter condicional que en el moment de la mort del donant hi haurà d'haver una fermesa per fer subsistir els béns del mort. També és una forma de donar tots els béns existents a la persona que es consideri oportuna en el moment de la mort del donant. El que s'aconsegueix amb tal reserva és assegurar que els béns aniran dirigits a la persona que has instituït com hereu i no seran atorgats d'una altre donació universal. Existeix la possibilitat i així consta que hi ha ocasions on el donador pot vendre o gravar els béns, però s'ha de demostrar aquesta necessitat. L'autor afegeix que en aquests últims cas no es tractaria d'una donació *sub modo* sinó d'una facultat de vendre o gravar els béns; tenim algunes sentències que poden corroborar aquests tipus de casos.

- La tercera reserva de la classificació de l'autor és la reserva d'acomodar o dotar als altres fills i reserva tàcita de dotar les filles. A Catalunya els verbs acomodar i dotar tenen dos significats segons Faus: *“el primer fa referència que el dot és el cabal de diner, terres, crèdits, robes o efectes nupcials. Diu que el dot el tenen els homes i les dones de les cases rurals. El segon, fa referència el dot com la part del patrimoni o herència dels pares que passa als cabalers o cabaleres”*. Per tant, la part de la herència és per l'hereu o pubilla i el dot és la part del cabalers o cabaleres, és a dir que tenen el dot els germans i germanes de l'hereu²⁹. Tornant a l'autor Brocà, estableix que *“una vegada assignat l'hereu o el fill elegit, consignarà aquesta reserva per usufructe dels mateixos béns i la facultat d'acomodar als altres fills amb el seu coneixement i voluntat, així no seria necessari incórrer en notari i injustificat excés”*.

En el cas que no s'utilitzi aquests tipus de reserva si es tracta de fills del donador s'entendrà una reserva tàcita, és a dir, quan falta una reserva expressa. Determinar el màxim del dot que estarà autoritzada a constituir, la circumstància que en relació amb l'heretament no sigui excessiva i rescindible del afavorit amb l'heretament, si al moment de la mort del donant resulta superior a la legítima.

- La última reserva és la reserva del usufructe, l'autor Faus també fa referència en el seu estudi i ell estableix que *“en els països on hi ha els heretaments referits als béns presents i futurs, el donador els mateixos fa una reserva dels béns donats per el seu gaudi i també es podria prolongar en el cas de sobreviure”*³⁰. Afegeix el mateix autor que en el cas de heretaments nupcials es fa incloure només a l'herència, les dos parts només disposarien dels seus béns per si un dels dos sobrevisqués.

²⁹ FAUS CONDOMINES, JOSE. Centenario de la ley del notariado. Sección cuarta. Fuentes y bibliografía. Conferencias, artículos y trabajos. Volumen VII. Barcelona, 1961. Página 40

³⁰ FAUS CONDOMINES, JOSE. Centenario de la ley del notariado. Sección cuarta. Fuentes y bibliografía. Conferencias, artículos y trabajos. Volumen VII. Barcelona, 1961. Página 37.

Per altre banda, l'autor Guillem Mª de Brocà fa una definició de la reserva de usufructe semblant però agafaré les paraules literals que són molt clares “*els donadors es reserven el usufructe de totes les coses donades, per durant la vida dels dos i del últim d'ells que mori*”. A més, l'autor Brocà fa referència a Fontanella amb uns aspecte que també explica Faus, és el donador sobrevivent tenia el usufructe dels béns que va donar i d'aquells que formaven per del seu consort. Citat per Mª de Brocà aclareix Fontanella que “*el supervivent no competirà amb els béns que eren del premort*”³¹. Guillem Mª de Brocà si que fa una crítica d'un punt de Fontanella, perquè diu que “*no admet que el donant usufructuari que dilapidi o abandoni els béns es podria treure l'usufructe i prestar aliment*”. Un cop transmesa la propietat dels béns amb una reserva de l'usufructe passant els mateixos al donatari, i els béns que siguin immobles i els drets reals es tindran que registrar al Registre de la Propietat, un cop feta constar l'extinció de l'usufructe estarà inscrita en ple domini del donatari. Torna a fer referència l'autor a Fontanella, establint que el donatari haurà de rebre els béns mobles en el mateix estat que es trobaven en el moment de l'extinció de l'usufructe.

En relació amb l'última reserva de l'usufructe, es manté el pacte de convivència i Brocà diu textualment: “*prometen els donadors mantenir a casa seva i companyia al donatari, la seva esposa i fills d'ambdós, facilitant-li'n vestits i aliments tant sans com malalts, mentre treballin i lícit els sigui, a utilitat de la casa*”.

Dins del mateix tipus d'heretaments l'autor Guillem Mª de Brocà fa una menció als pacte de reversió i successivament a les substitucions fideïcomissària. Respecte del pacte de reversió fa una definició concreta i considero que és prou entenedora, i diu així: “*si el donatari mort amb fills legítims que arribin a l'edat de testar, tindran la lliure disposició de les coses donades, i que en cas contrari únicament podrà disposar sobre elles la quantitat X, i les altres tornaran al donador, i en el cas que aquests hagin mort, als seus successors, o a qui els mateixos donadors hagin disposat, o als altres fills dels mateixos donadors, no tots junts sinó un després de l'altre per ordre de primogenitura i amb preferència dels valors a les dones, en el cas i la forma previnguda per el donatari*”. A més, la clàusula de reversió només podrà ser anul·lada per mutu acord del donant i del donatari quan s'hagi pactat la reversió a utilitat exclusiva del primer, i a la resta de casos, les persones que van formar part en l'atorgament dels capítols.

Respecte del mateix pacte de reversió segons l'autor hi ha dos punts de vista diferents sobre un aspecte del mateix, i són Fontanella i Càncer que tenen opinions contraries al respecte en els casos de premoriència sense fills del donatari als donants. L'autor li dona la raó o accepta l'opinió de Fontanella, i diu que “*als donants no competirà legítima respecte de la quantitat o*

³¹ De Brocà, Guillem M^a. Historia del Derecho de Cataluña especialmente del civil, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de justícia, 1985. Pàgina 717.

dels béns que els donatari pogués disposar lliurement a la purificació de la condició resolutòria, pel contrari estaria subjecte a la reversió part de lo fixat a lliure disposició del donatari”. A més, en el cas que el donatari morís sense fills però també sense testament, és a dir, intestat, seran adquirits per els pares del donatari d’acord amb les regles del abintestat, i sense la diferència de la procedència en el cas de la mort dels dos pares.

Un altre cas diferent seria la mort del donatari però amb fills que arribin a l’edat de testar, en aquests cas caducaria el pacte reversional. Però si els mateixos fills que tenen l’edat de testar moren amb la edat del donador, aquests mateix no tindrà cap possibilitat de reclamar el mateix pacte, tal i com exposa Brocà amb les paraules de Fontanella.

Per acabar amb la classe d’heretaments que estem tractant, hem de referir-nos a la substitució fideïcomissària que Brocà defineix literalment: *“morin el donatari amb fills legítims i naturals, a ells passaran els béns objecte d’aquests heretament, no a tots junts, sinó un després de l’altre amb preferència de sexe i primogenitura*”. Diu l’autor que la resta d’autors com Fontanella i Càncer, consideren que els heretaments a favor dels fills que contrauen matrimoni i dels seus fills, tots ells entraran a l’herència amb caràcter de substituïts fideïcomissaris, a menys que se li hagués concedit aquells la facultat electiva i l’haguessin utilitzat.

1.3.2.2 Heretaments atorgats pel que contrau matrimoni a favor dels seus fills

Aquesta classe de heretaments són irrevocables perquè són donacions, i la irrevocabilitat dels mateixos comporta que no sigui possible la derogació. Tanmateix, en els preventius la crida dels fills del donatari o només un d’ells per si es dones la mort del abintestat, sense poder ser anul·lat ni substituït per una altra banda la crida a favor de diferents persones per la mateixa eventualitat.

A més, tenen un caràcter d’acte d’última voluntat per aquelles persones que compleixin una condició que és la de sobre viure al atorgant. La conseqüència que va lligada aquesta condició és la capacitat que té l’afavorit en el moment que arriba la mort de l’atorgant, és a dir, que ha de tenir una capacitat per poder succeir a la persona que s’ha mort.

El costum de l’atorgament i el respecte que es tenia a la jurisprudència era el que li donava força legal al mateixos. Per reputar-los són part integrant del contracte matrimonial.

a) Heretaments purs o absoluts

L’atorgament d’aquesta classe d’heretament va dirigit a tots els fills o a un dels seus fills, inclosos els casats, i no depenen de cap tipus de condició.

Guillem Mª de Brocà fa una esmena respecte els fills que neixin d'un segon matrimoni, on existeix una pugna entre diferents autors com són Fontanella i Càncer, però s'ha de tenir present el principi de llibertat que a Catalunya es la base de la contractació matrimonial i de la disposició de béns³². El supòsit en contradicció; si es dones el cas de l'existència de fills d'un primer matrimoni no es podria atorgar heretament d'aquesta classe a favor dels fills que del segon enllaç naixessin. Aquesta contradicció és la que esta en pugna amb el principi de llibertat mencionat anteriorment.

Per desglossar aquests heretament en concret faré ús de la classificació de Guillem Mª de Brocà, que defensa l'existència de tres formules o formes d'atorgament dels heretaments purs o absoluts que són les que venen a continuació.

La primera formula és l'atorgament on *“els futurs consorts fan un heretament pur, simple i irrevocable a favors dels fills comuns, i reservant una quantitat pel testament o pel que els plagui”*. Seguin la formula primera, els béns seran adquirits per parts iguals a tots els fills que sobrevisquin a cada donador i l'adquisició serà amb una forma respectiva. L'autor afegeix una puntualització de Fontanella, on determina que si els premorts amb fills s'aplicarà a favor d'ells el dret de representació establerta per la successió abintestat. Per altre banda, Ramón Mª Roca Sastre anomena aquesta classe com a heretament pur negatiu, ja que prescindeixen de la formula d'hereu únic, i els pares atorguen com hereus a tots els fills que naixeran d'aquell matrimoni.

La segona forma d'atorgament definida per Brocà com *“els ambdós futurs consorts fan heretament a favor del primer fill baró que han tingut els dos i que els sobrevisqui; i en defecte de baró serà la primera filla”*. En aquests tipus d'heretament es tenen presents una seria de substitucions per si es donen diferents casos com poden ser la mort sense haver tingut fills o que els fills tingut no hagin adquirit l'edat de testar. L'autor afegeix una aportació de l'autor Càncer on fa referència a l'establiment d'un fideïcomís perpetu que importava una vinculació. Per altre banda, a l'altre classificació s'anomena segons Roca Sastre, un heretament pur automàtic. La definició d'aquesta classe és que els pares elegiran al fill al que li deixaran els béns quan ells morin i el faran hereu, i sobre ell recauran les circumstancies de prelación que les comentarem posteriorment. A més, no podria patir cap de les incapacitats legals testamentaries passiva o establertes, particularment els heretaments.

La tercera classe que trobem a la classificació és la més utilitzada de l'època, més que les dos anteriors, que s'estableix com *“ambdós futurs consorts fan heretament a favor del fill que cada un dels dos esculli en un acte entre vius o d'última voluntat”*. Per tant, l'heretament es fa a través d'heretament que s'atorga a un dels fills amb capitulacions matrimonials o institució en

³²De Brocà, Guillem M^a. Historia del Derecho de Cataluña especialmente del civil, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de justícia, 1985. Pàgina 729

testament. A més, l'autor inclou un aspecte que diu Fontanella que *“aquests determina una facultat per elecció que és l'atorgament de l'heretament a favor d'un fill i si es donés que s'efectua a favor del fill o de la filla que dels donador naixerà”*, aquí Fontanella diu que *“si el donador no fa ús de la facultat electiva, entrarà a heretar el primogènit”*. En canvi, l'autor Càncer diu *“quan es doni en els pactes d'heretament que s'ha d'elegir un fill, i el donant no faci l'elecció, entrarà el primogènit i no tots els fills del mateix donant”*. A la classificació que ens fa Roca Sastre se li dona el nom d'heretament pur lliure, que es dona quan els pares criden per hereu a un dels fills que ells lliurement elegiran, i afegeix que és força utilitzada al nord de Catalunya, com deia Brocà també.

b) Heretament Condicionals

Els heretaments condicionals són aquells que només es portaran a terme si els heretants en el moment de la mort no designen un hereu. Per tant, el que aquesta classe d'heretaments és posar unes regles per la successió dels futurs heretants³³. Segons Brocà tenim dins dels heretaments condicionals els preventius i els prelatius, que els desenvoluparé seguidament.

- *Heretament Preventiu*

El mateix nom de l'heretament ens dona la pista exacte per poder definir-lo, i és la circumstància d'atorgar els heretament amb la prevenció d'una possible mort dels atorgants sense haver disposat dels seus béns.

L'autor que seguit durant la classificació aporta dos variats a la classe d'heretament que estem tractant.

La primera d'elles és dona quan els futurs consorts volen deixar els béns en els fills que sorgeixin del seu matrimoni, però es dona el cas quan no ha disposat testament o un altre mode dels seus respectius béns. A més, els fills amb aquesta forma seran tots ells cridats per parts iguals.

La segona forma va íntimament lligada amb la primera, ja que fa referència aquells fills que no poden o no volen ser hereus, ho serà el segon genèticament i aniran seguint successivament. Si es dona el cas que no hi ha més homes seguiran les dones amb la mateixa preferència d'edat. Per tant, tenim una seqüència en el cas que mori un fill passarà el següent home i si no hi ha homes passarà a les dones.

³³ ROCA SASTRE, RAMÓN M^a. Estudios de derecho privado. Volumen II Sucesiones. Ed. Revista de derecho privado. Madrid, 1948.

Dins del caràcter subsidiari d'aquests heretaments, són els mateixos irrevocables perquè només queden sense efecte en el cas de institució testamentària d'hereu o si s'atorguen a favor d'un dels fills que es casen³⁴.

- *Heretament Prelatiu*

La noció d'aquests tipus d'heretament és la preferència que tenen els fills d'un matrimoni, respecte els fills d'un altre matrimoni amb la mateixa edat i sexe.

La fórmula que ens aporta Brocà és la següent: "*els futurs cònjuges prometen que els fills per fills i les filles per filles els d'aquests matrimoni seran preferits els de qualsevol altre*".

Afegeix Guillem Mª de Brocà la raó perquè aquests heretament són condicionals, i els motius són per la seva dependència en vers l'eficàcia d'un segon enllaç i l'existència de fills en el mateix. La conseqüència de la mateixa per a la seva validesa és la no necessitat de la reserva per testar.

Hi ha unes qüestions que són interessant de comentar que les planteja al mateix autor, i són els efectes que pot tenir aquests heretament prelatiu respecte els fills d'un matrimoni i també si són de gènere masculí o femení. Existeixen tres punts diferenciats on es pot contemplar quan s'aplica aquests tipus o no s'aplica.

No s'aplica en aquells casos on es contempen els fills del matrimoni dins de les capitulacions matrimonials. Per tant, s'aplicarà en aquells casos on hi hagi uns fills de determinat matrimoni i amb una altre matrimoni posterior, es aquí quan sorgeixen els efectes de l'heretament. Llavors l'autor determina quan li correspon a uns fills o a uns altres la institució hereditària. Si hi ha homes en el primer matrimoni li correspon a un d'ells ser hereu, encara que també hi hagi homes en el segon matrimoni. Per altre banda, si en el primer matrimoni hi ha dones i en el segon hi ha algun home li podria recaure aquests la institució d'hereu, però si es dones el cas que ens els dos matrimonis només es troben dones haure de recaure la institució a una de les del primer matrimoni.

En el cas de no complir les preferències que disposa l'heretament prelatiu també hi haurà unes sancions que determina l'autor. Si se li dona la institució d'hereu a un fill home del segon matrimoni quan hi ha un fill home en el primer matrimoni, quedarà purificat l'heretament i

³⁴ ROCA SASTRE, RAMÓN M^a. Estudios de derecho privado. Volumen II Sucesiones. Ed. Revista de derecho privado. Madrid, 1948.

seran instituïts tots els fills del primer matrimoni, amb la consegüent invalidesa de la institució que designava el fill home del segon matrimoni com hereu³⁵.

c) Heretament Mutual

Una definició molt clara és la de Roca Sastre que estableix els mateixos com “*aquells que s’atorguen els cònjuges recíprocament*”³⁶. També disposa que en general es regiran per les regles de l’atorgament a favor dels fills que es casen i consegüentment exposa dos modalitats d’aquesta tipologia que es diferencien segons el pacte que fan les parts, si és una modalitat definitiva o si es una modalitat condicional, llavors seria rellevant si han deixat hereu o si no han tingut fills, etc.

Per altre banda, tenim la exposició de Guillem Mª de Brocà, diu que modernament s’ha aplicat entre els cònjuges un heretament preventiu. No obstant, les capitulacions matrimoniales són les que posen com a hereu a la part supervivent en el cas de la mort d’un dels cònjuges, si existeixen fills dels dos cònjuges hauran de tenir una part un d’ells o els dos depenen del parer del supervivent, però la condició existent es la impossibilitat que la quantitat sigui menor a la legítima. Si es dones el fet de l’incompliment del supervivent hi hauria llavors una acció expletoria o de suplement de legitima que podria interposar el fill afectat³⁷. A més, si no hi hagués una disposició els fills adquiriran els béns amb parts iguals i en el lloc dels premorts entraran els descendents.

³⁵ De Brocà, Guillem M^a. Historia del Derecho de Cataluña especialmente del civil, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de justícia, 1985. Pàgina 734.

³⁶ Estudi Roca Sastre

³⁷ De Brocà, Guillem M^a. Historia del Derecho de Cataluña especialmente del civil, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de justícia, 1985. Pàgina 741.

SEGONA PART

2. LA COMPILACIÓ DEL DRET CIVIL DE CATALUNYA. LLEI DE 21 DE JULIOL DE 1960:

Fins ara estàvem parlant dels heretaments des de un punt de vista consuetudinari, ja que fins el 1960 no va arribar la primera Compilació, un gran número de preceptes sorgeixen del Dret Romà. Durant els anys següents van anar sorgint diferents lleis especials, i la que entrarem aprofundir més endavant és el Codi de Successions de 1991.

Abans de entrar amb la Compilació de 1960, hem de tenir present que la llei de 5 d'abril de 1938, en el seu article 2, l'Estatut de Catalunya i la Llei de 8 de setembre de 1939, van deixar sense efecte totes les lleis, doctrina i disposicions emanades del Parlament de Catalunya i del Tribunal de cassació, aconseguint un restabliment de tot allò existent en el moment de promulgar-se l'Estatut. Van tornar al dret civil català a la situació anterior que portava a una fossilització per inadequació a la estructura i dinàmica socials del dret català conservat immutable des del Decret de Nova Planta.³⁸

A Catalunya es va iniciar un projecte per Ordre Ministerial el 10 de febrer de 1948, que desenvolupava el Decret de 3 de maig de 1947 on es recull els criteris adoptats en el Congrés Nacional de Dret Civil de Zaragoza de 1946 per la codificació dels diferents drets forals. Aquest avantprojecte de 1955 va ser presentat a la Comissió General de Codificació, essent sotmès a Corts per la seva aprovació i posterior publicació, va sorgir la Llei 40/1960 de 21 juliol sobre la Compilació de dret civil especial de Catalunya.

Aquests àmbit és més propi per descobrir a la Compilació un treball que ha estat gràcies a varies generacions de juristes, que treien les fons del dret privat de Catalunya. Principalment, les memòries de Duran i Bas de 1882, el Projecte d'apèndix de dret català al codi civil 1930 i també l'avantprojecte de Compilació de 1955.

2.1 Qüestions Generals.

2.1.1 Naturalesa jurídica

Dit això, a la Compilació trobem establerts els heretaments que són els tema que ens interessa principalment. Concretament, a l'article 63 de la Compilació diu que és una institució contractual d'hereu que únicament pot ser atorgada en capitulacions matrimonials tant abans o durant el matrimoni, personalment o mitjançant poder especial. A més, estableix una doble

³⁸ Ortuño Pérez, María Eugenia. La Institución de heredero en el derecho sucesorio de Cataluña y sus antecedentes romanos. Madrid, 1999. Pàgina 187.

branca de actes, una dirigida a actes *inter vivos* que és una donació irrevocable en el moment de l'atorgament i una altre a actes *mortis causa* que té relació amb els béns futurs.

La naturalesa jurídica dels heretaments es pot analitzar a partir de l'article 63 de la Compilació. Les primeres paraules del mateix article disposen que els heretaments són una institució contractual d'hereu, concepte que recolza Roca Sastre però també Borrell, a diferència de Fontanella, Brocà, Amell, i molts altres, que afirmen que és una donació hereditària. Amb el fragment de institució hereditària, Roca Sastre diu que "*l'heretament és una institució d'hereu establerta en contracte, per causa o derivació del matrimoni*"³⁹. Afegeix també que l'heretament és un concepte difícil o complicat i que té tres notes rellevants que són: institució d'hereu, contractual i matrimonial. Aquestes tres notes les especifica encara més dient que el contingut és de successió, que esta formulació contractual i que la causa legitimadora és el matrimoni. Per altre banda, l'autor Lluís Ferriol determina que per poder reafirmar la institució d'hereu de l'article 63.1 a la mateixa compilació apareix l'article 97.1 que fortifica l'afirmació anterior, ja que disposa "*l'herència es difereix per testament, per contracte o per llei*".

No obstant, hem de fer unes precisions de la formulació contractual sobre el contingut successori perquè l'expressió depenen del dret públic o el dret privat, o les relacions de caràcter familiar o successori. Per tant, hem de entendre que en els articles 63.1 i 97.1 quan parlen de contracte és un negoci jurídic bilateral com a fonament de la successió. Respecte l'article 63.1 només pot ser una escriptura de capitulació matrimonial, ja que es consideren un negoci jurídic bi o plurilateral però necessàriament s'ha de considerar com un contracte perquè la seva finalitat és tenir una finalitat organitzadora o una carta constitucional de la família, que deixa a un segon pla tots els matisos o aspectes patrimonials. Llavors hem de considerar els heretaments i tal com disposa l'article 63.1 i 97.1 com una institució d'hereu que s'ha de incloure en capitulacions matrimonials.

Respecte els caràcter contractual de l'heretament l'autor Egea fa una crítica o exposa el seu punt de vista contrari al mateix. Diu que si la intenció és tractar tota la tipologia d'heretaments com una classe unitària, només es pot veure el caràcter contractual en aquelles que són atorgats a favor dels contraents i no sempre, ja que és admissible la promesa d'heretar té força d'heretament. L'autor considera que l'error de considerar tota la classe d'heretaments com negocis bilaterals s'origina de la unificació dels requisits formals per atorgar-los en capitulacions matrimonials, que sempre seran bilaterals, amb el negoci d'heretament. Afirmar

³⁹Albaladejo, Manuel. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Tomo XXVII, vol. 2º. Editorial revista de derecho privado, 1990. página 132.

que els heretaments tenen una entitat pròpia i que les pròpies capitulacions matrimonials són només una vehicle o millor dit un requisit formal⁴⁰.

Podem extraure de la Compilació dos aspectes rellevants que són la visió objectiva i la visió subjectiva de la mateixa. La visió objectiva la podem extreure de l'article 64 quan estableix totes les condicions, limitacions, substitucions, fideïcomisos i reversions lícites. Per altre banda, trobem l'aspecte més subjectiu a l'article 63.2, ja que disposa a qui podran ser atorgats els heretaments i poden ser a favor d'algun dels dos contraents o els dos, o dels fills o descendents dels mateixos i dels contraents entre ells amb un caràcter mutual. No obstant, l'article 63.2 també afegeix que podran optar a l'heretament aquells que posseeixin capacitat per contraure matrimoni, i amb intima relació amb aquest aspecte l'article 340 de la Compilació disposa que seran nul·les totes les donacions universals fetes fora de les capitulacions matrimonials.

2.2.2 Característiques

A la Compilació trobem una seria de característiques dels heretament que estan molt ben definides i classificades per l'autor Lluís Puig i Ferriol i per l'autora Encarna Roca i Tries, disposen en el seu llibre una seria de característiques que les veurem a continuació.

Concretament afirmen l'existència de sis característiques:

La primera, que és un acte bi o plurilateral, ja que de l'article 63.1 podem extreure aquestes existència de dues declaracions de voluntat, encara que els autors citats anteriorment consideren que lo més habitual són els negocis plurilaterals perquè a les capitulacions matrimonials catalanes normalment intervenen els contraents però en moltes ocasions terceres persones.

La segona, és el caràcter de acte personalíssim dels heretaments. Podem extreure la característica de l'última frase de l'article 63.1 perquè disposa textualment "personalment o mitjançant poder especial". Respecte els articles 88.1 i 90.2 entrarem a l'anàlisi més endavant quan tractem els heretaments purs.

La tercera característica la trobem en el mateix article 63.1 quan disposa que els heretaments només poden atorgar en capitulacions matrimonials i a més a l'article 7 ens determina que han de ser en escriptura pública.

La quarta, com a la primera característica hem determinat que l'heretament es tracte d'un acte bi o plurilateral es crea una conseqüència immediata, que és un acte irrevocable. Per poder afirmar

⁴⁰EGEA FERNANDEZ, JOAN. Setenes jornades de dret català a tossa, el nou successori de Catalunya. 24-26 de setembre de 1992. Àrea de Dret Civil. Universitat de Girona. Ed. PPU. Barcelona, 1994. Pàgina 12.

que és un acte irrevocable tenim l'article 67.1 on ens disposa textualment “*amb caràcter irrevocable*”. A més, trobem una relació amb la irrevocabilitat que estem comenten, i és que a l'article 66.1 disposa que “*l'heretament vàlid revocarà el testament, codicil, memòries testamentaries i donació per causa de mort anterior al seu atorgament. Els posteriors seran només eficaços en la mesura que permeti la reserva per testar o els béns expressament exclosos de l'heretament*”.

La cinquena, la compilació també en el mateix article 63.1 estableix “institució contractual d'hereu” i llavors podem dir que és un acte *mortis causa* per la relació que té amb els béns futurs.

Finalment, com a ultima característica la podem extreure del mateix article 63.1 és que l'afavorit del mateix heretament se li atribueix la condició d'hereu. Aquesta característica és una conseqüència necessària per poder complir amb els principis del dret català, ja que és una condició necessària que qualsevol causant tingui un successor universal o hereu.

Com fèiem referència anteriorment respecte el punt de vista objectiu que determina l'article 64 amb els diversos documents, permet també que els heretaments puguin establir els negocis entre vius i també disposicions *mortis causa*. Respecte aquests dos conceptes de acte intervivos i acte *mortis causa* el mateix autor Lluís Ferriol disposa que els actes *mortis causa* com a negoci jurídic només es poden donar a la tipologia d'heretaments d'atorgament a favor dels fills i dels mutuels, però no ens els heretaments a favor dels contraents. Pel que fa els heretaments simples, establerts a l'article 75.1 són aquells considerats actes intervivos ja que tenen una certa eficàcia patrimonial just el moment que s'assegura a l'hereu uns determinats béns, i l'objecte del títol és delimitat abans de l'eficàcia adquisitiva. Per acabar, els heretaments cumulatiu estan considerats entre vius perquè s'adquireixen tots els béns en vida⁴¹.

2.2.3 Capacitat

Tindran capacitat per atorgar un heretament aquelles persones que estiguin capacitades per contraure matrimoni. Però la Compilació també afegeix unes condicions de més, que són la capacitat per contractar i la obligar-se, cosa que només serà necessària aquesta capacitat afegida en els heretaments a favor dels contraents i els heretaments mutuels, tal i com disposa l'article 63.3 de la Compilació.

⁴¹Albaladejo, Manuel. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Tomo XXVII, vol. 2º. Editorial revista de derecho privado, 1990. pàg. 141.

2.2.4 Temporalitat

Respecte el moment temporal que es poden atorgar els heretaments podem determinar analitzant l'article 63.1 que només es podran atorgar en el moment temporal del matrimoni o abans del mateix, però tenint en compte que l'article 7 de la Compilació ens especifica que ens permetran atorgar les capitulacions matrimonials abans o durant el matrimoni.

2.2 Classes d'Heretaments

Anteriorment hem definit i classificat els heretaments des d'una visió anterior a la Compilació on l'autor Guillem Mª de Broca i l'autor Ramón Mª Roca Sastre ens mostraven el concepte i la classificació que consideraven dels heretaments en la seva època.

Ara faré una classificació des d'una part jurídica estreta de la pròpia Compilació de 1960, i seguint l'estructura i les pautes que ens donen els dos autors anteriorment mencionats⁴².

Els heretaments es classifiquen en tres tipus: els heretament a favor dels contraents (establert als articles 67 i ss.), els heretaments a favor dels fills dels contraents (establert als articles 86 i ss.), i aquests mateixos es subdivideixen amb heretaments purs (establert article 88), heretaments preventius (articles 89 i 90) i prelatius (establert articles 95 i 96). Per últim, els heretaments mutuels (establerts als articles 95 i 96). La classificació esmentada sorgeix d'allò establert a l'article 63.2 de la Compilació on determina exactament aquestes tres classes d'heretaments. Entraré més a fons amb la classificació desglossant els subtipus de cada classe.

2.2.1 Heretaments a favor dels contraents

Els heretaments a favor dels contraents són aquells que un o més persones institueixen com hereu a la contrapart d'una forma unilateral, sense tenir cap reciprocitat entre les dos parts. Dins d'aquesta classe d'heretaments trobem tres formes diferents⁴³:

- Heretaments simples o d'herència, segons l'article 75.1 només es confereix a la persona afavorida la qualitat d'hereu contractual, comportant per l'heretat la conservació de la propietat dels seus béns. S'ha de tenir present l'article 67. 3 perquè estableix en cas de dubte s'entendrà que és simple o d'herència.
- Heretaments cumulatiu o complexos, segons l'article 80.1 serà assignada com hereu la persona afavorida i també adquireix tots els béns de present que tingui heretant.

⁴²Puig i Ferriol, Lluís i Roca i Trias, Encarna. Institucions del dret civil de Catalunya, 3^a ed. Barcelona: Bosch, 1991.

⁴³Puig i Ferriol, Lluís i Roca i Trias, Encarna. Institucions del dret civil de Catalunya, 3^a ed. Barcelona: Bosch, 1991. ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990.

- Heretaments mixts, segons l'article 80.2 és un heretament simple o d'herència però se li afegeix una donació singular de present a favor de l'hereu.

2.2.1.1 Regim jurídic dels Heretaments simples o d'herència

Els heretaments simples o d'herència com deia abans estant establerts a l'article 75, però els diferents punts que formen l'article s'han de desglossar i determinar el seu contingut.

Segons l'article 75.1 a la persona afavorida se li confereix la qualitat d'hereu contractual, i aquesta qualitat no podrà ser alienada ni embargada. A més, segons els autors la qualitat que no pot ser alienada ni embargada, si que pot ser transmissible perquè es tracta d'un dret adquirit i no un expectativa, per argumentar això l'article 79.1 diu que quan premori l'hereu podrà transmetre als seus fills siguin del matrimoni en consideració o no, el seu dret o qualitat d'hereu contractual. Si es dones el cas que l'heretant morís sense descendents, l'article 79.2 disposa que si no hi ha cap pacte en contrari els drets subsistiran els drets establerts en els mateixos capítols matrimonials a favor del consort de l'hereu premort o d'altres persones, l'usdefruit dels béns relictos, en cas de mort, quedarà reduït a la meitat.⁴⁴

Respecte a la posició jurídica de l'heretant, l'article 75.2 ens diu *“l'heretant conservarà fins a la mort la propietat dels seus béns, però no en podrà disposar a títol lucratiu sinó per a fer regals mòdics o liberalitats d'ús o per llegar allò que en l'heretament s'hagués reservat per a testar, a part la facultat de dotar i d'acomodar els fills i de disposar a favor d'aquests en els terminis previstos a l'article 77”*. L'autor Luis Ferriol⁴⁵ determina sobre la posició jurídica de l'heretant l'heretament simple o d'herència deixa la seva posició jurídica més favorable, encara que la irrevocabilitat establerta a l'article 67.1 es prediqui en els heretaments a favor dels contraents, i per aquests motius l'article 67.3 preveu que els heretaments tindran un caràcter de simple o d'herència en cas de dubta.

Es troba el mateix principi a un altre article de la compilació però des d'una forma menys explícita, l'article 109.2 fa referència també aquesta posició jurídica de l'heretant i ho fa com aquell que gaudeix de tot el seu dret com a causant o com a part d'ell. A més, l'autor diu que l'article 97.1 equipara els tres possibles fonaments de la vocació successòria en el sistema jurídic català, i que podem destacar una característica on l'instituït en heretament és una persona amb una qualitat personal, que és la d'hereu. Per determinar aquesta qualitat trobem a l'article

⁴⁴Puig i Ferriol, Lluís i Roca i Trias, Encarna. Institucions del dret civil de Catalunya, 3ª ed. Barcelona: Bosch, 1991. pàgina 694

⁴⁵ ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990. Comentari puig Ferriol. Pàgina 236.

109.2, on diu “qualitat d’hereu” o “condició de successor”, i podem extreure que la qualitat o la condició són les que ens determinen que l’hereu té aquesta universalitat de relacions jurídiques transmissibles del seu causant⁴⁶.

Per altre banda, trobem les facultats dispositives de l’heretant que segons l’article 75.2, exposat anteriorment, podem dir que reserva per als fills que no són hereus una opció de dotar i acomodar. No obstant, tenim l’article 77 que estableix d’una forma més desenvolupada aquesta qüestió dient “*els heretaments s’entendran sempre atorgats, per part de l’heretant, amb reserva de la facultat de dotar i d’acomodar els seus fills,...*”, aquesta reserva segons l’autor és una declaració que tindria més utilitat en èpoques anteriors amb un dret anterior, quan s’introduïa com a clàusula d’un determinat heretament, és a dir, dins d’un heretament s’incorporava una clàusula referida a la facultat que posseïa l’heretant de reserva per dotar o acomodar els seus fills⁴⁷.

Respecte l’article 77.1 que estem tractant, l’autor troba una discrepància amb el significat que se li dona a una paraula. Quan s’estableix l’expressió dot considera que hi ha un sentit impropï de tal expressió, i diu que d’acord amb els precedents romans el dot serveix per mitigar els efectes d’un règim de separació absolut de béns, i es concep com una aportació de la dona al marit amb una finalitat concreta que era la contribució de la dona en el manteniment de les cargues familiars. No obstant, l’article 77.1 quan fa referència al dot pretén que s’interpreti com la donació que l’hereu fa a favor dels fills i filles no instituïts com hereus en el moment de contraure matrimoni, i té un caràcter de donació imputable a la seva llegítima. Per tant, en aquests cas la paraula o el verb dotar no va referit a la dona per el sosteniments dels gastos de la llar, sinó va dirigit aquells fills o filles que no han estat instituït com hereus⁴⁸.

Per comparar l’article 77 de la compilació amb aquesta classe d’heretaments en concret, trobem l’autor Guillem Mª de Brocà⁴⁹ que determina les donacions singulars abans de estar recollides a la compilació. L’autor considera que “*les donacions singulars o la paraula dotar són donacions als fills però són diferents dels heretaments, són donacions que per raó del matrimoni s’atorguen a favor dels fills que no han estat instituïts com hereus i per tant no se’ls atorga heretament*”. El mateix autor ens fa una concreció respecte del concepte de dot i ens diu que el concepte donació és dot, i el verb dotar fa referència a l’acte de dotar.

⁴⁶ ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990. Pàgina 237.

⁴⁷ Albaladejo, Manuel. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Tomo XXVII, vol. 2º. Editorial revista de derecho privado, 1990. Pàgina 256.

⁴⁸ Albaladejo, Manuel. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Tomo XXVII, vol. 2º. Editorial revista de derecho privado, 1990. Pàgina. 256 i 257.

⁴⁹ De Brocà, Guillem M^a. Historia del Derecho de Cataluña especialmente del civil, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de justícia, 1985. Pàgina 742.

Tenim unes situacions que l'autor Puig Ferriol determina com les situacions dels legitimaris en els casos de reserva per dotar o acomodar. Aquestes situacions es poden reflectir amb diversos procediments, on es podrà acomodar o dotar a favor dels contraents:

Primer, quan s'hagi exclòs de determinats béns de l'heretament és quan es podrà dotar o acomodar els altres fills que no hagin rebut cap dels béns. S'ha de tenir en compte que l'article 77.3 no determina si els fills que no han rebut cap dels béns podran rebre alguna cosa quan l'heretant està en vida, es a dir, no fa cap referència als béns que han estat exclosos de l'heretament, només aquells que poden ser dotats o atorgats. No obstant, l'autor considera que el silenci de la compilació quan el heretant està en vida no tenen cap dret ni gaudeixen de cap dels béns exclosos per l'heretament per les finalitat de dotar o acomodar. Afegeix que *“perquè es doni els casos que s'han esmentat seria necessari un pacte successori entre l'heretant i els seus legitimaris, però aquests pacte successori incidiria amb la prohibició del article 97.2 de la compilació, ja que a Catalunya només s'admet la successió paccionada per la institució d'hereu, però no amb la resta de casos per causa de mort”*.

Es troba un altre silenci a l'article 77.3 respecte el cas de la mort de l'heretant sense haver disposat dels béns exclosos d'heretament, aquells béns que s'han reservat per dotar els fills no hereus, el dubte és si adquiriran aquests béns amb la reserva. La solució que determina l'autor és que adquiriran aquests béns ens els casos de senyalament o assignació, i afegeix que en els casos d'aquesta hipòtesis dels béns exclosos dels heretaments tindria que existir una altre solució. El problema que trobem en aquest cas com que l'heretant tenia que reservar la facultat dels béns a favor d'aquests fills, com la resta de fills que no són hereus no tenen cap títol per adquirir-los directament, si l'heretant no exercita la reserva i no s'exercita la facultat es produirà l'extinció amb la seva mort. La conseqüència d'aquests problema és que l'instituït com hereu a l'heretament estarà obligat a pagar les legítimes conforme allò previst a l'article 137, i llavors sense obligació d'atribuir els béns exclosos del heretament als legitimaris⁵⁰. Com ha últim supòsit, si l'heretant en vida es destrueixen els béns exclosos a l'heretament els fills no instituïts hereus podran reclamar les seves llegendes en el moment oportú davant el seu obligat tributari.

Segon, es possible que l'heretant assigni béns o diners per llavor dotar o acomodar els fills que no han estat instituïts hereus just en el moment de l'heretament, si es donés el cas només podria disposar d'aquells que han estat assignats, tal i com disposa l'article 77.1. A més, si mor l'heretant sense assignar els diners o els béns per dotar o acomodar, els fills de l'heretant rebran els mateixos encara que es donés el cas de superar la legítima, tal i com estableix l'article 77.3. Respecte a la resta de fills de l'heretant també podran ser imputats a les legítimes, tal i com diu

⁵⁰ Albaladejo, Manuel. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Tomo XXVII, vol. 2º. Editorial revista de derecho privado, 1990. Página 259 i 260.

l'article 131, però l'article 132 disposa que si no s'han fet efectius els senyalaments en vida del heretant, seran imputats com a donacions dotals⁵¹.

Tercer, s'ha d'analitzar el terme jurídic assignació, ja que el trobem integrat a l'article 77 on diu “els heretaments s'entendran sempre atorgats, per part de l'heretant, amb reserva de la facultat de dotar i d'acomodar els seus fills, per actes entre vius o per causa de mort, i de proporcionar-los carrera o ofici segons el poder de la casa i el costum del país si no és que a aquests fins l'heretant hagués exclòs béns de l'heretament, o assenyalat o assignat d'altres béns o diners, en el qual només podrà disposar d'aquests”. Com es pot apreciar a l'última frase de l'article es menciona la paraula assignar, l'autor determina que en termes jurídics es emprada en el sentit d'autoritzar a una persona per pagar a compte de la assignant, que el mateix temps autoritza el receptor a rebre les prestacions de que es tracti en nom propi. Trobem la mateixa paraula i amb les mateixes intencions de transmetre una idea idèntica en els articles 77, 134 i 136, això és així perquè fan ús d'un mateix tractament jurídic.

2.2.1.2 Règim jurídic dels heretaments cumulatiu i mixts

La configuració jurídica dels heretaments cumulatiu i mixts s'extreu de l'anàlisi de l'article 80, però abans de la Compilació l'autor Borrell⁵² ens concreta que passava amb anterioritat a la mateixa. Com deia abans de la Compilació existien les tres classes d'heretaments dins dels a favor dels contraents que són els simples, anteriorment anomenats estrictes, extensos i mixts. Es feia referència als heretaments extensos quan abastaven tots els béns presents i futurs del donant, menys aquells béns reservats per testar, aquesta modalitat incloïa la donació de tots els béns presents en el moment de l'atorgament de l'heretament i afegint la promesa de instituir hereu el contraent que adquirís els béns amb posterioritat i convenserves al moment de la seva mort. L'autor defineix els heretaments mixt com els béns implicats a una donació de present però també amb la futura adquisició de tots quants deixes l'heretant al morir.

Una vegada exposada la configuració jurídica des de un punt de vista anterior a la compilació toca analitzar l'article 80 de la mateix, que es on es troben establerts tals heretaments.

L'article 80.1 diu textualment “l'heretament cumulatiu o complex, l'afavorit amb ell, a més de la seva qualitat d'hereu contractual, adquirirà de present tots els béns que en aquella saó tingui l'heretant”. Aquests article té com a característica fonamental segons l'autor la atribució, es a dir, atribuir el caràcter d'hereu de l'afavorit i l'adquisició del béns a l'instituit. Incloent una

⁵¹ Albaladejo, Manuel. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Tomo XXVII, vol. 2º. Editorial revista de derecho privado, 1990. Pàgines 260 i 261.

⁵² BORRELL I SOLER, ANTONIO M. Dret Civil vigent a Catalunya. Volum II. Ed. Oficina d'estudis jurídics, Barcelona, 1923. Pàgina 175.

característica al negoci fonamental que és la institució fonamental d'hereu⁵³. De tal forma podem incloure el mateix raonament a l'article 80.2 que disposa lo següent: "*l'heretament mixt és un heretament pur amb una donació singular de present*". Podem incloure respecte el primer dels articles citats, que les béns que després adquirirà el heretant passaran a ser de la seva propietat, tenint present que només els adquirirà l'hereu en el moment de l'obertura de la successió amb la mort del heretant⁵⁴.

La deducció que s'extreu dels articles citats segons l'autor és que l'heretament cumulatiu només permet l'exclusió dels béns mobles d'ús personal del heretant, els reservats del heretant i els adscrits a l'explotació familiar. Si es dones el cas de l'exclusió de més béns ja no estaríem dins dels heretaments cumulatius, sinó que passaríem els heretaments mixts, tal i com hem exposat abans i establerts a l'article 80.2⁵⁵.

S'ha de fer menció al punt tres de l'article 80 ja que estableix "*l'hereu, encara que premori a l'heretant o incorri en causa d'indignitat, transmetrà els seus successors els béns adquirits de present per l'heretament cumulatiu i mixt, llevat de pacte reversional*". La posició jurídica de l'hereu s'ha de tenir en compte per el cas de premoriència de l'hereu en el moment entre l'atorgament de l'heretament i la mort de l'heretant, que transmetrà els béns l'hereu encara que premori l'heretant llevat de pacte en reversió.

Canviant d'article i passant a l'article 81 es pot extreure les facultats de l'heretant en aquestes classes d'heretaments tractats. L'article 81 estableix "*en els heretaments cumulatius i en els mixts els heretants es podran reservar drets i facultats per a ells o a favor de terceres persones sobre els béns transmesos de present*". Analitzant l'article es pot extreure una pràctica que ha estat habitual en aquests heretament, ja que l'atorgant perd la propietat dels seus que formaven el seu patrimoni, a causa de la pèrdua d'aquestes propietats la habitual reacció era la reserva d'usdefruit a favor del heretant amb la conseqüent reserva de la facultat dispositiva dels una part o tots els béns transmesos a l'hereu⁵⁶.

Tal i com estableix l'article 81.2 l'afavorit haurà d'adquirir uns béns que tingui reservats l'heretant, però en el cas de la falta de béns, es a dir, que siguin insuficients o de pacte en

⁵³ Puig i Ferriol, Lluís i Roca i Trias, Encarna. Institucions del dret civil de Catalunya, 3^a ed. Barcelona: Bosch, 1991.

⁵⁴ ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990. Pàgina 289.

⁵⁵ ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990. Pàgina 289.

⁵⁶ Puig i Ferriol, Lluís i Roca i Trias, Encarna. Institucions del dret civil de Catalunya, 3^a ed. Barcelona: Bosch, 1991. Pàgina 697

contrari l'autor Ramon Faus i F. de A. Condomines⁵⁷ estableixen unes finalitats segons el poder i l'haver de la casa que seran les següents: a) les deutes que siguin anteriors a l'atorgament satisfer-les; b) acomodats o dotats de carrera o d'ofici els fills; c) millorar útilment o reparar els béns que hagin estat reservats en usdefruit; d) alimentar en el sentit més ampli de la paraula a l'hereu, els fills i a l'altre contraent. Pel que fa a les finalitats citades i envers a l'article 81 el mateix autor determina que és una matèria dubtosa, ja que han entrat uns béns en el patrimoni de l'hereu que han estat transmesos i hi ha la possibilitat de no trobar els béns en el patrimoni de l'hereu quan el mateix intenti fer ús de les facultats que posseeix per vendre o gravar fen ús de les finalitats mencionades. Un problema que es planteja dels heretaments cumulatiu és el destí dels béns que després d'haver estat fet l'heretament hagi adquirit l'heretant⁵⁸.

Respecte els casos que l'heretant pot disposar dels béns transmesos de present, tal i com diu l'article i els dos autors citats hi ha unes finalitats que ja s'han citat, però l'autor Puig Ferriol⁵⁹ en el seu comentari fa un anàlisi més exhaustiu.

- a) Satisfer els deutes que siguin anteriors a l'atorgament de les capitulacions matrimonials. La llei el que vol fer entendre és que van dirigides a l'heretant, i no es dirigiran les deutes a la posterioritat de l'heretament. El sentit que es troba a l'article és lo inversemblant que seria la disposició dels béns per part del heretant quan ja no són seus per el pagament d'unes deutes que no formen part de tals béns. Tractaré més detalladament aquesta qüestió quan faci referencia a l'article 82.
- b) Dotar o acomodar els seus fills o donar una carrera o ofici. Aquesta finalitat ha estat comentada i analitzada anteriorment en els corresponents apartats que tracten els heretaments simples, per tant l'article 75 i 77 de la compilació.
- c) Millor o reparar els béns d'una forma útil que hagin estat reservats pel usdefruit. Els que ens diu aquesta finalitat és la facultat que té la persona heretant per fer ús, ja sigui per millor o reparar els béns que formen part de l'heretament. També es fa referencia a aquesta finalitat, concretament a l'article 65.3 num.2, ja que disposa la facultat de hereu per reparar o millorar els béns d'usdefruit, sempre que no minvin sensiblement l'usdefruit.
- d) Alimentar en el sentit més ampli de la paraula a l'hereu, els fills i a l'esposa. Com ens ha passat a les anterior finalitats citades hauré de centrar-me en articles de la compilació comentats anteriorment com són l'article 65 i 71. L'article 65 fa

⁵⁷ CONDOMINES VALLS, FRANCISCO A. I FAUS ESTEVE, RAMON. Derecho civil especial de Cataluña. Ed. Lliberia Bosch. Barcelona, 1960.

⁵⁸ CONDOMINES VALLS, FRANCISCO A. I FAUS ESTEVE, RAMON. Derecho civil especial de Cataluña. Ed. Lliberia Bosch. Barcelona, 1960. Pàgina 122.

⁵⁹ ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990. Pàgines 300 i 301

referència a prestar aliments a l'hereu, a la esposa i els fills del heretant i hereu que vivien a la casa. A més, l'article 71 punt 2º i 3º estableix els titulars per el dret d'aliments que són l'hereu, l'esposa i els fills comuns, sempre amb algun matis respecte l'obediència i altres consideracions.

Tots els casos citats i comentats són els únics que la llei reserva a favor del heretant determinades facultats, ja sigui per dotar, alimentar, millor, reparar o satisfer deutes, totes son facultats per alienar els béns transmesos de present. Per tant, l'heretant només podrà disposar dels béns transmesos de present per altres fins, tots aquells reservats en heretament o una posterior modificació⁶⁰.

A part del règim jurídic dels heretaments cumulatiu i mixts, també s'ha de fer referència al règim jurídic dels deutes de l'heretant posteriors al heretament, ja que la llei disposa també la responsabilitat de l'hereu contractual en aquests heretaments. Per tant, l'article 82.1 diu "*l'hereu només respondrà dels deutes de l'heretant anteriors a l'heretament amb els béns transmesos de present i tan bon punt feta excussió dels béns i dels drets que l'heretant s'hagués reservat*", es pot analitzar d'aquets apartat que l'aplicació del mateix només podrà ser en vida del heretant, sempre i quan l'heretant no utilitzi la facultat que posseeix, que és vendre els béns per cobrir aquells deutes anteriors als capítols⁶¹.

El mateix article però a l'apartat segon, és a dir, l'article 82.2 estableix que "*respecte als deutes posteriors a l'heretament, l'hereu no respondrà en vida de l'heretant, amb els béns adquirits de present en virtut del mateix heretament, ni amb els béns propis. Mort l' heretant, l'hereu podrà excloure de responsabilitat els susdits béns si s'acull al benefici d'inventari establert en l'article 7*". Pel que fa els continguts d'aquests article els autors RAMON FAUS i F. de A. CONDOMINES consideren que la responsabilitat de l'hereu per les deutes del heretant és un tema delicat que necessita ser analitzar. Consideren evident que l'hereu hagués de pagar les deutes del patrimoni que ha heretat de l'heretant amb una responsabilitat ultra vires, si es té en compte el principi de successió universal, a menys que hagi fet ús del benefici d'inventari. Per tant, els dos autors determinen dels dos casos: primer, l'article 82.1 respecte els béns anteriors a l'heretament els creditors podran dirigir-se als béns transmesos de present i una vegada feta la excussió que l'heretant s'hagués reservat del mateixos. Amb els béns posteriors, establert l'article 82.2 la responsabilitat queda dividida depenen si l' heretant esta viu o ha mort. Si l' heretant és viu no pot quedar vinculat a l'hereu amb les mateixes obligacions que l' heretant,

⁶⁰ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990. Pàgines 301 i 302

⁶¹ Puig i Ferriol, Lluís i Roca i Trias, Encarna. Institucions del dret civil de Catalunya, 3ª ed. Barcelona: Bosch, 1991. Pàgina 697.

perquè equivaldria a un afiançament solidari tàcit de l'hereu. Si per el contrari l' heretant ha mort, haurà de respondre l'hereu de totes les deutes, lo que podria fer seria acceptar l'herència a benefici d'inventari i així reduiria responsabilitats⁶².

Arribant als tres últims articles que fan referència a la classe d'heretaments que estem tractant, aquests regulen el pacte reversional i determinen totes les seves conseqüències i detalls que el formen. Faig referència directament a les configuracions jurídiques del mateix i començant per l'article 83.1 defineix l'essència del pacte reversional que és el retorn a l'heretant dels béns transmesos de present. Tanmateix, l'article 84.1 diu "*la reversió podrà ésser pactada a favor dels atorgants o de qualsevol altra persona. Quan s'ordini a favor de persona distinta de l'atorgant, el seu consort o els hereus d'aquell tindrà la consideració de substitució fideïcomissària, però sense dret a quarta trebel·liànica. La reversió a favor de l' heretant no s'entendrà als seus hereus, si no ha estat pactat expressament*" el contingut de l'article com hem dit ens determina la configuració jurídica del mateix pacte i també l'abast que pot tenir el mateix, llavors la configuració que es pot extreure és deixar sense efectes la transmissió de present perquè els béns retornen automàticament a l'heretant. Però la puntualització que ens dona l'article 83.1 ens especifica que no existeix una obligació de restituir els fruits percebuts, per tant sense efectes retroactius⁶³.

Els pactes reversionals tenen unes modalitats i també uns efectes. Analitzaré en primer lloc les modalitats que estan establertes a l'article 83 i 84. Concretament, existeixen quatre modalitats del pacte que s'han de distingir⁶⁴.

La primer modalitat fa referència a la reversió pactada únicament a favor de l' heretant amb la premoriència del mateix, quedarà el compliment de la condició que determinarà la ineficàcia del pacte reversional, segons l'article 83.1. Per tant, quan es doni el cas que l' heretant mori abans es pot entendre que el problema es soluciona amb allò establert a l'article 84.1, ja que quedaria sense efectes el pacte reversional si existís una expressa voluntat de les parts només es donar entre heretant i hereu.

La segona modalitat o possibilitat que es podria donar seria la d'haver establert la reversió a favor de l' heretant i dels seus successors, establert a l'article 84.1, però en els casos que la condició es doni quan l' heretant estigui en vida serà quan recobrarà els béns de present. Aquesta segona modalitat planteja una qüestió o un problema que s'ha analitzat des de temps

⁶²CONDOMINES VALLS, FRANCISCO A. I FAUS ESTEVE, RAMON. Derecho civil especial de Cataluña. Ed. Lliberia Bosch. Barcelona, 1960. Pàgina 123.

⁶³ Puig i Ferriol, Lluís i Roca i Trias, Encarna. Institucions del dret civil de Catalunya, 3ª ed. Barcelona: Bosch, 1991. Pàgina 698

⁶⁴ Puig i Ferriol, Lluís i Roca i Trias, Encarna. Institucions del dret civil de Catalunya, 3ª ed. Barcelona: Bosch, 1991. Pàgina 698 i 699.

anterior, que es la determinació de quin dels possibles heretants tindrà el dret de fer seus els béns objectes del pacte reversional. Dit això, en el dret anterior havia diferents possibilitats per ser el que tindrà el dret de posseir els béns del pacte, i segon GUILLEM M^a DE BROCÀ diu que *s'entendrà com a successors els hereus testamentaris o abintestat del mateix donant, si el donatari que vivia al morir el donant, mort sense fills o els que hagi deixat no arriben a la pubertat, no se'ls tindrà per exclosos de l'herència del donador i es considerarà que com a successor d'aquests va tenir els béns donats a la seva lliure disposició en la totalitat si es l'hereu únic o a la corresponent participació si hi h altres hereus testamentaris o abintestat; de sort es pot el mateix donatari pot expandir totalment el gravamen resolutori, si fos l'únic successor del seu pare*⁶⁵. Aquesta postura o versió és la mes estesa en el dret anterior on el successor del heretant eren els hereus testamentaris o abintestats del heretant.

Per altre banda, en el dret actual el dret de reversió tots els problemes que existien en el dret anterior s'han solucionat amb l'article 84.2 que reproduceix l'article 138 del projecte de la compilació. Per l'autor PUIG FERRIOL diu en el seu comentari que tots els problemes no s'han solucionat amb un sol article. El problema que troba és en el moment de tenir lloc la reversió, però una solució que extreu és determinar qui son els hereus en l'heretament abintestat en el moment de la mort de l'heretant o entendre per cridats els successors abintestats en el moment que es doni la reversió.

La tercera modalitat és si s'ha establert el pacte reversional únicament a favor dels hereus del heretant, però si analitzem l'article 84.1 es pot dir que hi ha una crida successiva als béns transmesos de present, això comporta que l'adquisició serà seguint les regles de l'herència fideïcomissària. A més, el mateix article disposa que en el cas concret tractat no existeix un dret a detreure la quarta trebel·liànica.

La quarta i última modalitat si que confirma l'article 84.1 que el pacte reversional operi a favor del consort de l' heretant. Però realment la reversió d'aquesta modalitat s'ha de considerar uns substitució fideïcomissària, ja que es resol una institució successiva respecte els béns transmesos de present. Per tant, la crida successiva respecte els béns transmesos de present s'aplicaran amb les regles relatives a l'herència fideïcomissària.

El pacte reversional determina uns efectes i els trobem establerts a l'article 85. L'article 85.1 ens estableix els drets legitimaris que pot tenir l'hereu dient "*el pacte reversional no impedirà a l'hereu de reclamar l llegítima que li correspongui*". A més, l'article 85.2 diu que els ascendents no podran reclamar la llegítima textualment "*els ascendents als quals reverteixin els*

⁶⁵ De Brocà, Guillem M^a. Historia del Derecho de Cataluña especialmente del civil, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de justícia, 1985. Pàgina 722.

béns donats en virtut de la clàusula reversional no podran reclamar la llegítima sobre els de lliure disposició de l'hereu compresos en l'heretament". Per acabar el tercer punt, l'article 85.3 ens parla de la possibilitat de deixar sense efectes, en qualsevol temps el pacte dient " *l' heretant podrà deixar sense efectes, en qualsevol temps, el pacte reversional*".

Com a última puntualització m'agradaria citar un anàlisi de RAMON FAUS i F. DE .A. CONDIOMINES respecte aquesta classe d'heretament dient que "*l'experiència dels diferents casos de ingratitude i menyspreu de l'autoritat paterna dels heretaments amb donació de present han causat, els fan poc recomanables i tornant-se poc freqüents, limitant-se als heretaments simples que es respectada la unitat econòmica familiar, amb les mateixos efectes que els cumulatiu però sens les greus limitacions que aquests suposa pels drets que faculden a l' heretant*"⁶⁶.

2.2.2 Heretaments a favor dels fills dels contraents

Els heretaments a favor dels fills dels contraents és una successió paccionada com els altres tipus d'heretament, però la persona instituïda com hereu no és un dels dos contraents sinó una tercera persona com els fills dels mateixos.

Aquesta classe d'heretaments té molta relació i va molt lligada a la vida tradicional catalana, ja que és una forma de conservar el patrimoni familiar i conservar allò que ha passat d'una generació a una altre. A més els heretaments a favor dels fills dels contraents eren uns heretaments complementaris als heretaments a favor dels contraents que s'inclouïen d'igual forma a les capitulacions matrimonials però a favor dels descendents que esperaven tenir del matrimoni, sorgint l'hereu contractual que mantindria el patrimoni familiar.

En el comentari de PUIG FERRIOL es troba una aclariment dels motius o les intensions que pretenen tenir els heretaments a favor dels fills dels contraents dins de la tradició catalana. L'autor diu que "*els heretaments catalans l'idea neix amb la intenció de mantenir el patrimoni agrícola i l'adscripció de béns que pertanyen a la família transmesos de generació en generació. Per tant, hi ha una institució hereditària irrevocable a favor d'un dels fills quan es casa i la segueix una institució hereditària que fan els cònjuges a favor de la prole que esperen tenir, aconseguint la vinculació del patrimoni familiar durant la vida de dos generacions. Llavors uns dels fills quan contraguí matrimoni s'ordenarà un heretament a favor seu, i el*

⁶⁶CONDOMINES VALLS, FRANCISCO A. I FAUS ESTEVE, RAMON. Derecho civil especial de Cataluña. Ed. Lliberia Bosch. Barcelona, 1960. Pàgina 124.

seguirà un altre heretament a favor de la prole, així successivament aconseguint l'adscripció indefinida del patrimoni a una determinada família'⁶⁷.

L'article 87.3 determina les limitacions a la lliure revocació que existeixen en aquesta classe d'heretaments a favor dels fills dels contraents, però concretament fa referència als heretaments purs i prelatius. El mateix autor citat en el paràgraf anterior interpreta que és així per indicar els heretaments preventius com els revocables per part de l'heretant, és així perquè l'article 63.1 disposa que són un pacte capitular revocable per la seva naturalesa quedant fora del principi general de la unanimitat per la modificació dels capítols matrimonials. A més, segons l'article 10.3 també queden fora del principi d'unanimitat la revocació de l'heretament pur però únicament en el supòsit de divorci de les persones atorgants dels capítols, tal i com estableix el mateix article.

2.2.2.1 Naturalesa jurídica

La naturalesa jurídica dels heretaments a favor dels fills dels contraents la qüestió principal a tractar són les seves dos modalitats. La primera d'elles, formen part d'un pacte de succedendo o pactes afirmatius ja que institueixen hereu a una persona mitjançant un negoci jurídic bi o plurilateral documentat amb capitulacions matrimonials, tal i com disposa l'article 63. La segona modalitat, un cop estan dins de la modalitat de pactes successoris afirmatius, aquesta classe d'heretaments formen un subgrup dels pactes successoris que suposen una institució d'hereu a favor d'una persona que no és el contraent, que en el règim català són els fills.

Una vegada vista la naturalesa jurídica dins de la Compilació, l'autor PUIG FERRIOL en el seu comentari fa referència aquests mateix concepte però des de el punt de vista de la doctrina jurídica catalana anterior a la Compilació.

La diferència que es pot destacar és que abans de la Compilació el problema dels heretaments a favor dels fills dels contraents es solucionaven amb la tesis que eren una categoria intermèdia entre les donacions entre vius i els negocis jurídics per causa de mort. L'autor incorpora una puntualització de FONTANELLA⁶⁸ on disposa que si la tesis sobre el caràcter mixt dels heretaments, quan es tractava dels atorgaments a favor dels contraents, perquè en el fons es solucionava amb una certa preferència en el seu aspecte contractual sobre el testament. Una altre idea que incorpora l'autor és de VIVES i CEBRIÀ⁶⁹ que considera la idea que els heretaments a favor del fils dels contraents es volen presentar com una institució peculiar de

⁶⁷ ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990. Pàgines 338 i 339.

⁶⁸ FONTANELLA, tractus de pactis nuptialibus..., cit., clàusula 4.ª, glosa 6.ª.

⁶⁹ Vives y Cebrià, usages y demas derechos de Catalunya, Tomo II, Barcelona, 1833. Pàgina 281.

Catalunya. Per última, aporta un comentari de BORRELL i SOLER establin que en el fons tals heretaments es tradueixen en un testament on s'ha suprimit la nota de la unilateralitat, i sota l'aparença d'una institució peculiar catalana s'emmarca una modalitat catalana del testament mancomunat⁷⁰.

Per tant, la tesi d'aquests heretaments es considera que té una vocació testamentària i no successió paccionada, tal i com disposa l'article 86 dient "*només produiran efecte si l'afavorit o afavorits amb ells sobrevisquin a l'heretament*". L'autor diu que si s'aplica a l'article 86 el requisit de que el cridat només pot succeir si sobreviu al causant és perquè predomina el mateix principi que informa la vocació testamentària, i la irrellevància jurídica de la designació amb anterioritat a l'apertura de la successió.

2.2.2.2 Classes d'heretaments a favor dels fills dels contraents

Respecte les classes de heretaments trobem una diferenciació a la classificació feta abans de la compilació i la classificació dins de la pròpia Compilació. La Compilació el que fa és fer una classificació més simple on disposa que els heretaments a favor dels fills dels contraents són purs, preventius i prelatius sense cap consideració del caràcter condicional del mateixos. Per tant, a la compilació no tractaré de explicar si tenen un caràcter condicional o no els heretaments prelatius i preventius perquè no és necessari, ja que la compilació fa una simplificació d'aquesta categoria.

Es pot apreciar un rebuig, tal i com diu PUIG FERRIOL a la classificació a l'article CIX del Projecte d'Apèndix de DURAN i BAS, on recollia a l'article 114.3 del Projecte d'Apèndix de 1930 això: "Aquests heretaments poden ser purs o absoluts i condicionals. Els condicionals poden ser preventius o prelatius". Per tant, la Compilació no admet la classificació del projecte d'apèndix i es pot apreciar a l'article 143 del Projecte de la Compilació perquè omet els heretaments condicionals i contraposa els heretaments d'institució amb els de prelació, també inclou la successió dels heretants definitius o prelatius. Llavors a la qualificació d'heretaments de institució o definitiu es referirà als purs o absoluts, contraposant.-se els heretaments prelatius i preventius⁷¹.

⁷⁰ ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990. Pàgina 340

⁷¹ ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990. Pàgina 344.

2.2.2.3 Estructura dels heretaments a favor dels fills dels contraents

La classe d'heretaments que estem tractant es troba establerta en el Capítol III del títol IV. Per poder estructurar-los la compilació fa referència a una sèrie de preceptes concrets que tenen característiques de disposició per causa de mort, a diferència del caràcter híbrid del Capítol II⁷².

L'article 86.1 és el primer article que estableix aquesta classe d'heretaments i fa referència als subjectes que poden ser afavorits per els mateixos, i les persones que poden ser afavorides són els fills dels contraents. Per tant, va dirigit a persones i no inclou els concebuts en el moment de l'atorgament de l'heretament, tal i com diu els "*heretaments que els contraents atorguin a favor dels fills...*", aquest fragment és el que interessa per saber a quins subjectes es dirigeix aquesta classe. En el mateix article 86 hi ha un fragment que diu "*solament produiran efecte si l'afavorit o els afavorits amb ells sobreviuen a l'heretant*", d'aquí podem extreure que només produiran efecte tals heretaments si l'afavorit no mor abans que l'heretant, és a dir, si premort el fill el pare serà declarat ineficax tal heretament. No obstant, hi ha la possibilitat que la voluntat de l'heretant sigui afavorir els nets o ulterior descendents, ja que la paraula "fills" inclou segons l'article 63 "*fills o descendents*".

L'article 87.2 també va dirigit a l'objecte que serà allò que adquiriran els afavorits, ja que fa referència als "*els efectes dels heretaments a favor dels fills s'entendran a tots els béns que l'atorgant deixi en morir, qualsevol que sigui el títol de llur adquisició*". Segons l'autor aquests preceptes està d'acord amb el principi de la universalitat de la successió de l'hereu segons el sistema Romano-català. A més, fa referència l'autor a ROCA SASTRE afegint que l'atribució de la condició de successor en el *universum ius* del causant, l'article li atribueix la condició de successor de tots els béns que deixi l'heretant al morir, d'acord amb que les heretaments a favor dels fills dels contraents la causa de mort és el motiu per la obertura del procés successori i els efectes de l'heretant es concreten amb aquests moments.

2.2.2.4 Règim jurídic del heretaments purs

L'article 88.1 estableix "*en els heretaments purs a favor dels fills naixedors dels contraents, quedarà instituït el fill que al morir l'heretant sobrevisqui i que aquests hagi designat en heretament o testament revocable complementaris. En defecte d'aquesta designació, quedarà instituït el fill que elegeixi després el cònjuge sobrevivent o dos parents, en els supòsits regulats, respectivament, en els articles 115 i 116. Si també faltes aquesta elecció, quedarà instituït el fill que reuneixi les circumstàncies determinades en l'heretament pur*".

⁷² CONDOMINES VALLS, FRANCISCO A. I FAUS ESTEVE, RAMON. Derecho civil especial de Cataluña. Ed. Lliberia Bosch. Barcelona, 1960. Pàgina 127.

Segons el que estableix l'article es pot analitzar que hi ha un seguit de circumstàncies que en defecte d'una d'elles es donarà una altra. Aquestes circumstàncies seran per determinar l'instituït, però en aquella època existien diverses modalitats per fer-ho, que normalment sempre era el primer fill que fos un home, i en defecte de l'home seria la primera filla. També havia la possibilitat de instituir l'hereu en parts iguals a tots els fills del heretant. Però la més habitual i la que es tracta a l'article 88.1 és instituir hereu al fill que cada heretant elegís, ja sigui en heretament a favor del fill que contrau matrimoni o testament posterior del heretant. L'última modalitat i la que es tracta en aquest article és la que dona més opcions a donar la institució d'hereu amb una major probabilitat, l'elegit de l'heretant que la situació dels fills ja és idònia per demostrar les seves qualitats i aptituds necessàries.

L'article que estem analitzant també preveu un fet que era molt comú en els heretaments purs, la determinació de la institució d'un fill que encara no havia estat concebut, però la solució de l'article és "*...quedarà instituït el fill que al morir l'heretant sobrevisqui...*" que també es una forma d'assegurar que els fills com hem dit abans estaran en una posició de demostrar les seves qualitats i aptituds.

La determinació que estic tractant tindrà la característica de revocable quan es faci referència a testament complementari de l'heretament pur, però serà irrevocable quan es tracta d'un heretament a favor del fill contraent, tal i com estableix l'article 67.1.

La segona part de l'article s'estableix una solució en defecte de no donar-se el primer cas. Aquesta part apareix una exigència que el fill hereu visqui quan mori l'heretant. L'autor PUIG FERRIOL en el seu comentari determina que l'exigència si la designació d'hereu entre els fills del heretant es fa en un heretament a favor de qualsevol fill quan contrau matrimoni, considera que no es correcte mantenir l'exigència. Afegeix que l'exigència es troba en contradicció amb l'article 79 i 80.3, perquè la visió d'aquests articles de l'hereu premort a l'heretant transmet a la descendència que li succeeixi, la condició d'hereu instituït en heretament a favor dels contraents. Per tant, per totes les consideracions que determina l'autor, pensa que el requisit de que el fill elegit ha de viure al temps d'obrir-se la successió de l'heretament no regeix quan la designació de l'hereu s'ha fet en un títol que comporta una designació irrevocable⁷³.

Hi ha un altre fragment de l'article 88 que diu "*en defecte de designació, quedarà instituït el fill que elegeixi després el cònjuge supervivent o els parent, en els supòsits regulats, respectivament a l'article 115 i 116*". Aquest fragment fa referència a una clàusula de confiança i l'objectiu de la clàusula és prevenir el que de la mort de l'heretant sense uns fills

⁷³ ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990. Pàgina 354.

amb unes determinades qualitats o aptituds. S'entén que en el cas que tractem el cònjuge que sobrevisqui o els dos parents només podran elegir els fills de l'heretant quan aquests els hagi elegit, i això es dona perquè els heretaments posseeixen un caràcter personalíssim que ens estableix l'article 63.1. L'elecció dels fills s'encarregarà al titular de l'encàrrec fiduciari però només podrà elegir els fills de l'heretant sense la distribució de la seva herència entre els esmentats fills, degut a la finalitat que posseeixen els heretaments en el règim familiar i la successió catalana en general⁷⁴.

Respecte als dos fragments de l'article 88.1, l'autor RAMON FAUS i F. de A. CONDOMINES fan un anàlisi força sintètic i concís que considero interessant de mencionar. Els autors estableixen que hi ha dos formes per la designació del fill hereu, una es d'un mode directe i l'altre a través d'un procediment d'elecció. La primera forma la designació se li dona molta rellevància a l'expressió de les circumstàncies del fill que serà designat com hereu, ja sigui per circumstància que el fill és un home o per la designació nominativa. A més, diuen que es pot fer designació nominativa amb testament complementari a través de l'article 7^o⁷⁵.

Les facultats de l'heretant estan establertes a l'article 88.2 establint "*l'heretant disposarà de les facultats pròpies d'un heretament simple i, a més, les que concedeixen els preceptes de la secció primera d'aquest capítol*". Quan l'article diu la secció primera farà referència a l'article 87.1, que concedeix poder ordenar a favor dels fills no afavorits amb la institució hereditària un llegat que no excedeixi la mitat de la quota legitimària. A més, segons l'article 87.3, també podrà revocar l'heretament pur i prelatiu per les causes i en la forma establerta per la desheretació legitimària⁷⁶. Com l'article que estem analitzant es refereix als heretaments simple crec que és necessari fer una petita menció dels mateixos. Els heretaments simples confereixen únicament la qualitat d'hereu contractual, i aquesta qualificació també ens serveix per als heretaments purs a favor dels fills dels contraents, tal i com disposa l'article 75.1. Tan en el comentari de PUIG FERRIOL com en el llibre de PUIG FERRIOL i ENCARNA ROCA fan menció de la doctrina de l'època on fa referència a determinats casos concrets en unes sentències concretes. Diuen que segons la doctrina d'aquests casos sembla acceptable que en els heretaments simples a favor dels contraents la facultat de poder impugnar els actes dispositius del heretant es fonamenta en el principi de la irrevocabilitat de la designació de tal heretament, deixen en un segon pla dins

⁷⁴ Puig i Ferriol, Lluís i Roca i Trias, Encarna. Institucions del dret civil de Catalunya, 3^a ed. Barcelona: Bosch, 1991. Pàgina 704.

⁷⁵ CONDOMINES VALLS, FRANCISCO A. I FAUS ESTEVE, RAMON. Derecho civil especial de Cataluña. Ed. Lliberia Bosch. Barcelona, 1960. Pàgina 128.

⁷⁶ Estes el desheretament com l'acte pel qual el testador priva els seus hereus forçosos de la legítima, és a dir de la porció del cabal hereditari que la llei li reservava a dit hereu.

del complex procés successori. Ara ell mateix es centra en el moment d'obertura de la successió que el designat haurà de ser capaç de succeir el designat⁷⁷.

2.2.2.5 Règim jurídic dels heretaments preventius i prelatius

a) Heretaments preventiu

El concepte dels heretaments preventius es pot definir com aquells que van dirigits a tots els fills dels heretants o també determinant uns fills concrets però amb un ordre de preferència. Però només es donaria aquests cas si l'heretant no hagués atorgat testament o algun posterior heretament.

Respecte la tesis de condicionalitat i de l'article CXIV-2 del Projecte d'Apèndix de DURAN I BAS, com a l'article 114-3 del projecte d'apèndix de 1930 que consideren els heretaments preventius com heretaments condicionals, i tal qualificació que omet el projecte de Compilació, ja vaig fer referència i vaig exposar anteriorment a la classificació dels heretaments.

a.1) Naturalesa jurídica:

La naturalesa jurídica d'aquests heretaments puc dir que es centre en el concepte de condicionalitat que és la plasmada a l'article 89.1 quan diu "*per mitja de l'heretament preventiu l'heretant institueix hereu entre els seus fills nascuts o per néixer per al cas de morir sense successió universal, contractual o testamentaria per qualsevol causa...*" es pot analitzar que els compiladors consideren que la condició com un element d'eficàcia perquè si es dona la condició establerta l'heretament preventiu serà ineficaç, en canvi si la condició no s'aplica els efectes que té l'heretament preventiu seran produïts.

L'autor PUIG FERRIOL en el seu comentari fa una comparació o un símil entre l'eficàcia del heretaments preventius i de la seva tesis de la condicionalitat, ja que relaciona amb l'article 86 i 89.1 aquestes dos peculiaritats. Ell pensa que l'element d'eficàcia d'aquests heretaments esta en el requisit de supervivència del instituït en vers l'heretant, en canvi a la tesis de condicionalitat la seva utilitat esta enfoca en explicar el mecanisme successori dels heretaments preventius. A més, ell considera que l'herència només es deferirà en allò establert a l'heretament preventiu si el causant no te una altre manera de disposar el seu patrimoni. Per tant, ell creu que es pot parlar

⁷⁷ Puig i Ferriol, Lluís i Roca i Trias, Encarna. Institucions del dret civil de Catalunya, 3^a ed. Barcelona: Bosch, 1991. Pàgina 705 i ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2°. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990. Pàgina 361.

de condicionalitat per fer referència a efectes claudicants que comporten la crida a l'herència quan es conté aquesta classe d'heretaments⁷⁸.

a.2) Forma designació de l'instituït:

Es troben les formes o classes de designació de l'instituït a l'article 90.2 que fa una classificació entre heretaments preventius directes, dient "*serà directa si l'heretament designa l'instituït nominalment o mitjançant expressió de les seves circumstàncies particulars, i serà d'elecció quan confïi el nomenament al seu consort o als dos parents, de conformitat amb els articles 115 i 116 d'aquesta compilació*", és directe perquè designa l'instituït nominalment o amb expressió de les seves circumstàncies particulars. No obstant, també hi ha els heretaments preventius d'elecció que es donen quan es confia el nomenament al consort o a dos parents que es determinant amb allò establert a l'article 116. A més, la mateixa classificació es troba disposada a l'article 88, que ja he comentat i desglossat anteriorment.

a.3) Eficàcia:

L'eficàcia dels heretaments preventius està disposada a l'article 89.1 dient que "*per mitjà de l'heretament preventiu l'heretant institueix hereu entre els seus fills nascuts o per néixer per al cas de morir sense successor universal, contractual o testamentari per qualsevol causa, fins i tot per haver estat destruïda, sense possibilitat de reconstrucció de la disposició atorgada amb posterioritat*". D'aquests article tal i com diu PUIG FERRIOL i ENCARNA ROCA l'eficàcia dels heretaments preventius està supeditada o subordinada, i esta desglossada en sis punts. Primer, que no es donés l'atorgament per part del causant d'un acte mortis causa posterior a l'heretament. Segon, quan siguin nuls per manca de capacitat del causant en ser atorgats, vicis de la voluntat, defecte de forma o manca d'institució d'hereu en el testament o heretament. Tercer, quan el testament posterior és nul per preterició errònia de legitimaris, però no serà així si la mateixa es conté en un heretament. Quart, si es dona el cas que el testament o heretament posteriors contenen institució d'hereu sota condició suspensiva, en cas que s'incompleixi la condició. Cinquè, si el testament o heretaments posteriors esdevenen ineficaços per premoriència de l'instituït a l'heretant o per renúncia o incapacitat dels instituïts. Per últim, per haver estat destruïda, sense possibilitat de reconstrucció, la disposició atorgada amb posterioritat⁷⁹.

⁷⁸ ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990. Pàgina 370.

⁷⁹ Puig i Ferriol, Lluís i Roca i Trias, Encarna. Instituciones del dret civil de Catalunya, 3ª ed. Barcelona: Bosch, 1991. Pàgina 706.

Per altre banda, existeixen uns precedents que són anteriors a la Compilació que són els projecte d'apèndix de DURAN I BAS dient que “*nomes surten efecte quan aquell mort sense testament vàlid*”, o també el projecte d'apèndix de 1930 dient “*quan l'heretant mort sense testament o heretaments vàlids atorgats amb posterioritat*”. Aquests fragments són analitzats en el comentari de PUIG FERRIOL i considera que d'aquests fragments es pot interpretar que els heretaments no tenien virtualitat per el simple fet de morir l'heretant amb un testament o heretament posterior vàlid per haver estat atorgat amb els requisits de capacitat, forma, contingut i tipicitat propis dels negocis jurídics mortis causa. Per tant, anteriorment no es feia referència a l'aspecte de l'eficàcia, i es donaven casos on moria el l'heretant amb un testament vàlid però ineficaç, es donava que l'heretament preventiu es quedava sense efectes i s'obria la successió intestada. Com es pot apreciar la solució era molt anòmala, ja que no es donava allò que volia l'heretant i anava en contra la seva voluntat i contra els fins del propi heretament preventiu. Com acabo de exposar a l'anterior paràgraf, es pot apreciar que la compilació va seguir un criteri diferent i més racional.

a.4) Efectes:

Els efectes dels heretaments preventius són bastant clars, perquè seran produïts només a favor dels fills que contemplen unes capitulacions matrimonials molt concrets. A més, l'article 89.1 diu “*per l'heretament preventiu, l'heretant institueix hereu entre els seus fills naixedors*”, i aquests fills naixedors seran els del matrimoni i no de fills extramatrimonials o adoptats que pugui tenir l'heretant. Si es dones el cas d'una pluralitat de crides, llavors s'hauria de fer referència a l'article 89.2 que diu “*si l'instituí preventivament repudia l'herència, és incapaç o declarat indigne de succeir, l'heretament produirà efecte a favor del qui seguirà en la crida feta, i així successivament. Hom no obrirà la successió intestada fins haver esgotat totes les crides*”. Principalment la finalitat d'aquests article és evitar o prevenir els abintestats.

a.5) Revocació:

La revocació dels heretaments es troba establerta a l'article 90.1 que preveu “*la institució d'hereu en l'heretament preventiu es regirà per les normes de la institució testamentaria d'hereu, però el tal heretament no podrà ésser substituït ni revocat per cap altre d'igual naturalesa*”. Per tant, l'heretament preventiu és un negoci revocable però l'article mencionat li posa limitacions, perquè diu que no podrà ser substituït ni revocat per cap altre d'igual naturalesa. A més, s'ha de dir que els heretaments preventius poden ser lliurement revocats tan per un testament eficaç, com un heretament a favor dels contraents o un heretament a favor dels fills dels contraents, sempre que no sigui també preventiu.

Per últim, com aportació final a la classe d'heretaments preventius voldria fer referència a una distinció i també una finalitat que disposen en RAMON FAUS i F.de. A CONDOMINES. Diuen que l'article 89 serveix per explicar el concepte i definir aquesta classe d'heretaments que estem tractant, i inclou distincions molt concretes: primer, que tenen un caràcter supletori i que només s'atorguen en el cas de falta d'hereu instituït en testament o en el cas d'una successió pactada. Segon, si es dones el cas que l'instituït preventiu no pugues o no vulgues acceptar l'herència per qualsevol motiu, el que passaria seria que tots els cridats abans de la successió intestada s'haurien d'atorgar⁸⁰.

Tenint present aquestes circumstàncies s'ha de pensar en la finalitat d'aquests heretaments, la qual és impedir la successió intestada perquè produiria el desglaçament del patrimoni al ser cridats tots els fills juntament⁸¹.

b) Heretaments prelatius

Els heretaments prelatius es troben establerts entre l'article 91 i 94. Començaré analitzant l'article 91 ja que es pot extreure el concepte del mateix. Segons els autors RAMON FAUS i F. de A. CONDOMINES aquesta classe d'heretaments tenen una característica semblant als heretaments preventius però són una mica més suaus amb el caràcter de previsió, com diu l'article 91.1 *"l'heretament prelatiu constitueix una limitació de la facultat de designar hereu que els contraents s'imposen a favor de certs fills, però sense atribuir-los dret successori directe"*. L'article disposa que els contraents estableixen unes autolimitacions per la facultat de designar certs hereus preferits, i conseqüentment imposant-se davant d'altres⁸².

Per altre banda, els autors PUIG FERRIOL en el seu comentari i també juntament amb ENCARNÀ ROCA estableixen unes característiques per poder diferenciar els mateixos. La primera, fonamentalment és la idea de preferència que té el mateix heretament i s'han de exigir en el mateix uns termes que es dona a la comparació que s'estableix entre els fills de dos o més matrimonis successius de qualsevol dels heretants, i serà resolt amb allò que estableixi el propi heretament. El caràcter condicional comentat anteriorment amb l'altre classe d'heretament també es troba en els heretaments prelatius i aquesta primera característica es troba la circumstància condicional. Anterior a la compilació l'autor BROCA fa referència també a la idea de condicionalitat dient textualment *"l'heretament ordenat en aquests o semblants termes és condicional per dependre la seva eficàcia de la celebració d'un segon enllaç i l'existència de*

⁸⁰CONDOMINES VALLS, FRANCISCO A. I FAUS ESTEVE, RAMON. Derecho civil especial de Cataluña. Ed. Lliberia Bosch. Barcelona, 1960. Pàgina 128.

⁸¹CONDOMINES VALLS, FRANCISCO A. I FAUS ESTEVE, RAMON. Derecho civil especial de Cataluña. Ed. Lliberia Bosch. Barcelona, 1960. Pàgina 128.

⁸²CONDOMINES VALLS, FRANCISCO A. I FAUS ESTEVE, RAMON. Derecho civil especial de Cataluña. Ed. Lliberia Bosch. Barcelona, 1960. Pàgina 131.

fills d'aquests...”. La segona característica es troba també a l'article 91.1, tracta de limitar a determinats fills, es a dir, la prohibició de succeir a certs fills en vers a altres que són preferits. A més, la comparació que hem referència abans va dirigida en els fills matrimonials de dos o més matrimonis i només tindrà eficàcia si és així. La tercera i última característica va dirigida als fills que han estat afavorits amb la prelación, i no se'ls pot atribuir cap dret successori directe. Si es dones el cas que l'heretant mort sense atorgar cap títol, es a dir, només amb l'heretament prelatiu, no es produirà la delació hereditària a favor dels beneficiats amb la prelación i es deferirà a les normes del abintestat⁸³.

L'article 92.1 estableix les modalitats dels heretaments prelatius dient “*la prelación podrà ésser de nupcialitat, sexe, grau o estirp i, en general, qualsevol altra lícita i honesta. Podrà també ésser positiva quan els contraents s'obliguin a instituir un fill o diversos de determinats; i negativa, quan s'obliguin a instituir tots els llurs fills o els d'un determinat grup en les parts que siguin fixades*”. Totes les modalitats que estableix l'article s'han de desglossar i exposar per separat, concretament totes les modalitats i les combinacions entre elles són vuit. Es poden considerar uns criteris de preferència entre els fills, i són⁸⁴:

1) Prelació de sexe:

La prelación de sexe és aquella que va dirigida a determinar a un dels fills sense tenir present si formen part del primer o segon matrimoni de l'heretant. Per tant, aquesta prelación només es podrà instituir hereu els fills del sexe que creguin preferent els heretant. A la pràctica diuen els autors que mai ha estat molt freqüent, i tampoc planteja molt problemes.

2) Prelació de nupcialitat:

Aquesta classe de prelación segons els autors és una de les mes utilitzades a la època, i va dirigida la prelación els fills d'un mateix matrimoni. Existeixen dos classes de prelación, que és la absoluta i la relativa. La relativa és aquella que depèn d'una altre circumstància o modalitat com podria ser el sexe i a més l'estirp, en canvi les prelación absoluta és aquella que els fills d'un determinat matrimoni gaudeixen de preferència davant d'un altre. Tot això es troba recollit a l'article 92.2 disposant “*la prelación de nupcialitat serà absoluta quan els fills d'un determinat matrimoni, qualsevol que siguin llurs circumstàncies, gaudeixen del dret de preferent institució*”

⁸³ ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990. Pàgines 388, 389, 390. Puig i Ferriol, Lluís i Roca i Trias, Encarna. Instituciones del dret civil de Catalunya, 3ª ed. Barcelona: Bosch, 1991. Pàgina 707.

⁸⁴ ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990. Pàgines 395 a 405 i Puig i Ferriol, Lluís i Roca i Trias, Encarna. Instituciones del dret civil de Catalunya, 3ª ed. Barcelona: Bosch, 1991. Pàgines 707 a 709.

als d'un altre, i serà relativa si està subordinada a la prelación de sexe, o d'un altra circumstància".

3) Prelació de grau o d'estirp:

Entre aquestes dos modalitats s'ha de tenir en compte que depenen del grau, és a dir, que hi haurà prelación de grau quan es doni preferència a la proximitat del grau sobre l'estirp, i si fos el contrari hauria una prelación d'estirp. Com a element important que estableix l'article 93, si existeix un dubte de estimació entre grau i estirp, serà estimat l'estirp. S'ha de tenir present que la prelación de grau o estirp s'han d'estudiar en relació a les de sexe i nupcialitat. Un exemple seria, si s'ha establert una prelación de grau vol dir que hauran de ser cridats preferentment a la successió els que tinguin la preferència establerta pels heretants com pot ser de sexe o nupcialitat, en canvi si la relació és per estirp es distribueix per grups de parents i els de cada grup decideixen conjuntament la quota viril que hagués pogut correspondre al seu causant si hagués heretat.

4) Combinació de les prelacions de sexe i de nupcialitat:

La combinació de la prelación el que fa és combinar dos requisits com són el sexe i la nupcialitat. Llavors existirà una preferència quan el fill sigui del sexe de preferència i neixi en el matrimoni que té un caràcter preferent. Per tant, poden succeir coses molt diverses; una prelación per els fills barons del primer matrimoni, llavors aquests fill tindrà preferència davant els fills de les segones núpcies. També pot succeir que doni prelación a les filles del primer matrimoni davant les filles o fills de segons matrimonis, llavors tindrà preferencial la filla elegida del matrimoni elegit. Existeix una altre possibilitat que és més tradicional que és "*fill per fill i filla per filla*" que la tipifica l'article 92.3 dient "*implicaran prelación relativa de nupcialitat*", el que vol dir aquests fragment és que la institució haurà de ser pel primer fill del primer matrimoni, si no es dona el cas i només hi ha filles tant en el primer com en el segon matrimoni haurà de ser un d'elles les instituïdes. En canvi, els fills del segon matrimoni tindran preferència envers les filles del primer matrimoni, si no hi ha fills en el primer.

5) Combinació de les prelacions de sexe i grau o estirp:

La combinació tractada s'ha de tenir en compte que l'article 93 li dona preferència als fills per estirp, però s'ha d'afegir que per el mateix article estableix la determinació per sexe dient que no es tindrà en compte el sexe dels nets, sinó el sexe dels fills premorts. Per tant, serà aquella que els heretant li doni preferència a un fill d'un determinat sexe, sempre hi quan els heretants deixin descendència i que cap dels fills mori abans que els propis heretants.

6) Combinació de les prelacions de nupcialitat i de grau o estirp:

Per poder explicar aquesta combinació s'ha de posar un exemple d'un cas concret, si es dones el cas que els heretants donessin preferència els fills del primer matrimoni però els heretants moren i només hi ha nets, llavors en el segon matrimoni si que té fills. La solució del cas concret es pot aconseguir amb la interpretació de l'article 93 "*en virtut d'ell si hagués premort algun fill deixant altres descendents, aquests tindran el mateix dret de preferència que llur pare*", i la solució seria que la preferència la tenen els fills del segon matrimoni.

7) Combinació de les prelacions de sexe, nupcialitat i estirp:

Aquesta combinació també s'ha d'explicar amb un cas concret i també s'haurà de resoldre amb l'article 93. Si tenim present l'expressió tradicional catalana "fill per fill i filla per filla", posant un cas en general on el fill baró del primer matrimoni ha premort però encara queda una filla del mateix matrimoni, tot i que en un segon matrimoni encara hi ha uns fills barons. Si analitzem l'article 93 es pot concloure i així ho fan els autors, que té preferència aquesta situació la neta del primer matrimoni.

Si ens centrem en la prelació de sexe i nupcialitat la institució hereditària haurà de recaure en aquell o aquells que reuneixin el doble requisit de sexe i de néixer al matrimoni que l'heretat li dona preferència.

Si és el cas de la prelació de sexe i grau o estirp la situació es produirà havent pactat els heretants que la seva successió siguin preferents els fills d'un determinat sexe, i s'ha de tenir en compte que alguns dels fills preferents premoren als heretants. A més, l'article 93 estableix una presumpció a favor de la prelació d'estirp quan s'estableix amb un caràcter primari un prelació de sexe o de nupcialitat.

Respecte la prelació de nupcialitat i grau o estirp l'autor PUIG FERRIOL posa un exemple dient que "*els heretants estableixen una prelació favor dels fills del primer matrimoni, i a la mort dels heretants només existeixen nets del primer matrimoni i fills d'un segon matrimoni de l'heretant*". L'autor cita una sentència de la Audiència de Catalunya del 1638 que resol el cas concret establint que *la prelació operava a favor del fill del segon matrimoni, i els nets no es podien comprendre en les clàusules de prelació, i en els heretaments s relatius no es dona el dret de representació, ja que pressuposen el requisit de que els fills han de sobreviure als heretants*.

8) Prelació positiva i negativa:

Per últim, la modalitat de prelación que pot ser positiva o negativa està disposada a l'article 92.1 dient *“la prelación podrà ser de nupcialitat, sexe, grau o estirp, i en general, qualsevol altre lícita i honesta. També podrà ser positiva, quan els contraents s'obliguen a instituir a un fill o a varis determinats; i negativa, quan s'obliguen a instituir a tots els seus fill o els d'un determinat grup en les parts que fixen”*. Per tant, l'article estableix els dos tipus; primer, el positiu que es dona quan els contraents s'obliguen a instituir un determinat fill o varis fills, i la seva funció era garantir d'alguna manera al cònjuge premort que els fills del primer matrimoni seran els hereus. En canvi, la segona que és la negativa s'obliga a instituir tot els fills o un determinat grup amb les parts que es fixin en el moment, i la finalitat és impedir una postergació del fills del primer matrimoni en favor dels del segon.

Per acabar els autors RAMON FAUS i F. de A. CONDOMINES no fan una classificació de modalitats com els autors anteriors però analitzen l'article 93 des del punt de vista tradicional, amb l'expressió tradicional catalana *“fill per fill i filla per filla”*. Dient que si es dones el cas de la mort del fill del primer matrimoni però deixen una filla en el mateix matrimoni, però en el segon matrimoni deixen un fill. Segons els autors i els articles citats tindrà la preferència la neta, que serà la filla de la filla del primer matrimoni, encara que hi hagi una prelación de sexe masculí⁸⁵.

Respecte la renúncia de la prelación l'article 94 estableix *“l'afavorit per un heretament prelatiu podrà renunciar a la prelación, estan en vida l'heretant. Aquesta renúncia produirà tots els seus efectes encara que qui la faci premori al heretant, deixant fills, que, per tal causa, haurien succeït directament a aquests”*. Els autors del paràgraf anterior han considerat que l'heretant pot revocar per les causes i les formes per la desheretament legítim i també que l'afavorit encara pot renunciar a la prelación amb l'heretant viu, sens importar i el renunciant té fills o no té fills, que haguessin tingut la opció de ser afavorits⁸⁶.

2.2.3 Heretaments mutuels

2.2.3.1 Concepte

Els heretaments mutuels es defineixen a l'article 95.1 establint *“l'heretament mutual constitueix una institució contractual recíproca d'hereu entre els esposos contraents a favor del que sobrevisqui, amb els efectes d'heretament simple”*, es pot analitzar que la paraula mutual prové

⁸⁵ CONDOMINES VALLS, FRANCISCO A. I FAUS ESTEVE, RAMON. Derecho civil especial de Cataluña. Ed. Lliberia Bosch. Barcelona, 1960. Pàgines 131 i 132.

⁸⁶ CONDOMINES VALLS, FRANCISCO A. I FAUS ESTEVE, RAMON. Derecho civil especial de Cataluña. Ed. Lliberia Bosch. Barcelona, 1960. Pàgines 131 i 132.

de la institució d'hereu recíproca en cas de la mort d'un dels cos contraents, i els efectes que produirà el mateix seran els mateixos que l'heretament simple. La finalitat d'aquests heretaments segons els autors és regular els interessos patrimonials dels cònjuges d'una forma estable, ja que els béns han estat adquirits durant el matrimoni i no tenen cap tipus de gravamen familiar.

2.2.3.2 Règim jurídic dels heretaments mutuels

El règim jurídic dels heretaments mutuels es troba a l'article 96 establint *“la successió per heretament mutual restarà subjecta a allò previst en aquesta compilació em ordre a la capacitat per a succeir, indignitat, desheretament, reserves, llegendimes i totes les altres disposicions successòries en la mesura que ho permeti llur naturalesa específica”*. Els autors analitzen d'aquests article que el cònjuge supervivent només podrà succeir si no ha incorregut tal i com estableix la llei en causes d'incapacitat o indignitat successòries, també la mateixa compilació estableix en el seu article 254 unes causes que nomé fan referència a les successions testamentàries i a les intestades, però els autors consideren que seran d'aplicació per els heretaments mutuels.

2.2.3.3 Subjectes

Aquests heretaments els subjectes són molt concrets i com estableix l'article 95.1, només podrà atorgar els heretaments mutuels els cònjuges recíprocament, dient *“esposos contraents”*. A partir d'aquí es poden donar uns casos de ineficàcia segons la relació entre els cònjuges, ja que si els dos es divorcien o el matrimoni es declarat nul serà declarat ineficax l'heretament mutual. Respecte el cas de divorci hi ha una analogia amb l'article 758 del codi civil, perquè la condició de cònjuge s'ha de determinar el supervivent en el moment d'obrir la successió del premort. Respecte la separació dels cònjuges no estableix res la compilació.

2.2.3.4 Modalitats

Les modalitats de l'heretament mutual es separen en dos principalment, que són els heretaments purs i els condicionals. Respecte la modalitat dels heretaments purs tenim l'article 95.1 que anteriorment ha estat citat i redactat, on els compiladors consideren que és pur perquè hi ha una condició d'hereu contractual amb un caràcter irrevocable.

La segona modalitat està establerta a l'article 95.3 establint *“hom podrà pactar que l'heretament resti sense efecte si el cònjuge premort amb fills comuns, així com subordinar-lo a qualsevol altra condició”*. Quan diu els fills comuns, existeix un dubte respecte els fills adoptius, però a part d'això havia una successió que era molt comuna i era que no tinguessin successió el matrimoni. Allò important és la interpretació de la voluntat dels heretant, i també s'ha de tenir

present que pot quedar sense efecte l'heretament si hi ha fills adoptius, fen al·lusió als article 108.2 C. C i l'article 10 de la llei catalana de successió intestada.

2.2.3.5 Efectes

Els efectes dels heretaments mutuels són els mateixos que els heretaments simple, tal i com diu l'article 95.1, llavors s'ha de remetre als article 75 i 76 que ja han estat analitzats i comentats anteriorment en els seus apartats. No només s'ha de tenir en compte aquests article, perquè l'article 95.3 preveu *“el cònjuge sobrevivent que quedi hereu subjecte a fideïcomís no tindrà dret a la quarta trebel·liànica”*, aquests fragment s'ha de tenir en compte per el cònjuge supervivent que ha estat gravat per restitució fideïcomissària. S'aplicarà l'article 9-2 en els heretaments mutuels que disposa *“els pactes successoris recíprocs entre consorts podran esser modificats per aquests o deixats sense efecte sense necessitat de l'acord dels altre persones que hagin concorregut en els capítols ni de llurs hereus”*, és un article que va ser redactat pensant en els heretaments mutuels però no té molta rellevància respecte els seus efectes.

3. CODI DE SUCCESSIONS DE CATALUNYA. LLEI 40/1991 DE 30 DE DESEMBRE.

Fins ara s'ha analitzat els heretaments des de dos perspectives diferents; primer, les formes i conceptes que tenien els heretaments en el dret consuetudinari. Segon, els heretaments una vegada recollits a la Compilació del 1960 amb el seu concepte i naturalesa jurídica corresponent, sense fer referència al text refós de la Compilació del 1984 perquè els heretaments no van estar reformats ni modificats. Llavors, ara analitzaré la o les coincidències i també la o les modificacions que es poden presentar en el Codi de Successions de Catalunya en vers a la Compilació de 1960.

Amb una visió general i anàlisi sense profunditat es pot apreciar amb la lectura de l'article 67.1 del CS dient *“L'heretament, institució contractual d'hereu, solament pot ésser atorgat en capítols matrimonials, personalment o mitjançant poder especial”*, es pot apreciar que una coincidència amb la compilació és el manteniment de l'atorgament dels heretaments en capitulacions matrimonials, seguint amb la tradició jurídica catalana. Per altre banda, fen una visió en general del Codi de Successions s'aprecia una diferència amb la Compilació, que és el canvi de col·locació, ja no està en el dret de família sinó que està en el dret de successions. La segona diferència es veu amb l'anàlisi de l'article 3 del CS establint *“La successió testada*

universal només pot tenir lloc en defecte d'heretament”, s’aprecia que l’heretament ha adquirit un rang successori prioritari en vers la successió testada i la successió intestada⁸⁷.

3.1 Successió contractual en el Dret Civil català

La pròpia llei en el seu preàmbul estableix les finalitats, l’estructura, el contingut i altres coses, però vull incidir en el contingut de la llei que exposa el preàmbul quan parla dels heretaments, ja que ens fa un resum dels petits canvis que han patit els heretaments.

El preàmbul estableix que els heretaments estan recollits entre els articles 67 a 100 del CS, diu que segueixen fidelment la sistemàtica del títol IV del llibre I de la Compilació. Per altre banda, recull tres modificacions que són: primer, determina com a simplement voluntari el pacte d’unitat econòmica familiar sota el qual la llei derogada entenia atorgats els heretaments a favor dels consorts contraents. Segon, estableix clarament que l’heretament, en especial el preventiu, pot ésser atorgat a favor de més d’un o de tots els fills. Tercer, introdueix la possibilitat que l’heretament mutual sigui pactat amb caràcter preventiu. S’estima que una utilització correcta dels heretaments mutuels i els preventius a favor dels fills ha de permetre als esposos disposar conjuntament, en un sol acte i en un sol document, dels seus béns amb caràcter revocable o irrevocable, a elecció seva⁸⁸.

Una vegada analitzats els canvis i les coincidències entre la Compilació i del Codi de Successions des de una visió més ampla, analitzaré els heretaments en el Codi de Successions més detalladament i profundament.

L’autor EGEA FERNANDEZ disposa que els heretaments un cop tipificats en el Codi de Successions és una institució successòria anomenada successió contractual, encara que no tots els tipus d’heretaments tenen un esquema contractual. En relació amb tot allò anteriorment dit, el CS en el seu article 68, que és l’antic article 64 de Compilació, tracta els heretaments com un tipus de successió autèntic i no com anteriorment que a la tradició jurídica catalana per no allunyar-se dels principis romans era tractat com una donació universal de tots els béns presents i futurs amb reserva d’una quantitat per testar. Com deia abans el CS ha patit alguna modificació i una d’elles és el canvi sistemàtic, ja que a la Compilació es trobava en el Llibre III “De la família” (Títol 4) en canvi en el Codi de Successions està incorporat en el Títol II. Abans també me referit a l’article 3 CS que ens ajuda a saber que els heretaments són superiors jeràrquicament en el testament i la intestada.

⁸⁷ Tort-Martorell, Carmen. Sobre el heredamiento como excepción a los principios romanos de derecho sucesorio en el vigente Código Civil de Cataluña. Universidad Autónoma de Barcelona. Festschrift Laurens Winkel

⁸⁸ Preàmbul del Codi de Successions de Catalunya de 1991. Pàgina 3.

El mateix autor ens insisteix en que Catalunya era un país fortament romanitzat i la possibilitat d'instituir hereu d'una forma contractual ha estat sempre admès, que contrasta amb els principis de dret romà, però era contrari amb el tipus d'institució tractada. Com també vam dir el principi en els heretaments a part de considerar-se en aquell moment donació universal del béns presents i futurs, també existia una reserva per testar, la qual va ser incorporada per no contradir el dret romà. Per tots els motius exposats els autors clàssics i algun de modern abans de la Compilació consideraven que *heretar=donar*.

Abans el preàmbul del Codi de Successions ens donava els continguts que havien canviat en el CS comparat amb la compilació, i el mateix autor ens dona els seu punt de vista i qins són per ell els canvis produïts. Considera que hi ha sis modificacions a destacar, però també diu que han estat lleugeres; primer, l'article 75 CS estableix que s'ha de pactar expressament i no cal atorgar-lo a través de pacte d'unitat familiar desmarcant-se de la comunitat familiar i de compartir una sola llar. Segon, l'article 92 i 93 CS estableixen la filiació adoptiva en els heretaments a favor dels fills dels contraents, fen referencia també a fills per adoptar. Tercer, l'article 96 i 97 CS ha eliminat la prelatió de sexe dins dels heretaments prelatius. Quart, l'article 99.3 incorpora la possibilitat de pactar heretaments mutuels amb caràcter preventiu amb els supòsit de la mort de l'heretant sense havent atorgat de cap altre títol universal. Cinquè, s'elimina la prohibició de la detracció de la quarta trebel·liànica. Sisè, correccions en general dels errors que apareixien a la Compilació com l'article 84 CS simple en lloc de pur i millorament de l'estil, coneixement i preparació establert a l'article 85 CS⁸⁹.

3.2 Els subjectes que intervenen i la capacitat per atorgar els heretaments

A partir de l'article 67.1 CS s'estableix la definició d'heretament dient que és una institució contractual d'hereu i que només pot ser atorgada en capitulacions matrimonials.

A més, a l'article 67.2 estableix que poden ser atorgats a favor dels fills o descendents d'aquests. Quan diu *descendants d'aquests* dona la sensació que fa referència a un tipus concret d'heretaments, però no es troba tipificat ni anteriorment i ni en el CS, no té una tradició jurídica catalana. L'única referencia que es pot trobar és que els nets s'incloquin a la via de substitucions però d'una forma directe. Per tant, l'heretant que no és l'atorgant dels capítols només pot heretar

⁸⁹ EGEA FERNANDEZ, JOAN. Setenes jornades de dret català a tossa, el nou successori de Catalunya. 24-26 de setembre de 1992. Àrea de Dret Civil. Universitat de Girona. Ed. PPU. Barcelona, 1994. Pàgines 149 i 150.

els contraents, i no els fills que només podran ser heretats per el pare o la mare que es casen i que atorguen els capítols⁹⁰.

Per tant, en qualsevol cas els heretaments només poden ser atorgats en capitulacions matrimonials i consegüentment han de intervenir ens els mateixos els dos contraents o cònjuges encara que algun d'ells no sigui l'heretant o l'heretat. A més, són considerats com un pacte capitular i considerats un negoci bi o plurilateral encara que això no impliqui que la successió de l'heretament sigui contractual. La condició de pacte capitular provoca l'acord entre l'heretant i l'heretat no sigui suficient per modificar o deixar sense efectes l'heretament, ja que el que cal és el consentiment dels tots els que van atorgar el capítols matrimonials, però hi ha un cas que no és necessari, que serien els heretaments a favor dels fills dels contraents on és suficient l'acord de l'heretant i el seu consort⁹¹.

Respecte la capacitat per heretar, és a dir, la capacitat per a atorgar-los que posseeix l'heretant. Tal capacitat establerta en el mateix article 67 CS es distancia de la compilació en dos coses. Primer, del principi "*habilis ad nuptias habilis ad pacta nuptialia*" que s'estableix a l'article 63 de la Compilació i segon del caràcter general de les capitulacions matrimonials de l'article 8 de la Compilació. Per tant, l'autor considera que el CS la seva regla general és que s'ha d'arribar a la majoria d'edat per poder atorgar un heretament i consegüentment gaudir de la capacitat d'obrar. Totalment contrari en el testament que només cal capacitat natural⁹².

Tanmateix, les modificacions que presenta el CS és la capacitat necessària per atorgar heretaments purs i prelatius. Anteriorment, quan encara no havia el CS del 1991 existia la regla general de capacitat que era la exigida per contraure matrimoni, establerta a l'article 63.3 CDCC (Compilació de 1960). Aquesta regla general no s'aplicava a dos de les tres classes d'heretaments, en el cas dels heretaments a favor dels contraents i en els mutuels era necessària o s'exigia la capacitat d'obrar, era la "*capacitat per a contractar o obligar-se*", tal i com disposa l'article 63.3 CDCC. Llavors, en el CS es va canviar aquesta regla general i es va convertir en plena capacitat d'obrar, entesa com "*majoria d'edat*", tal i com disposa l'article 67.3. Les úniques dos classes d'heretaments que no segueixen aquesta regla són els heretament preventius (establert a l'article 93.1) i els mutuels (establert a l'article 99.3 CS), que únicament és exigida la capacitat per contraure matrimoni⁹³.

⁹⁰ EGEA FERNANDEZ, JOAN. Setenes jornades de dret català a tossa, el nou successori de Catalunya. 24-26 de setembre de 1992. Àrea de Dret Civil. Universitat de Girona. Ed. PPU. Barcelona, 1994. Pàgines 151.

⁹¹ Badosa Coll, Ferran. Manual de dret civil català, Editorial marcial pons, Madrid, 2003. Pàgina 730.

⁹² EGEA FERNANDEZ, JOAN. Setenes jornades de dret català a tossa, el nou successori de Catalunya. 24-26 de setembre de 1992. Àrea de Dret Civil. Universitat de Girona. Ed. PPU. Barcelona, 1994. Pàgina 151.

⁹³ Badosa Coll, Ferran. Manual de dret civil català, Editorial Marcial Pons, Madrid, 2003. Pàgina 732.

Sobre la qüestió de la capacitat que cal per atorgar heretaments purs i prelatius l'autor JOAN EGEA FERNANDEZ estableix una solució que considera que seria la correcte. Segons el seu parer hi ha dos solucions possible que són: primera, que els heretaments purs i prelatius segueixen sotmesos a la regla general de la Compilació (article 12.2 CDCC), referida a la capacitat per atorgar capítols matrimonials. La segona, si seria millor donar una autonomia major als heretaments pel que fa a les capitulacions matrimonials, o d'una forma més genèrica a la causa matrimonials. A l'article 67 CS l'autor interpreta que els heretaments tenen certa afinitat amb els negocis d'última voluntat que no necessitarien la plena capacitat, però els heretaments que tenen una irrevocabilitat més amplia si que necessitarien la plena capacitat. El mateix autor diu que es decanta o que creu més adient la segona solució possible⁹⁴.

Tant JOAN MARSAL GUILLAMET com JOAN EGEA FERNANDEZ disposen que hi ha tres elements en els tipus d'heretaments que són: l'element contractual (acord de voluntats), familiar (en tant que s'atorga en contemplació a un matrimoni) i successori (en la mesura que comporta la successió d'hereu). Es pot considerar que aquests elements formen la estructura dels heretaments, ja que pràcticament tota la doctrina coincideix en tipificar-los en aquests tres elements.

Continuaré centrat en aquesta estructura i faré un anàlisi crític de la mateixa, ja que existeixen moltes consideracions a tenir en compte, amb les conseqüents comparacions amb la Compilació del 1960 per aconseguir descobrir les coincidències o les diferències que presenten tan el CS i CDCC. Els elements tractats són els següents:

3.2.1 Element Contractual:

Aquests primer element surt d'allò disposat a l'article 67 CS a les disposicions generals, quan diu que els heretaments són una institució contractual d'hereu, però no es així en totes les classes d'heretaments. No tenen aquesta consideració els heretaments a favor dels fills, ja que no estan acceptats en vida de l'heretant i no comparteixen aquests element amb els altres heretaments. A més, tampoc tenen l'element contractual els heretaments a favor dels contraents quan es fa referència a la promesa d'heretar que disposa l'article 71.2 CS.

L'heretament vincula a l'heretant perquè no pot ser deixat sense efectes unilateralment, llavors l'heretament és irrevocable per heretant encara que hi ha algunes excepcions. Aquestes excepcions serien; en les heretaments de caràcter contractual en el cas de divorci l'heretant deixa sense efecte l'heretament mutual i aquests fet fa que l'heretament a favor dels contraents

⁹⁴EGEA FERNANDEZ, JOAN. Setenes jornades de dret català a tossa, el nou successori de Catalunya. 24-26 de setembre de 1992. Àrea de Dret Civil. Universitat de Girona. Ed. PPU. Barcelona, 1994. Pàgina 152.

sigui revocable només en els casos que el mateix no tingui descendència o incompleixi el pacte d'unitat econòmica familiar. A més, els heretaments a favor dels fills purs i prelatius poden ser revocats quan el designat en alguna de les causes que permeten el desheretament legitimari. L'última excepció seria en el cas dels heretaments purs que també són revocables a conseqüència del divorci de l'heretant⁹⁵.

Respecte la irrevocabilitat l'autor JOAN EGEA FERNANDEZ considera que és en la bilateralitat de tots els heretaments on la doctrina ha centrat la irrevocabilitat. Però ell no ho considera correcte perquè si fos així la irrevocabilitat dels heretaments s'haurà de fomentar en un altre element que és la causa de matrimoni. Afegeix que aquesta irrevocabilitat de l'heretament quan es relaciona amb la delació testamentària i la legal té prevalença aconseguint que no pugui ser revocat per aquestes, tal i com disposa l'article 70 CS, menys tot allò que fa referència a la reserva per testar. La reserva per testar no s'ha de entendre com en el testament, sinó com una reserva del codicil. El CS en alguns articles ha corregit aquesta expressió com en l'article 80 CS, però en altres no ho ha fet encara com l'article 70 CS. Per tant, dit tot això s'ha de descartar el caràcter contractual dels heretaments a favor dels fills dels contraents⁹⁶.

Els dos elements que tractaré a continuació són elements que són comuns a totes les classes i tipus d'heretaments. Per tant, es pot considerar lògic que els heretaments es trobessin en el llibre I CDCC de la família just abans de començar el llibre II CDCC de les successions per causa de mort.

3.2.2 Element matrimonial:

Dins de l'element matrimonial és important la designació dels subjectes que poden intervenir en l'heretament, que com he dit anteriorment ha de ser l'heretant o l'heretat perquè els subjectes han de intervenir directament en el matrimoni. Per tant, els avis que serien els pares dels contraents no podrien heretar directament els nets si no ho fan mitjançant la substitució dels seus fills.

S'ha seguit l'esquema que ens proporciona el dret romà, ja que tots els autors clàssics és van decantar per la qualificació "*donatiu ub causam*" degut a que l'heretament es fes en motiu de celebració d'un determinat matrimoni.

L'autor JOAN EGEA FERNANDEZ estableix que l'esquema clàssic de la donació universal ja no la segueix la regulació moderna, però queden algunes pinzellades en determinats articles com

⁹⁵Badosa Coll, Ferran. Manual de dret civil català, Editorial marcial pons, Madrid, 2003. Pàgina 731.

⁹⁶EGEA FERNANDEZ, JOAN. Setenes jornades de dret català a tossa, el nou successori de Catalunya. 24-26 de setembre de 1992. Àrea de Dret Civil. Universitat de Girona. Ed. PPU. Barcelona, 1994. Pàgina 153.

són l'article 13 CDCC i 71 i 72 CS. A més, es pot dir que el matrimoni ha passat a ser un element del tipus negocia'l i se'n un negoci diferent i totalment independent de qualsevol donació per molt condicionada que estigui al matrimoni.

Dins de l'element matrimonial el mateix autor troba uns efectes que són el medi expressiu, la irrevocabilitat i el frau d'heretament. Fen referència a la ineficàcia posterior del matrimoni no té sempre la mateixa transcendència, això es degut a les reformes que ha patit l'article 13 CDCC que ubicava a la mateixa posició la ineficàcia dels heretaments per celebració, per declaració de nul·litat i la dispensa de matrimoni no consumat, encara que la diferencia es pot apreciar a simple vista. A més, la reforma del mateix article aporta que el divorci es causa d'ineficàcia de l'heretament que concorre la unitat econòmica amb fills i opera amb la possibilitat de revocació.

Seguint amb l'anàlisi que fa l'autor de l'element matrimonial, s'ha de tenir en compte que la causa matrimonial fa que siguin irrevocables i com estableix l'article 82 CS sense el perjudici d'allò que ha estat reservat per disposar lliurement. S'ha de tenir present que la irrevocabilitat no es deriva de la seva naturalesa contractual, i que la promesa d'heretar té força d'heretament cosa que s'ha de tenir present, ja que no esta ubicada a la mateix posició que tenien en ment els juristes clàssics com Fontanella, Càncer, Peguera, Ramón i molts altres.

Respecte el frau d'heretament no es troba regulat en el Codi de Successions però si que està a la Compilació, concretament a l'article 15 CDCC, estableix casi literalment el text *De pactis...* de Fontanella i nomes afegint un parell de criteris jurisprudencials exclusivament.

3.2.3 Element Successori:

El paper de la mort, del negoci i títol, de l'eficàcia "*inter vivos*" i el "*post mortem*" són tots el conceptes que es tracten en aquests element i també s'ha de tenir present que la categoria general dels heretaments no s'inclouen en els negocis jurídics *mortis causa*.

Dit això, tan a la Compilació com en el Codi de Successions la seva regulació marca una tendència a l'assimilació del possible contingut dels heretaments amb els testaments, tal i com disposa l'article 68 CS.

Dins de l'element successori per poder explicar l'eficàcia "*inter vivos*" i el "*post mortem*" l'autor JOAN EGEA FERNANDEZ utilitza la distinció de les diferents classes d'heretaments, i també aprofitarà la distinció per determinar les diferències o les coincidències que contenen els diferents tipus entre la CDCC i el CS.

3.2.3.1 Heretaments a favor dels contraents

Durant la història l'heretament que era més habitual pactar era el cumulatiu. Això té relació amb la reserva de l'usdefruit dels béns adquirits de present per l'heretat a favor seu, també es pactava la unitat econòmica familiar on l'heretat, cònjuges, descendents havien d'unir els esforços, els ingressos i tot el necessari per aconseguir la unitat familiar i consegüentment els màxims beneficis a la casa. L'ordre de direcció anava primer l'heretant, el cònjuge usufructuari i l'heretat. Així era com funcionava històricament, llavors amb la recollida del CDCEC utilitzava un model concret com el de l'heretament simple, però s'atorgava amb el pacte d'unitat econòmica familiar. Tot això fins arribar en el CS que s'utilitza l'heretament simple en cas de dubte i sense haver pactat expressament no es presumeix la unitat econòmica familiar⁹⁷.

a) Eficàcia inter vivos de l'heretament simple, cumulatiu i mixt:

- **Heretament simple:** en aquesta classe d'heretaments el títol d'heretat és el d'adquisició un cop a mort l'heretant. Respecte la seva eficàcia inter vivos es pot desglossar en tres punts: primer, el principal efecte inter vivos és l'adquisició de la qualitat d'hereu contractual, tal i com estableix l'article 71.1, 79.1 i 84.1 CS. És considerat com un títol únic perquè té moltes peculiaritat. A més, segon l'article 79 la qualitat d'hereu és inalienable i inembargable però si que pot ser transmissible si incorre en alguna de les causes d'indignitat de l'article 77 CS o premor a l'heretant com disposa l'article 93 CS. També existeix la possibilitat que la qualitat d'hereu contractual també legitima l'heretat per impugnar en vida l'heretant els actes de disposició que efectuï amb frau a l'heretament. Segon, un efecte que es pot introduir és obligacional com seria la unitat econòmica familiar que s'ha de pactar expressament perquè ara no té caràcter legal, establert a l'article 75 CS. El mateix article en el seu punt primer atribueix la direcció a l'heretant perquè parteix de la base de la reserva d'usdefruit o es tracta d'heretament simple. Per tant, la titularitat dels béns o l'usdefruit han de pertànyer a l'heretant. Tercer, fa referència a que l'heretament sigui irrevocable provoca la necessitat d'assegurar que l'heretat adquirirà els béns de l'heretant i el que provoca és que l'objecte del títol es constitueix abans de l'eficàcia adquisitiva. Afegeix l'autor que l'heretament simple no afecta la titularitat però si les facultats dispositives, i també diu que històricament l'heretament simple no es coneixia a la tradició jurídica catalana, que el model d'heretament era el cumulatiu on es reservava sempre l'usdefruit⁹⁸.

⁹⁷ Badosa Coll, Ferran. Manual de dret civil català, Editorial marcial pons, Madrid, 2003. Pàgina 732 i 733.

⁹⁸ Badosa Coll, Ferran. Manual de dret civil català, Editorial marcial pons, Madrid, 2003. Pàgina 735. EGEA FERNANDEZ, JOAN. Setenes jornades de dret català a tossa, el nou successori de Catalunya. 24-26 de setembre de 1992. Àrea de Dret Civil. Universitat de Girona. Ed. PPU. Barcelona, 1994. Pàgina 159, 160 i 161.

- **Heretament cumulatiu o complex:** en aquesta classe d'heretaments també podem trobar eficàcia *inter vivos* però els efectes són encara més marcats que a l'heretament simple.

Dins de l'eficàcia *inter vivos* es poden apreciar diferents efectes que determina l'autor i els concreta en principalment en quatre: primer, d'assoliment de la qualitat d'hereu contractual de manera semblant a l'heretament simple. Segons l'article 83 CS són transmissible els béns de l'hereu adquirits de present encara que premori a l'heretant o incorri en causa d'indignitat o llevat de pacte en contrari. Segon, l'efecte obligacional que és el mateix establert a l'article 75 CS respecte dels heretaments simples. Tercer, l'efecte adquisitiu és aquella adquisició de present de tots els béns de l'heretant, però l'article 84 CS disposa unes excepcions. Aquesta era la classe d'heretament segons l'autor que era conegut a la tradició jurídica catalana, emmascara sota la donació universal incloent els béns present i futurs. Quart, l'efecte de garantia aplicació de l'article 79 CS respecte els béns no lliurats.

- **Heretament mixt:** és un heretament establert a l'article 84.2 CS que es dona quan l'heretant només adquireix de present algun dels béns de l'heretant com a conseqüència de l'heretament. L'autor EGEA considera que no és encertada la definició que l'heretament simple sigui el mateix que un heretament mixt, perquè sinó no s'hagués creat una altre classe d'heretament.

b) Eficàcia post mortem de l'heretament simple, cumulatiu i mixt:

Segons l'article 76 CS, l'eficàcia post mortem es tracta de l'adquisició automàtica de l'herència del causant a la persona que posseeix el títol d'heretat i sense la possibilitat de repudiar-la. També és rellevant l'article 82.2 CS ja que s'expressa el caràcter expansiu del títol, abastant tots els béns exclosos de l'heretament per l'heretant i del quals no ha disposat entre vius o destinat per causa de mort, es a dir, que els béns que no ha disposat l'heretant passen a formar part de l'herència. En els article 76, 86.2 i 30.3 CS es pot apreciar la referència del benefici d'inventari i llavors l'adquisició de l'herència és neutra ja que té l'opció els trenta dies següents de la possessió dels béns, sempre i quan sigui dins de l'any següent a la mort de l'heretant.

- **Heretament simple:** l'eficàcia post mortem dels heretaments es produeix en el moment de la mort de l'heretant i és una eficàcia adquisitiva. Respecte l'article 71 i 79 l'autor cita una interpretació romanística des del principi *hereditas non dicitur viventis* que els van fer inaplicables, i seria la distinció entre la qualitat d'hereu que l'heretant adquirirà en vida i el títol d'hereu que l'adquirirà després de la mort de l'heretant. Un cop dit això l'autor també fa una interpretació i dona la seva opinió dient que l'heretant no només té

una expectativa en vida de l'heretant, sinó que la qualitat d'hereu li ve donada perquè és irrevocable, tot i que l'eficàcia d'hereu la desplega post mortem.

- **Heretament cumulatiu:** els heretaments cumulatius també provoquen una eficàcia post mortem que és l'adquisició dels béns futurs. No obstant, existeix una possibilitat que l'estableix l'article 84 CS i seria l'adquisició dels béns a mesura que l'heretant els vagi adquirint.

Dit això, l'opinió que té JOAN EGEA FERNANDEZ és que tan la Compilació com el Codi de successions en alguns preceptes li sembla que parteixen del doble títol i també del doble negoci, tan hereu i donador com heretament i donació. És correcte que els béns que en els heretaments cumulatius els béns donats segueixen un camí diferent a aquells béns adquirits després de la mort o de la qualitat d'hereu. A part d'això la doble eficàcia dels heretaments és la que provoca que la majoria de la doctrina consideri que posseeixen dos títol, que seria el d'hereu i el de donatari⁹⁹.

No obstant, s'ha de tenir en compte que els heretaments cumulatius és on veu molt clar que posseeixen un negoci *inter vivos*, llavors s'ha d'entendre que té un sol títol encara que tingui atribuïda una doble eficàcia, i això es veu encara mes clar quan s'ha pactat l'adquisició dels béns a mesura que els ha anat adquirint.

- **Heretament mixt:** hem remeto allò establert a l'apartat de la pàgina anterior.

3.2.3.2 Heretaments a favor dels fills dels contraents

Primer de tot s'ha de tenir present que no tenen estructura contractual, qui la té són les capitulacions matrimonials que els contenen. El motiu pel qual s'anomenen contractuals ve de la llarga tradició jurídica catalana, és perquè els heretaments atorgats a favor dels fills estaven interrelacionats amb els heretaments que els pares dels contraents havien fet a favor dels fills que es casaven, i la intenció o la finalitat era per vincular el patrimoni familiar¹⁰⁰.

La característica que tenen aquesta classe d'heretaments és que l'afavorit no ha participat a l'atorgament negocia'l, i segons l'article 71.2 CS amb la promesa d'heretar és suficient per tenir força d'heretament, provocat també per aquests caràcter unilateral. Els fills que siguin afavorits han de posseir la capacitat per succeir l'heretant en el moment que és oberta la successió i conseqüentment seran aplicades les normes de indignitat i incapacitat per succeir, tal i com disposa l'article 90.1 CS.

⁹⁹EGEA FERNANDEZ, JOAN. Setenes jornades de dret català a tossa, el nou successori de Catalunya. 24-26 de setembre de 1992. Àrea de Dret Civil. Universitat de Girona. Ed. PPU. Barcelona, 1994. Pàgina 163.

¹⁰⁰EGEA FERNANDEZ, JOAN. Setenes jornades de dret català a tossa, el nou successori de Catalunya. 24-26 de setembre de 1992. Àrea de Dret Civil. Universitat de Girona. Ed. PPU. Barcelona, 1994. Pàgina 165.

a) Heretament pur:

La mateixa paraula d'aquests heretaments dona la pista per qualificar-los, i la eficàcia no està sotmesa ni a termini ni a condició.

L'article 92.2 CS recull l'eficàcia inter vivos, que són les facultats que posseeix l'heretant i són les mateixes que l'heretament simple. No obstant, l'eficàcia més important és aquella produïda un cop mort l'heretant. La persona instituïda serà el fill de l'heretant i que compleixi les circumstàncies assenyalades per l'heretament pur, sinó aquests heretament serà ineficaç. El CS a diferència de la Compilació afegeix en el precepte els fills que encara estan per néixer i també els fills per adoptar.

b) Heretament preventiu:

La finalitat dels heretaments preventius és evitar la successió intestada, i l'eficàcia de la institució d'hereu està condicionada pel fet que l'heretant no hagi d'atorgar cap altre fonament successori, tal i com disposa l'article 93.1 CS. A més, l'article 93 es remet directament a les normes de la institució testamentària d'hereu dels articles 136 a 147 CS. El mateix article 94.2 ens remet als articles 148 i 149, estableixen tals articles és que poden ser directes o d'elecció dependent de si l'heretant realitza una designació completa de l'afavorit o confia d'individualització del fill que hereta el seu cònjuge o els parents més propers.

L'autor JOAN EGEA FERNANDEZ fa una observació respecte el Codi de Successions comparat amb l'anterioritat, i l'article 93 disposa "un o més" intuïnt la intenció del Codi creu que vulguin admetre la pluralitat de d'hereus. Aquests fet anteriorment ja es donava per admès encara que xoqui amb la concepció de l'heretament com a institució als servei de la unitat de l'explotació familiar, i tampoc estigues recollit a les anteriors Compilacions. Tot això porta a significar que el testament, memòria testamentària o codicil anteriors queden revocats per l'heretament preventiu posterior¹⁰¹.

c) Heretament prelatiu:

La diferència d'aquests heretament amb els altres ens la dona l'article 95.2 CS, ja que els heretaments prelatius no hi ha designació ni institució d'hereu. El motiu es allò establerts a l'article citat "*constitueix una limitació a la facultat de designar hereu que els contraents s'imposen a favor de certs fills, però sense atribuir-los cap dret successori directe*", no s'atribueix successió directe perquè pot testar a favor d'un tercer aliè a la relació de filiació.

¹⁰¹ EGEA FERNANDEZ, JOAN. Setenes jornades de dret català a Tossa, el nou successori de Catalunya. 24-26 de setembre de 1992. Àrea de Dret Civil. Universitat de Girona. Ed. PPU. Barcelona, 1994. Pàgina 167.

Respecte l'article 96 CS es pot extreure dos coses rellevants, en els seu apartat primer, és que la prelatió pot ser tan positiva com negativa. I l'apartat segon ens diu que també pot ser absoluta o estar subordinada a qualsevol altre. A més, l'heretament prelatiu només genera un "*dret de preferent institució*" dels fills beneficiats per la corresponent prelatió.

Les diferència del CS amb la Compilació és molt clara, ja que l'article 96 CS a les classes de prelatió ha eliminat la prelatió de sexe i es degut al caràcter discriminatori, i deixen com a classes de prelatió la nupcialitat, de grau o d'estirp i qualsevol de lícita i honesta.

La opinió de l'autor JOAN EGEA FERNANDEZ és que aquestes clàusules no són inconstitucionals perquè és l'heretant i no la llei la que estableix una preferència en la institució a favor dels fills d'un sexe sobre del contrari¹⁰².

3.2.3.3 Heretaments mutuels

L'article 99.1 CS estableix que són una institució recíproca d'hereu efectuada pels esposos o contraents, a favor del que sobrevisqui. L'autor JOAN EGEA FERNANDEZ disposa que és un principi desconegut a l'antiga tradició jurídica catalana, i la seva introducció sembla haver produït durant el segle XIX¹⁰³.

És en aquests article on es troba la novetat o la modificació respecte de la Compilació, i és que el CS ha introduït una opció d'atorgar l'heretament mutual amb caràcter preventiu, en el cas que l'heretant mori sense haver atorgat cap altre disposició a títol universal, és a dir, per si es dones el cas que l'heretant mori sense atorgar una altre disposició a títol universal, tal i com disposa l'article 99.3 CS.

Respecte la modificació l'autor JOAN MARSAL GUILAMET considera que la regulació és insuficient perquè no resol de manera clara sobre l'eficàcia de l'heretament en els cas que un cònjuge atorgui testament sense comunir-ho al seu consort¹⁰⁴.

Segons l'article 91 CS disposa que un heretament mutual que no s'ha pactat preventivament produeix els efectes de l'heretament simple. El mateix autor considera necessari aclarir la funció que opera la supervivència a l'heretant en l'heretament mutual per poder interpretar l'abast de la remissió. Els efectes que pot produir poden ser suspensius o resolutoris; si fossin suspensius dins la mort d'un dels contraents no se sabia de quina de les dues institucions d'hereu neix el

¹⁰²EGEA FERNANDEZ, JOAN. Setenes jornades de dret català a tossa, el nou successori de Catalunya. 24-26 de setembre de 1992. Àrea de Dret Civil. Universitat de Girona. Ed. PPU. Barcelona, 1994. Pàgina 168.

¹⁰³EGEA FERNANDEZ, JOAN. Setenes jornades de dret català a tossa, el nou successori de Catalunya. 24-26 de setembre de 1992. Àrea de Dret Civil. Universitat de Girona. Ed. PPU. Barcelona, 1994. Pàgina 169.

¹⁰⁴Badosa Coll, Ferran. Manual de dret civil català, Editorial marcial pons, Madrid, 2003. Pàgina 734

títol d'heretant, del qual només podria tenir eficàcia post mortem. Si fos el cas que té efecte resolutori cada un dels cònjuges ostentaria la qualitat d'hereu contractual de l'altre durant el matrimoni, actuant la premoriència com a condició resolutòria. Per acabar l'autor dona una consideració i diu que en el CS no hi ha un argument definitiu, l'article 91 CS opina que dona entendre que el cònjuge havia adquirit algun dret, que s'extingeix amb la seva mort quan diu "*el cònjuge que premort no transmet als seus successors cap dret derivat de l'heretament mutual*"¹⁰⁵. A més, segons l'article 99. 2 CS aquests heretament es pot subordinar a qualsevol condició com per exemple l'existència de fills comuns a la mort de l'heretant.

¹⁰⁵ Badosa Coll, Ferran. Manual de dret civil català, Editorial marcial pons, Madrid, 2003. Pàgina 734 i 735.

TERCERA PART

4. LLIBRE QUART DEL CODI CIVIL DE CATALUNYA, RELATIU A LES SUCCESSIONS. LLEI 10/2008, DE 10 DE JULIOL

Anteriorment s'ha exposat els heretaments des de diferents punts i diferents èpoques, vaig començar amb la part consuetudinària dels heretaments quan encara no estaven codificats, llavors amb la codificació que es recollia a la Compilació de 1906, tot seguit vaig comparar els coincidències i les modificacions que presentaven la Compilació i el Codi de successions. Ara faré una comparativa amb les diferències i les similituds que es troben entre el Codi de successions i el llibre IV del Codi Civil de Catalunya del 2008. Seria bastant complexa determinar els articles i els conceptes que s'han conservat o quins han estat modificats i també eliminats, ja que la estructura d'un codi i de l'altre ha canviat.

Tot seguit exposaré el que conte el preàmbul del Llibre IV CCCat. en el seu apartat IV, ja que els pactes successoris és una de les novetat que es troben en aquests llibre respecte del Codi de successions. Per tant, el que s'analitzarà a continuació serà les característiques que presenten aquests pactes i les novetats que presenten els heretament, ja que són la única forma que l'anterior Codi de successions coneixia o recollia de pacte successori.

Tradicionalment els dret català només coneixia el pacte successori en forma de donació universal o heretament, i com s'ha explicat anteriorment eren instruments necessaris per la conservació de patrimoni familiar des d'un punt de vista agrari amb la institució d'un hereu únic recollit en capitulacions matrimonials. Dit això, el llibre IV dels pactes successoris fa una regulació més oberta i més flexible, aquesta obertura fa que hi hagi un nou sistema de successió contractual, on el pacte successori no només conté la institució d'hereu sinó que també admet els heretaments conjuntament o aïlladament, la realització d'atribucions particulars equivalents als llegats en la successió testamentari. Una de les modificacions importants és que la successió contractual es deslliga o desvincula de les capitulacions matrimonials, fent que ja no sigui un requisit essencial, això fa que la solució adoptada per el llibre IV sigui que els pactes només es poden atorgar amb el cònjuge o convivent, la família d'aquests o amb la família pròpia, dins d'un cert grau de parentiu per consanguinitat o afinitat. La revocació dels pactes ha agafat un paper important i per això es recullen detalladament la multiplicitat de fonaments de revocació i les seves conseqüències. El llibre quart regula els diferents tipus d'atribucions que es poden fer

en un pacte successori, és a dir, els heretaments i les atribucions particulars, que els desenvoluparé més endavant¹⁰⁶.

4.1 Qüestions generals

Abans de entrar en la matèria s'han de tenir presents un conceptes que aclareixin els dubtes respecte els pactes successoris i les classes que els formen. A més, s'ha d'aclarir el dubte que planteja el Llibre quart amb els fonaments successoris.

Primer, l'autor RAMON PRATDESABA I RICART analitza i comenta la nova llei en concret el llibre quart que és el rellevant. El títol III té com a títol “*la successió contractual i les donacions per causa de mort*” i queda clar que el dret català incorpora la successió contractual, però l'article 411-13 estableix els fonaments de la vocació successòria i són: l'heretament, el testament i la llei. D'aquests fonaments es pot extreure que queden diferenciats la successió contractual i els heretaments, llavors l'únic que és fonament de la vocació contractual és l'heretament¹⁰⁷.

Dit això, el mateix autor planteja el problema d'interpretació entre el capítol I que porta per títol “Els pactes successoris” i el capítol III que té per títol “Els heretaments, els dos del títol III. Per tant, la pregunta que es fa és si els heretaments constitueixen el fonament primer en jerarquia de la successió, tal i com disposa l'article 411-13, s'ha d'entendre que els pactes successòria no són fonament successori. La seva resposta és que no tots els pactes successoris són fonament successori, ja que de pactes successoris hi ha de dos classes i una són els heretaments però l'altre són els pactes d'atribució particular, i només són fonament successori els heretaments. Respecte a la jerarquia hem remeto el que estableix l'article 3 de CS i que el nou Llibre IV també manté aquesta preferència jeràrquica sobre la resta de fonaments en el seu article 431-23.

4.2 Comentari del Títol III, Capítol I, secció primera respecte les disposicions generals

Per poder analitzar els pactes successoris comentaré els capítols que són d'interès i que mantenen relació amb els heretaments. També comentaré els conceptes importants com poden ser el concepte, la naturalesa jurídica, l'estructura, etc. Considero que la millor forma per poder fer un anàlisi és desglossant els capítols i destacant o remarcant les modificacions que han patit els heretaments respecte de les codificacions anteriors.

¹⁰⁶ Preàmbul del Llibre quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les Successions. Llei 10/2008, de 10 de juliol.

¹⁰⁷ El nou dret de successori del Codi Civil de Catalunya. Materials de les Quinzenes jornades de Dret Català de Tossa. 25 i 26 de setembre de 2008. Document Universitari. Girona 2009. Pàgina 162.

L'autor RAMON PRATDESABA I RICART assenyala els trets que considera més importants o rellevants, i crec que són interessants de comentar i seguir com a model d'anàlisi.

4.2.1 Concepte dels pactes successoris

Primer de tot i molt rellevant és que els pactes successòria es desvinculen del fet matrimonial i de les capitulacions matrimonials, i conseqüentment desapareixen les limitacions que apareixien a l'article 67 del CS.

L'autora MARIA DEL MAR ESCUTIA ABAD fa una comparació del concepte que tenien els heretaments anteriorment amb el nou Llibre IV, i diu que segons ROCA SASTRE els pactes successoris poden tenir com a objecte la institució hereditària, els llegats, la renúncia a un dret de successions o un conveni sobre l'herència d'una tercera persona que encara viu. El concepte que planteja l'autor ha estat modificat i ha variat amb el nou Llibre IV convertint el pacte successori amb un concepte més restringit.

La definició del pacte esta establert a l'article 431-1.1 CCCat dient "*En pacte successori, dues o més persones poden convenir la successió per causa de mort de qualsevol d'elles, mitjançant la institució d'un o més hereus i la realització d'atribucions a títol particular*". En l'article es pot apreciar que els pactes successòria són més amplis que les heretament, ja que inclouen que els poden convenir dos o més persones mitjançant la institució d'un o més hereus, i també realitzant atribucions a títol particular.

4.2.2 Naturalesa dels pactes successoris

La naturalesa dels pactes successoris la doctrina ha distingit dos tipus de pactes successoris i tal classificació la fa EGEA FERNANDEZ que és citat per MARIA DEL AMR ESCUTIA ABAD. El motiu de la distinció és determinar si són o no un contracte, i són: primer, els pactes successoris en que els atorgants fan disposicions recíproques o amb caràcter mancomunat, els quals si que es podrien considerar convenir o contractes. La matisació rellevant que fa és que els pactes tenen una naturalesa mortis causa, llavors no poden ser equiparats plenament amb els contractes que tenen una naturalesa inter vivos. Segon, són pactes successoris unilaterals on l'atorgant no assumeix cap obligació i es designa una persona com a hereu o en els quals es fa una atribució particular que aquella es limita acceptar. L'autor considera que aquesta estructura no lliga amb la relació jurídic-obligacional i no podent considerar-se contractes¹⁰⁸.

¹⁰⁸ Adolfo Lucas, Esteve. Dret de Successions, Barcelona: Bosch Editor, 2010. Pàgina 330.

4.2.3 Estructura dels pactes successoris

L'estructura dels pactes successoris es pot dividir en diferents requisits, com poden ser els requisits subjectius, els objectius i els formals. S'ha de tenir molt present que la regulació del CCCat amplia la possibilitat de legitimació respecte l'atorgament dels pactes successoris.

4.2.3.1 Requisit Subjectiu

Un pacte successori té dos parts la persona que és atorgant i la persona que serà beneficiària del pacte. Aquests beneficiaris també podran ser un no atorgant. Per tant, s'ha de fer una diferenciació de les persones que poden ser atorgants i les persones que poden ser beneficiàries d'aquests.

Primer, l'article 431-2 CCCat fa una ampliació dels intervinents sense cap restricció dels familiars, sinó que poden intervenir els parents per consanguinitat o afinitat dels atorgants en línia directa sense limitació de grau, i també poden els pares del cònjuge de l'atorgant en consanguinitat o afinitat, però la diferència amb els anteriors és que han de ser en línia directa i fins el segon grau. Per tant, respecte del CS s'ha fet una ampliació amb el cercle de persones legitimades, ja que abans en el CS només estaven legitimades per intervenir els atorgants dels heretaments els cònjuges o futurs cònjuges, o els pares i altres familiars i els fills que es casen¹⁰⁹.

L'autora MARIA DEL MAR ESCUTIA ABAD troba una contradicció en el precepte 431-2 CCCat entre els punts c) i d), ja que el c) permet l'atorgament del pacte amb els pares per afinitat en línia col·lateral i fins el quart grau però el d) només ho permet fer amb els pares de l'altre cònjuge en línia col·lateral dins del segon grau. La qüestió que planteja és si el parentiu per afinitat es limita al segon o quart grau. La interpretació que l'autora considera correcta és que en el punt c) els parents que ho són per afinitat per estar casat o per conviure en parents consanguinis de l'atorgant dins de les limitacions de grau del mateix precepte c). Respecte el punt d) la interpretació es que fa referència als parents que ho són per afinitat per ser consanguinis del cònjuge o convivent de l'atorgant¹¹⁰.

La capacitat dels pactes successoris està regulada a l'article 431-4 CCCat, i l'exigència és la majoria d'edat i la capacitat d'obrar plena, queden exclosos els menors emancipats i els sotmesos a curatela.

Segon, també s'ha de fer referència als afavorits o els beneficiaris del pacte successori, i poden ser tan els propis atorgants del pacte com terceres persones no atorgants. Respecte les terceres persones que no són atorgants estan establertes unes limitacions que les disposa l'article 431-3

¹⁰⁹ Adolfo Lucas, Esteve. Dret de Successions, Barcelona: Bosch Editor, 2010. Pàgina 331.

¹¹⁰ Adolfo Lucas, Esteve. Dret de Successions, Barcelona: Bosch Editor, 2010. Pàgina 331.

CCCat. Aquests limitacions són concretament dos: primer, no adquireixen cap dret a la successió fins al moment de la mort del causant. Segon, seran ineficaces si l'afavorit premor al causant, llevat que el pacte successori disposi una altra cosa. Les limitacions que estableixen aquest article no poden ser aplicades en els atorgants, i respecte la capacitat que tenen aquests tercers no atorgants es refereix per allò establert a l'article 461-9 CCCat que serà per acceptar o repudiar l'herència, és a dir, la capacitat d'obrar (EGEA FERNANDEZ citat per ESCUTIA ABAD).

Respecte a la capacitat successòria de l'afavorit amb un pacte successori l'autora ENCARNAROCA I TRIAS considera que no té res a veure la capacitat que s'ha citat en el paràgraf anterior amb l'exigida per a succeir. Considera que la capacitat successòria segueix la regla general de l'article 412-1.1 CCCat, allò que es pot extreure de l'article és l'exigència de la supervivència del successor al seu causant, tot i que en els pactes successoris es pot pactar una altra cosa i això es possible perquè hi ha l'opció que es fonamenta en els efectes vinculants propis de la successió paccionada¹¹¹.

4.2.3.2 Requisit objectiu

El requisit objectiu va dirigit principalment al contingut dels pactes successoris i l'autora ESCUTIA ABAD fa una separació entre aquells que tenen un contingut positiu i els que tenen un contingut negatiu.

Aquells que tenen un contingut positiu es troben recollits a l'article 431-5 CCCat, el contingut que estableix l'article fa que els pactes successoris tingut un contingut molt amplia, ja que com a novetat del codi els pactes successoris es poden fer amb heretaments però també amb atribucions de títol particular. A més, també hi ha possibilitat d'atorgar un usdefruit amb caràcter universal com poden ser condicions, substitucions, fideïcomisos, revisions, designar marmessor, administradors i comptadors partidors. S'ha de tenir present també que la qualificació de contingut positiu és perquè en el primer l'apartat d'aquests article va dirigit atribucions i el segon a limitacions, d'aquí prové la diferenciació.

De l'article citat en el paràgraf anterior l'autor PUIG FERRIOL fa un anàlisi de dos paraules que es citen. Quan diu l'article "*els atorgants hi poden fer*" per referir-se a les atribucions particulars, pressuposant un acord de voluntats entre l'atorgant que disposa del patrimoni i l'atorgant que l'accepte, però quan fa referencia l'article al marmessor, administrador i comptador utilitza la paraula "*designació*" que pressuposa una declaració unilateral de voluntat

¹¹¹Puig Ferriol, Lluís. Roca Trias, Encarna. Institucions del dret civil de Catalunya, Volum III. Dret de Successions, editorial Tirant lo Blanch, Valencia, 2009. Pàgina 449.

per part de l'atorgant que disposa el patrimoni, que el designat no l'acceptarà al mateix moment sinó que ho farà un cop mori el causant¹¹².

Respecte el contingut negatiu del pactes successoris es troba en el mateix article. Com deia abans la diferenciació entre els dos continguts va dirigida a que un apartat atribueix i l'altre limita. El contingut negatiu va dirigit a la prohibició de renúncia a drets successoris però hi ha una excepció que és l'article 431-5.2 CCCat. Les possible limitacions que es poden trobar són per exemple condicions, substitucions, fideïcomisos i reversions, però també es poden imposar càrregues en els afavorits. Les càrregues que es poden imposar es diferencien amb les finalitats, i la diferenciació es troba a l'article 431-6 l'apartat 2, crida l'atenció de la diferenciació perquè no són dos conceptes oposat.

Un altre aspecte que s'ha de diferenciar és que no apareix el mode successori en cap dels dos articles 431-5.1 i 2 CCCat, i segons ESCUTIA ABAD encaixaria amb allò establert a l'article 431-6 CCCat, ja que permet posar càrregues als afavorits. S'entén que hi ha una exclusió del mode successori que estableix l'article 428-1.1 CCCat, que aquests article fa una configuració del mode successori com una opció d'imposició d'una destinació o limitació.

4.2.3.3 Requisit formal

Dins del requisit formal és on es troba la gran diferència envers la CDCC i Codi de Successions, ja que l'article 431-7.1 CCCat estableix com a requisit de forma *ab solemnitate*, es a dir, que els pactes successoris constin en escriptura pública, i s'entén que els pactes són actes de caràcter formal. Per tant, la gran diferència és que les escriptures dels pactes no han de estar atorgades en capítols matrimonials com es feia anteriorment amb els heretaments. S'ha d'afegir que no hi ha cap impediment perquè els pactes s'atorguin amb capítols matrimonials si es considera necessari, però no existeix la necessitat amb abans. L'opció o possibilitat de atorgar l'escriptura en capítols matrimonials també la recull l'article 431-12.4 CCCat quan diu "*si el pacte s'ha atorgat en capítols matrimonials*".

L'article 431-7.2 CCCat afegeix un requisit formal en els pactes successoris atorgats amb un caràcter preventiu, i el requisit formal és "*s'ha de fer constar l'hora de l'atorgament*". Aquests requisit és necessari perquè en el cas que s'atorgui un testament o un altre pacte successori, si sabem l'hora es podrà determinar quin d'ells ha estat revocat pel posterior.

4.2.4 Ineficàcia dels pactes successoris

La ineficàcia dels pactes esta formada per dos classes: la revocació i la nul·litat dels pactes.

¹¹² Puig Ferriol, Lluís. Roca Trias, Encarna. Institucions del dret civil de Catalunya, Volum III. Dret de Successions, editorial Tirant lo Blanch, Valencia, 2009. Pàgina 450.

a) Revocació dels pactes successoris

Es troben dos classes de revocació dels pactes: la revocació per causa d'indignitat i per voluntat unilateral:

a.1) Revocació per indignitat: es troba establerta a l'article 431-13 CCCat i s'ha de dir que encara que existeixi una causa d'indignitat no es suficient per declarar ineficax el pacte successori, això es així per l'article citat disposa que ha d'haver una voluntat expressa de revocació de l'atorgant de l'acte. A més, el termini per exercir la revocació segon l'article 431-13 CCCat és d'un any a comptar des de que l'atorgant va conèixer la causa d'indignitat o hagués pogut conèixer. L'article 431-15 CCCat estableix que per revocar el pacte s'ha de fer en escriptura pública i s'ha de notificar a la resta d'atorgants, però "*també s'ha de notificar a tercers afavorits que no siguin atorgants, encara que l'article 431-15 CCCat només parla d'atorgants*" (EGEA FERNADEZ citat per ESCUTIA ABAD).

L'article 431-13.3 CCCat fa una remissió de l'article 431-6 CCCat, i s'ha de destacar que en el cas que mori el causant sense exercir la revocació o dins del termini d'un any, les persones afavorides a la declaració d'indignitat també poden exercitar l'acció, i el termini per exercitar l'acció seria de 4 anys.

a.2) Revocació per voluntat unilateral: la primera cosa important a fer referència és la irrevocabilitat dels pactes, que és una de les seves característiques més importants. La irrevocabilitat té com a conseqüències principals la limitació de la llibertat de testar i també la disposició dels béns objecte del pacte.

Per definir la ineficàcia per revocació citaré el concepte amb les paraules textuais de l'autor RAMON PRATDESABA I RICART quan diu "*entesa com la possibilitat d'actuar unilateralment una de les parts, com a excepcional, només possible en aquells casos expressament establerts per la Llei*"¹¹³.

Es troben a l'article 431-14 CCCat les causes per les quals poden ser revocats aquests pactes, i el termini que disposa l'article és de quatre anys per poder exercitar la facultat de revocació.

Les causes de revocació són: a) Per les causes pactades expressament. b) Per incompliment de les càrregues imposades a l'afavorit. c) Per impossibilitat de compliment de la finalitat que va ésser determinant del pacte o d'alguna de les seves

¹¹³ El nou dret de successori del Codi Civil de Catalunya, Materials de les Quinzenes jornades de Dret Català de Tossa, 25 i 26 de setembre de 2008, Document Universitari, Girona 2009. Pàgina 164.

disposicions. d) Per l'esdeveniment d'un canvi substancial, sobrevingut i imprevisible de les circumstàncies que en van constituir el fonament. Haig de fer referència expressament a les causes c) i d), ja que en els dos casos l'apreciació de la causa de revocació correspon al causant i l'afavorit pot exigir una compensació si la revocació provoca un enriquiment injust de la part que revoca.

Per últim, s'ha de fer al·lusió als efectes de la revocació que estan establerts a l'article 431-16 CCCat disposant amb caràcter general que la revocació del pacte produirà els efectes de la revocació de les donacions que preveu l'article 531-15 CCCat.

b) Nul·litat dels pactes successoris

Com ja s'ha dit els pactes successoris són irrevocables per poder garantir la seguretat necessària a les parts contractants. Per poder fer la classificació més entenedora l'autor PRATDESABA I RICARD considera adient seguir la sistemàtica de l'autor EGEA FERNANDEZ¹¹⁴, tot i que seguiré la sistemàtica també tindrè present la de ESCUTIA ABAD¹¹⁵ que també és molt entenedora.

b.1) Causes de nul·litat:

- Nul·litat dels pactes que no corresponen amb cap dels tipus que contempla el codi. Per tant, seran nuls de ple dret els pactes successoris que no siguin pactes d'atribució particular, heretaments simples, cumulatiu, mutuels, preventius, els pactes non succedent o de renúncia d'herència encara no deferida, tot això d'acord amb que disposen els articles 431-18 a 431-21, 431-29 i 431-5.2 del CCCat.
- Nul·litat dels pactes atorgats per persones no legitimades, i les persones que estan legitimades són aquelles establertes a l'article 431-2 CCCat, i si no estan legitimades serà el pacte nul de ple dret.
- Nul·litat dels pactes atorgats sense observar els requisits de forma, ja que s'exigeix la forma *ad solemnitatem*, vol dir que serà exigida en escriptura pública.

b.2) Causes de anul·labilitat:

- Els pactes atorgats per persones a les quals manca la capacitat necessària per el seu atorgament, és a dir, manca de capacitat. Els requisits de capacitat els estableix l'article 431-4 CCCat que en general es la capacitat d'obrar plena pels atorgats, i pels afavorits

¹¹⁴ El nou dret de successori del Codi Civil de Catalunya, Materials de les Quinzenes jornades de Dret Català de Tossa, 25 i 26 de setembre de 2008, Document Universitari, Girona 2009. Pàgina 166.

¹¹⁵ Adolfo Lucas, Esteve. Dret de Successions, Barcelona: Bosch Editor, 2010. Pàgina 343.

no atorgats la capacitat natural. S'ha de dir també que l'acció d'impugnació té un termini de caducitat de 4 anys amb la possibilitat d'exercir-la només el que l'ha patit.

- Els pactes atorgats amb la concurrència d'algun vici del consentiment, l'article 431-9.1 CCCat fa referència a enganyar, violència o intimidació greu. També caduca els quatre anys l'acció de caducitat comptats des que els vici desapareix i en el cas que existeixi error, des de l'atorgament.

A part de les causes de nul·litat i anul·labilitat, trobem una coincidència de l'article 70.2 del Codi de Successions i l'article 66.2 de la Compilació amb l'article 431-9.2 CCCat que disposa *“Són nul·les les disposicions en pacte successori que s'han atorgat amb violència, intimidació greu, engany o error en la persona o en l'objecte. També ho són les que s'han atorgat amb error en la finalitat o els motius, si l'error és excusable i resulta del mateix pacte que l'atorgant que ha comès l'error no hauria atorgat la disposició si se n'hagués adonat”*. Establint tots els articles anteriors que els pactes no poden impugnar en cap cas per causes de preterició ni revocar per supervivència o superveniència dels fill, sense perjudici del dret dels legitimaris.

c) Modificació dels pactes successoris

L'article 431-12 CCCat estableix la modificació i resolució per mutu acord, i aquesta possibilitat que dona el Codi és gràcies al caràcter contractual. La modificació serà possible sempre i quan intervinguin els mateixos atorgants del pacte, complint els requisits formals i de capacitat legal establerts.

4.3 Comentari del Títol III, Capítol I, secció segona respecte els heretaments

Aquesta secció segona és una de les més rellevants, ja que tracta dels heretaments, les seves classes i els seus efectes. Es pot apreciar les modificacions o coincidències que han patit els heretaments en el Llibre IV, respecte de la Compilació i el Codi de Successions.

4.3.1 Concepte

El concepte d'heretament es troba disposat a l'article 431-18 CCCat dient *“L'heretament o pacte successori d'institució d'hereu confereix a la persona o persones instituïdes la qualitat de successores 141 universals de l'heretant amb caràcter irrevocable, sens perjudici dels supòsits que regulen els articles 431-13, 431-14 i 431-21”*. Com es pot apreciar els heretaments han mantingut la tradició del dret històric, ja que continua amb la mateixa línia que la Compilació i el Codi de Successions. El concepte tradicional coincideix en la actualitat i són definits com aquells pactes successoris que designen a una o més persones, d'una manera irrevocable, com a successors universals o com hereus de l'heretant, i també un caràcter inalienable i inembargable

de la condició d'hereu com estableix l'article 431-18.2 CCCat "*La qualitat d'hereu conferida en heretament és inalienable i inembargable*". El concepte tradicional es troba establert també com vaig comentar anteriorment als articles 71 CS i 75 CDCC, tot i així considero rellevant destacar com a novetat del concepte l'expressió heretament o pacte de successió d'hereu.

4.3.2 Característiques

Les característiques dels heretaments són diverses però la més rellevant és la irrevocabilitat de la qualitat d'hereu, ja que també és una de les característiques principals dels pactes. No obstant, només es permetrà la revocació dels heretaments en els casos establert per l'article 431-18 CCCat citat abans. Les causes concretes que estableix l'article són: l'article 431-13 CCCat (per la indignitat successòria), l'article 431-14.1 CCCat (revocació unilateral del pacte; a, b, c, d) i només en el cas dels heretaments preventius serà per voluntat unilateral i per l'atorgament d'un testament posterior. L'última conseqüència es troba a l'article 431-23.1 CCCat dient "*L'heretament vàlid revoca el testament, el codicil, la memòria testamentària i la donació per causa de mort anteriors al seu atorgament, encara que hi siguin compatibles*" i l'apartat dos dient "*Les disposicions per causa de mort posteriors a l'heretament només són eficaces si l'heretament era preventiu o en la mesura que ho permeti la reserva per a disposar.*"

Una de les altres característiques que conté la institució d'hereu es troba establerta a l'article 431-18.2 CCCat disposant que són inalienables i inembargables, i la seva relació amb el Codi de Successions es troba a l'article 78 CS, ja que el dret del instituït o afavorit per un pacte successori no té contingut patrimonial en vida del causant.

4.3.3 Classes d'heretaments

Respecte de les classificacions anteriors els heretaments han mantingut la seva classificació però no exactament igual que a l'antic Codi de Successions, ja que en el Llibre IV s'ha eliminat per causes de desús els heretaments prelatius que es trobaven establerts a l'article 93 CS. Per tant, la classificació actual dels heretaments és: heretaments simples (amb o sense donació de present), els heretaments cumulatiu, els heretaments mutuels i els preventius.

4.3.3.1 Heretaments simples

Aquesta classe d'heretaments es troba establerta a l'article 431-19 CCCat i es poden dividir en dos punts o separar l'article en dos parts. La primera faria referència als heretaments simples coneguts com aquells que atribueixen a l'instituït la qualitat d'hereu de l'heretant. La segona són els heretaments simples aquells que no perden la qualitat d'hereu encara que hi hagi donació de presents de béns concrets. Aquesta segona part de l'article va dirigida principalment als heretaments que anteriorment eren coneguts com heretaments mixts (establerts a l'article 84.2

CS), llavors el que s'ha fet en el Llibre IV és ajuntar en el mateix article els simples i els mixts, provocant la unió dels dos i quedant la classificació com heretaments simples exclusivament.

4.3.3.2 Heretaments cumulatiu

Els heretaments cumulatiu estan tipificats en el mateix article 431-19 però en els apartats dos i tres. Aquesta classe d'heretaments comporta la acumulació de dos coses; la institució d'hereu i a més la donació de tots els béns presents o una parts dels mateixos de l'heretant a l'hereu. Per tant, a més de conferir la qualitat d'hereu també comporta l'atribució en aquell moment de tot els béns presents encara que quedin exclosos dels béns concrets, encara que exclogui alguns dels béns continuarà sent un heretament cumulatiu.

Es planteja una qüestió respecte la transmissió de present dels béns de l'heretant a l'hereu, i el dubte està en veure com poden afectar els deutes de l'heretant en aquests béns. L'autor PRATDESABA I RICART considera que la llei fa distinció entre els deutes contrets abans o els deutes contrets després de l'atorgament de l'heretament. Dit això, es considera per l'article 431-26 CCCat que no hi ha una confusió de patrimonis entre l'heretant i l'hereu fins la mort del propi heretant, amb la possibilitat d'acollir-se al benefici d'inventari per part de l'hereu. L'autor dona una altre solució des de una perspectiva diversa a l'anterior, amb la possibilitat que té l'heretant de pactar la reserva del poder de disposició sobre els béns transmesos de present amb més o menys límits¹¹⁶.

A més, hi ha un altre qüestió que la planteja (EGEA FERNANDEZ citat per ESCUTIA ABAD) respecte dels títols adquisitius en els heretaments simples i els heretaments cumulatiu, ja que consideren que els heretaments simples queda més clara la seva duplicitat de títols adquisitius, però no es tan clar en els heretaments cumulatiu. En els heretaments simples o mixts l'autor veu clar la seva duplicitat de títols, una per la qualitat d'hereu i una altre per la donació singular o universal dels béns adquirits de present. Es troben dos article que recolzen les dos postures, un és l'article 431-26.23 CCCat que manté la idea d'un sol títol adquisitiu establint "*Respecte als deutes posteriors a l'heretament, l'hereu no respon, en vida de l'heretant, amb els béns adquirits de present en virtut del mateix heretament, ni amb els seus béns propis. Un cop mort l'heretant, l'hereu pot excloure de responsabilitat els dits béns si s'acull al benefici d'inventari dins del termini i en la forma que estableix l'article 461-15*", però l'article 431-24.3 CCCat li sembla a l'autor que contradiu la idea d'un sol títol establint "*En l'heretament cumulatiu, els béns rebuts de present per l'hereu premort són transmesos als seus successors, llevat que s'hagi estipulat un pacte reversional. Respecte als béns no transmesos en vida per l'heretant, s'aplica a aquest heretament el que estableixen els apartats 1 i 2*". D'aquests són article l'autor conclou

¹¹⁶ El nou dret de successori del Codi Civil de Catalunya, Materials de les Quinzenes jornades de Dret Català de Tossa, 25 i 26 de setembre de 2008, Document Universitari, Girona 2009. Pàgina 173.

que hi ha un duplicat de títols, ja que un és per l'heretament quan rep la qualitat d'hereu i l'altre és per l'adquisició dels béns transmesos de present, conservant tota la seva eficàcia amb la premoriència¹¹⁷.

4.3.3.3 Heretaments mutuels

Els heretaments mutuels provenen del dret Alemany i com vaig explicar anteriorment va ser recollit per primera vegada per la Compilació de 1960, i el contingut del mateix era la possibilitat que els cònjuges poguessin instituir-se recíprocament i de forma irrevocable hereus en capitulacions matrimonials. Actualment, són aquells que els atorgants s'institueixen recíprocament hereus per el cas que un d'ells mori i a favor del que sobrevisqui, com es pot apreciar a l'article 431-20 CCCat dient "*L'heretament és mutual si conté una institució recíproca d'hereu entre els atorgants a favor del que sobrevisqui*" s'ha superat la restricció dels cònjuges que existia anteriorment i ara la institució d'hereu és entre qualsevol persona que fa referència l'article 431-1 CCCat a favor del que sobrevisqui. D'acord amb allò establert a l'article 424-1 al 424-4 existeix la possibilitat de pactar el destí d'aquells béns que sobren en el moment de morir el sobrevivent amb la elecció d'un tercer o d'aquests mateixos.

Segons l'autor EGEA FERNANDEZ citat per ESCUTIA ABAD els heretaments mutuels no són un títol específic d'heretament diferent al simple o cumulatiu, ja que considera que són una variació del simple però amb la diferència que són amb un caràcter recíproc¹¹⁸.

4.3.3.4 Heretaments preventius

Aquesta classe d'heretaments són diferents a la resta ja que tenen una excepció respecte els altres, no comparteixen una de les característiques rellevants com és la irrevocabilitat. Els heretaments preventius atorgant la qualitat d'hereu però tenen un caràcter revocable. Es troba a l'article 431-21.3 CCCat el caràcter preventiu de l'heretament i disposa que en no es podrà presumir mai, s'haurà de pactar expressament per poder deixar clar el seu caràcter revocable. Llavors pel que estableix l'article podrà ser revocat per un altre pacte successori o per un testament notarial obert posterior, per tant exigeix que la revocació s'hagi de notificar notarialment. A més, el preàmbul també estableix que l'heretament preventiu ha estat pensat per conferir aquests pactes de funcionalitat pròpia dels testaments mancomunats, i queda clar quan diu "*el llibre quart estableix que, si el testador no ho dispensa, la revocació unilateral d'una disposició preventiva s'ha de notificar als altres atorgants del pacte, com a requisit d'eficàcia*."

¹¹⁷ Adolfo Lucas, Esteve. Dret de Successions, Barcelona: Bosch Editor, 2010. Pàgina 336.

¹¹⁸ Adolfo Lucas, Esteve. Dret de Successions, Barcelona: Bosch Editor, 2010. Pàgina 337.

*Aquest tret permet conferir als pactes successoris, si es dissenyen adequadament, la funcionalitat pròpia dels testaments mancomunats*¹¹⁹.

4.3.4 Efectes dels heretaments

Principalment els efectes dels heretaments tenen una finalitat molt concreta que és el destí del patrimoni del heretant o dels heretants després de la seva mort. Segons l'article 411-3.1 CCCat els heretaments són el fonament de la vocació successòria en el nostre dret, juntament amb el testament i allò que estableix la llei. La diferència amb els altres dos fonaments del dret és que els heretaments produeixen efectes en vida, això es degut segons l'article 431-18.1 CCCat al principi d'irrevocabilitat de la institució hereditària. A més, s'ha de tenir present com diu l'article 431-23 CCCat l'eficàcia revocatòria dels heretaments, ja que els heretaments revoquen els testaments, codicils, memòries testamentàries, i inclús les donacions *mortis causa* anteriors encara que siguin compatibles amb l'heretament.

Per poder explicar els efectes que produeixen els heretaments hi ha alguns autors que ho separen entre els efectes dels heretaments en vida de l'heretant i els efectes un cop mort. Tot i així, considero que es més entenedor i més fàcil d'exposar si entenem que l'heretament causarà efectes des del moment mateix del seu atorgament. Llavors separaré la exposició entre els efectes per l'heretat, per l'atorgant i l'afectació jurídic d'uns i els altres. Aquesta forma de separar l'ha establert RAMON PRATDESABA I RICART¹²⁰.

a) Els efectes per l'heretant: segons l'article 431-25 i l'article 431-26 l'efecte per l'heretant serà una limitació de disposar dels seus béns a títol gratuït sense l'express consentiment de l'hereu. És així si la finalitat de l'heretament seria el manteniment d'una empresa familiar o establiment professional, tal i com disposa l'article 431-25 CCCat "*Si la finalitat de l'heretament és el manteniment o la continuïtat d'una empresa familiar o d'un establiment professional, es pot convenir que llur transmissió onerosa, o la de les accions o participacions socials que la representin, i també la renúncia al dret de subscripció preferent, s'hagi de fer amb el consentiment exprés de la persona instituïda, si és atorgant del pacte successori, o de tercers*". Tot el que estableix aquests article és des del cas que fossin títols onerosos.

En els cas que l'heretant vulgui disposar a títol gratuït dels béns que compren l'heretament, necessita el consentiment de l'hereu i en el cas que l'hereu no li vulgui donar el causant podrà demandar-lo a les autoritats judicials, tal i com disposa l'article 431-25.3 CCCat.

¹¹⁹ Preàmbul del Codi civil de Catalunya, Llibre IV. Pàgina 39.

¹²⁰ El nou dret de successori del Codi Civil de Catalunya, Materials de les Quinzenes jornades de Dret Català de Tossa, 25 i 26 de setembre de 2008, Document Universitari, Girona 2009. Pàgines 172 i 173.

En el cas que l'hereu premori a l'heretant, però si deixa descendents aquests adquiriran el dret de la mateixa manera que siguin els seus hereus, tal i com disposa l'article 431-24 CCCat. Sinó es així l'heretament resultarà ineficaç com disposa el mateix article però a l'apartat primer.

b) Els efectes per a l'heretat: segons allò establert a l'article 431-25.4 CCCat, si es dones la situació que el causant portes a terme un acte de títol gratuït, i no comptes amb el consentiment exprés de l'hereu, aquests podrà exercitar l'acció impugnació.

A més, una vegada hagi estat oberta la successió segons l'article 431-28 CCCat una vegada s'hagi mort l'heretant, l'hereu no pot repudiar l'herència a menys que sigui una persona no atorgant del pacte.

c) Els efectes de la posició jurídica tan de l'heretant com de l'hereu: la reversió de l'heretament en el Llibre IV és un excepció al principi general d'irrevocabilitat, i per aquest motiu té un tracte més restrictiu.

No obstant, s'admeten moltes coses i no hi ha tants impediments: com l'admissió del pacte reversional establert a l'article 431-27 CCCat. També segons el punt tres del mateix article 431-27 no impedeix reclamar la llegítima, i si es l'hereu va rebre en vida de l'heretant determinats béns en pagament dels drets legítims, llavors els béns queden exclosos del pacte reversional, establert per l'article 451-9 CCCat. A més, si no s'ha pactat expressament, segons l'article 431-27.4 CCCat el dret a exercir el pacte de reversió no s'estén als hereus de l'heretant. Segons l'article 431-27-4 CCCat l'heretant pot deixar sense efecte en qualsevol moment i unilateralment el pacte reversional però com diu l'article, només ho podrà fer amb escriptura pública.

4.4 Comentari del Títol III, Capítol I, secció tercera respecte els pactes successoris d'atribució particular

Encara que el tema central del treball són els heretaments i la seva evolució amb les diferents codificacions, m'agradaria fer una petita referència conceptual en els pactes d'atribució particular, ja que són una de les dos modalitat que formen els pactes successoris juntament amb els heretaments.

Dit això, els pactes d'atribució particular són una novetat del Llibre IV i estan establerts a l'article 431-1 com a concepte dins dels pactes successoris, però concretament els desenvolupen els article 431-29 CCCat i l'article 431-30 CCCat.

La definició dels mateixos la fa ROCA I TRIAS citada per ESCUTIA ABAD i diu "*el pacte que té per finalitat establir llegats amb la mateixa amplitud i amb les mateixes limitacions que es*

poden establir en testament, però sense que el causant de la successió pugui revocar-los per disposició unilateral". A més, el preàmbul del llibre IV també fa una referència als mateixos pactes i disposa que "*equivalents als llegats en la successió testamentaria*"¹²¹. No obstant, s'ha de tenir present que els llegats i els pactes d'atribució particular tenen diferent regim jurídic, tenen en compte que els pactes són irrevocables i els llegats són revocables.

Els pactes d'atribució particular es poden diferenciar en diferents modalitats, tal i com disposa l'article 431-29 CCCat: primera, pactes sense comportar donació de present del bé o béns atribuïts, llavors l'atorgant del pacte conserva fins la seva mort la propietat dels béns. Segon, en aquests cas si comporten donació de present dels béns o béns adquirits, es considera l'acte com a donació segons l'article 431-29.3 CCCat. Tercera, quan es fan en un pacte dos o mes atribucions particulars amb caràcter recíproc entre els atorgant i a favor d'aquell que sobrevisqui. Quarta, pactes amb caràcter preventiu, en aquests casos l'article 431-29.2 es remet allò que disposa l'article 431.21 CCCat respecte aquells heretaments pactats amb caràcter igual.

¹²¹ Preàmbul del Codi civil de Catalunya, Llibre IV. Pàgina 38.

CONCLUSIONS

Les conclusions sobre l'evolució dels heretaments a Catalunya s'han de dividir amb tres parts o tres grans blocs, tal i com s'estructura el treball. El primer bloc està format per una part històrica sobre els orígens dels heretaments i la sistemàtica o estructura que seguïen abans de ser codificats. Dit això dins del primer bloc conclou el següent:

1.- Els heretaments formen part de la tradició jurídica catalana però l'inconvenient que tenien era el seu encaix amb el dret romà. La solució que van considerar més adient els juristes catalans va ser afirmar que l'heretament no era un acte de successori sinó que era una donació. Llavors la fórmula per harmonitzar els heretaments amb els principis successoris romans va ser exigir a l'atorgant que es reserves una part dels seus béns per testar.

2.- Respecte la consideració de les classes d'heretaments com a negocis bilaterals considero que és un error, ja que els heretaments tenen una entitat pròpia, i la causa de la bilateralitat prové de la unificació dels requisits formals per poder atorgar els heretaments en capitulacions matrimonials. Per tant, considero que lo habitual serien negocis plurilaterals degut a la intervenció en moltes ocasions de terceres persones que normalment no són els contraents, encara que també veig que sigui habitual un acte bilaterals però degut a els requisits formals de les capitulacions matrimonials.

A la segona part del treball extrec unes altres conclusions respecte els heretaments quan eren costum comparats amb la codificació de la Compilació de 1960. Les conclusions són les següents:

1.- Considero que l'article 77.1 de la Compilació de 1960 hi ha una paraula que provoca confusió envers els precedents romans, l'expressió és dotar. La compilació diu "*amb reserva de la facultat de dotar*" quan s'expressa amb la paraula dotar considero que té un sentit impropï d'acord amb els precedents romans perquè el dot serveix per mitigar els efectes d'un règim de separació absoluta de béns i s'entén com una aportació de la dona al marit amb una finalitat concreta com la contribució de la dona en el manteniment de les càrregues familiars. No obstant, la compilació no es refereix això sinó que pretén que s'interpreti com la reserva d'una facultat de donar a l'hereu no instituït com hereu en el moment del matrimoni, per tant la paraula dotar no es refereix a la dona sinó als fills o filles no instituïts com hereus.

2.- Respecte l'article 77.3 de la Compilació de 1960 es pot concloure que no fa cap referència ni determina si els fills que no han rebut cap dels béns tenen la opció de rebre alguna cosa, per tant no estableix res dels béns que han estat exclosos de l'heretament només aquells que poden ser dotats o atorgats.

3.- Una diferència que trobem entre la classificació dels heretaments abans de la Compilació de 1960 i en la mateixa Compilació és la claredat i simplicitat en els heretament a favor dels fills dels contraents, ja que les classes són purs, preventius i prelatius sense fer consideració en el caràcter condicional d'aquests tipus. Anteriorment havia una categoria que eren els heretaments condicionals formats pels preventius i prelatius, però la Compilació no inclou aquesta categoria.

4.- Els heretaments preventius com s'ha dit només surten efecte quan l'heretant mort sense testament o heretaments vàlids atorgats amb posterioritat, i es pot concloure que a temps anteriors a la Compilació no es feia referència a l'aspecte de l'eficàcia i es havia casos on l'heretant moria amb un testament vàlid però ineficaç. Llavors l'heretament preventiu es quedava sense efectes i s'obria la successió intestada.

5.- Comparant la Compilació de 1960 amb el Codi de Successions de 1991 he pogut apreciar diverses coincidències i també diferències. Seguint la tradició jurídica catalana una coincidència és el manteniment de l'atorgament dels heretaments amb capitulacions matrimonials, però s'ha de dir que determina el sistema voluntari es pacte d'unitat econòmica familiar. Una altre coincidència és el seguiment fidel a la sistemàtica del títol IV del Llibre I de la Compilació de 1960.

6.- Les modificacions que he pogut concloure entre els aquestes dos codificacions són:

- La més destacada és el canvi de col·locació ja que anteriorment estava a en el capítol del dret de família i va passar a estar en el capítol del dret de successions.
- S'aprecia també una canvi en el rang dels heretaments, perquè adquireixen un rang de superioritat envers a la successió testada i la successió intestada.
- L'heretament preventiu pot ser atorgat a favor de més d'un o de tots els fills.
- S'introdueix l'opció que els heretaments mutuels siguin pactats amb un caràcter preventiu.
- Ens els dos casos, tant els heretaments mutuels com els preventius a favor dels fills els esposos han de poder disposar en un sol acte i document dels seus béns amb caràcter revocable o irrevocable depenen de la seva elecció.
- El CS estableix la filiació adoptiva en els heretaments a favor dels fills del contraents, és a dir referint-se també a fills adoptius, establert a l'article 92 i 93 CS.
- Dins dels heretaments s'ha eliminant la prelatió de sexe, establert a l'article 96 i 97 CS.
- Incorpora que en el supòsit de la mort de l'heretant sense haver atorgat cap altre títol universal, es pugui pactar heretaments mutuels amb caràcter preventiu disposat a l'article 99.3 CS.
- S'elimina la prohibició de la detracció de la quarta trebel·liànica.

- També hi ha modificacions simples com poden ser el canvi de simple per pur establert a l'article 84 CS, i millorament de l'estil, coneixement i preparació establert a l'article 85 CS.

7.- Respecte la capacitat per atorgar que posseeix l'heretant entra la Compilació i el CS conclou un distanciament en dos aspectes. El primer aspecte és el principi *habilis ad nuptias habilis ad pacta nuptialia* establert a l'article 63 Compilació i el segon aspecte és el caràcter general de les capitulacions matrimonials de l'article 8 de la Compilació. Per tant, amb aquests dos aspectes es pot concloure que s'ha d'arribar a la majoria d'edat per atorgar un heretament i en conseqüència gaudir de capacitat d'obrar.

8.- Les modificacions que presenta el CS és la capacitat necessària per atorgar heretaments purs i prelatius. Anteriorment, quan encara no havia el Codi de Successions del 1991 existia la regla general de capacitat que era la exigida per contraure matrimoni, establerta a l'article 63.3 Compilació de 1960. Aquesta regla general no s'aplicava a dos de les tres classes d'heretaments, en el cas dels heretaments a favor dels contraents i en els mutuels era necessària o s'exigia la capacitat d'obrar, era la "*capacitat per a contractar o obligar-se*", tal i com disposa l'article 63.3 de la Compilació de 1960. Llavors, en el CS es va canviar aquesta regla general i es va convertir en plena capacitat d'obrar, entesa com "*majoria d'edat*", tal i com disposa l'article 67.3 de la Compilació. Les úniques dos classes d'heretaments que no segueixen aquesta regla són els heretament preventius (establert a l'article 93.1) i els mutuels (establert a l'article 99.3 CS), que únicament és exigida la capacitat per contraure matrimoni.

9.- La regulació moderna no segueix l'esquema clàssic de la donació universal però es pot trobar alguna pinzellada alguns articles com l'article 71 i 72 del CS. A més, es pot dir que el matrimoni ha passat a ser un element del tipus negocia'l i se'n un negoci diferent i totalment independent de qualsevol donació per molt condicionada que estigui al matrimoni.

10.- Tant a la Compilació com en el Codi de Successions la seva regulació marca una tendència a l'assimilació del possible contingut dels heretaments amb els testaments, tal i com disposa l'article 68 CS.

11.- Durant la història l'heretament que era més habitual de pactar era el cumulatiu. Això té relació amb la reserva de l'usdefruit dels béns adquirits de present per l'heretat a favor seu, també es pactava la unitat econòmica familiar on l'heretat, cònjuges, descendents havien d'unir els esforços, els ingressos i tot el necessari per aconseguir la unitat familiar i conseqüentment els màxims beneficis a la casa. L'ordre de direcció anava primer l'heretant, el cònjuge usufructuari i l'heretat. Així era com funcionava històricament, llavors amb la recollida de la Compilació de 1960 utilitzava un model concret com el de l'heretament simple, però s'atorgava

amb el pacte d'unitat econòmica familiar. Tot això fins arribar en el CS que s'utilitza l'heretament simple en cas de dubte i sense haver pactat expressament no es presumeix la unitat econòmica familiar.

12.- A les dos codificacions a la Compilació i en el Codi de Successions en determinats preceptes sembla que parteixen del doble títol i també del doble negoci, tant hereu i donador com heretament i donació. És correcte que els béns que en els heretaments cumulatius els béns donats segueixen un camí diferent a aquells béns adquirits després de la mort o de la qualitat d'hereu. A part d'això la doble eficàcia dels heretaments és la que provoca que la majoria de la doctrina consideri que posseeixen dos títol, que seria el d'hereu i el de donatari. No obstant, s'ha de tenir en compte que els heretaments cumulatius posseeixen un negoci *inter vivos*, llavors s'ha d'entendre que té un sol títol encara que tingui atribuïda una doble eficàcia, i això es veu encara mes clar quan s'ha pactat l'adquisició dels béns a mesura que els ha anat adquirint.

13.- En el Codi de successions a l'article 93 s'estableix un fragment dient "un o més hereus dels fills nascuts", es pot concloure que la intenció del Codi és admetre una pluralitat d'hereus. Aquests fet anteriorment ja es donava per admès encara que xoqui amb la concepció de l'heretament com a institució als servei de la unitat de l'explotació familiar, i tampoc estigues recollit a les anteriors Compilacions. Tot això porta a significar que el testament, memòria testamentaria o codicil anteriors queden revocats per l'heretament preventiu posterior.

14.- Les diferencia del CS amb la Compilació respecte l'article 96 CS, les classes de prelatió s'ha eliminat la prelatió de sexe i es degut al caràcter discriminatori, i deixen com a classes de prelatió la nupcialitat, de grau o d'estirp i qualsevol de lícita i honesta.

En el tercer bloc que recull el llibre IV del Codi civil de Catalunya també es poden apreciar distincions i coincidències amb el Codi de Successions i la Compilació. L'actual Codi Civil té una regulació més oberta i flexible que comporta un nou sistema de successió contractual, on el pacte successori no només conté la institució d'hereu sinó que també admet els heretaments conjuntament o aïlladament, i la realització d'atribucions particulars equivalents als llegats en la successió testamentari. Les conclusions que he pogut extreure d'aquests bloc són les següents:

1.- Una de les modificacions importants és que la successió contractual es deslliga o desvincula de les capitulacions matrimonials, fent que ja no sigui un requisit essencial, això fa que la solució adoptada per el llibre IV sigui que els pactes només es poden atorgar amb el cònjuge o convivent, la família d'aquests o amb la família pròpia, dins d'un cert grau de parentiu per consanguinitat o afinitat. La revocació dels pactes ha agafat un paper important i per això es recullen detalladament la multiplicitat de fonaments de revocació i les seves conseqüències.

2.- Un problema que he observat amb la interpretació entre el capítol I que porta per títol “Els pactes successoris” i el capítol III que té per títol “Els heretaments”, els dos del títol III. La pregunta que es pot plantejar és si els heretaments constitueixen el primer fonament en la jerarquia de la successió, establert a l'article 411-13, i si els pactes successòria són fonament successoris. La seva resposta és que no tots els pactes successoris són fonament successoris, ja que de pactes successoris hi ha de dos classes i una són els heretaments però l'altre són els pactes d'atribució particular, i només són fonament successoris els heretaments. A més, els pactes successòria es desvinculen del fet matrimonial i de les capitulacions matrimonials, i conseqüentment desapareixen les limitacions que apareixien a l'article 67 del CS.

3.- Anteriorment, els pactes successoris podien tenir com a objecte la institució hereditària, els llegats, la renúncia a un dret de successions o un conveni sobre l'herència d'una tercera persona que encara viu. Respecte el concepte dels pactes successoris a canviar ja que ara tenen un concepte més restringit.

4.- La doctrina ha establert dos classes de pactes successoris, el motiu que ha portat a la distinció és la determinació de si són un contracte o no ho són. Primer, els pactes successoris en que els atorgants fan disposicions recíproques o amb caràcter mancomunat, els quals si que es podrien considerar contractes. S'ha de tenir present que els pactes tenen una naturalesa mortis causa, llavors no poden ser equiparats plenament amb els contractes que tenen una naturalesa inter vivos. Segon, són pactes successoris unilaterals on l'atorgant no assumeix cap obligació i es designa una persona com a hereu o en els quals es fa una atribució particular que aquella es limita acceptar. Tenen en compte aquests dos punts s'ha de concloure que l'estructura no lliga amb la relació jurídic-obligacional i no poden ser considerats contractes.

5.- Respecte del CS s'ha fet una ampliació amb el cercle de persones legitimades, ja que abans en el CS només estaven legitimades per intervenir els atorgants dels heretaments els cònjuges o futurs cònjuges, o els pares i altres familiars i els fills que es casen. Actualment, l'article 431-2 CCCat fa una ampliació dels intervinents sense cap restricció dels familiars, sinó que poden intervenir els parents per consanguinitat o afinitat dels atorgants en línia directa sense limitació de grau, i també poden els pares del cònjuge de l'atorgant en consanguinitat o afinitat, però la diferència amb els anteriors és que han de ser en línia directe i fins el segon grau.

6.- Considero que hi ha una contradicció en el precepte 431-2 CCCat entre els punts c) i d), ja que el c) permet l'atorgament del pacte amb els pares per afinitat en línia col·lateral i fins el quart grau però el d) només ho permet fer amb els pares de l'altre cònjuge en línia col·lateral dins del segon grau. Per tant, la pregunta que s'ha de realitzar és si el parentiu per afinitat es limita al segon o quart grau. Considero que en el punt c) els parents que ho són per afinitat per

estar casat o per conuiuere en parents consanguinis de l'atorgant dins de les limitacions de grau del mateix precepte c). Respecte el punt d) la interpretació es que fa referència els parents que ho són per afinitat per ser consanguinis del cònjuge o convivent de l'atorgant.

7.- La diferencia entre el Llibre IV i els dos Codis es troba en el requisit formal, ja que l'article 431-7.1 CCCat estableix com a requisit de forma *ab solemnitate*, que els pactes successoris constin en escriptura pública, i s'entén que els pactes són actes de caràcter formal. Per tant, la diferència és que les escriptures dels pactes no han de estar atorgades en capítols matrimonials com es feia anteriorment amb els heretaments. S'ha d'afegir que no hi ha cap impediment perquè els pactes s'atorguin amb capítols matrimonials si es considera necessari, però no existeix la necessitat com abans. L'opció o possibilitat de atorgar l'escriptura en capítols matrimonials també la recull l'article 431-12.4 CCCat quan diu "*si el pacte s'ha atorgat en capítols matrimonials*".

8.- Es pot trobar una coincidència de l'article 70.2 del Codi de Successions i l'article 66.2 de la Compilació amb l'article 431-9.2 CCCat que disposa "*Són nul·les les disposicions en pacte successori que s'han atorgat amb violència, intimidació greu, engany o error en la persona o en l'objecte. També ho són les que s'han atorgat amb error en la finalitat o els motius, si l'error és excusable i resulta del mateix pacte que l'atorgant que ha comès l'error no hauria atorgat la disposició si se n'hagués adonat*". Establint tots els articles anteriors que els pactes no poden impugnar en cap cas per causes de preterició ni revocar per supervivència o superveniència dels fill, sense perjudici del dret dels legitimaris.

9.- Una coincidència que es pot concloure amb tots els codis és el concepte d'heretament es troba disposat a l'article 431-18 CCCat dient "*L'heretament o pacte successori d'institució d'hereu confereix a la persona o persones instituïdes la qualitat de successores 141 universals de l'heretant amb caràcter irrevocable, sens perjudici dels supòsits que regulen els articles 431-13, 431-14 i 431-21*". Com es pot apreciar els heretaments han mantingut la tradició del dret històric, ja que continua amb la mateixa línia que la Compilació i el Codi de Successions. El concepte tradicional coincideix en la actualitat i són definits com aquells pactes successoris que designen a una o més persones, d'una manera irrevocable, com a successors universals o com hereus de l'heretant, i també un caràcter inalienable i inembargable de la condició d'hereu com estableix l'article 431-18.2 CCCat "*La qualitat d'hereu conferida en heretament és inalienable i inembargable*". El concepte tradicional es troba establert també com vaig comentar anteriorment als articles 71 CS i 75 CDCC, tot i així considero rellevant destacar com a novetat del concepte l'expressió heretament o pacte de successió d'hereu.

10.- Respecte de les classificacions anteriors els heretaments han mantingut la seva classificació però no exactament igual que a l'antic Codi de Successions, ja que en el Llibre IV ha eliminat per causes de desús els heretaments prelatius que es trobaven establerts a l'article 93 CS. Per tant, la classificació actual dels heretaments és: heretaments simples (amb o sense donació de present), els heretaments cumulatiu, els heretaments mutuels i els preventius.

11.- Els heretaments simples estan disposats a l'article 431-19 CCCat i es poden dividir en dos punts o separar l'article en dos parts. La primera faria referència als heretaments simples coneguts com aquells que atribueixen a l'instituït la qualitat d'hereu de l'heretant. La segona són els heretaments simples aquells que no perden la qualitat d'hereu encara que hi hagi donació de presents de béns concrets. Aquesta segona part de l'article va dirigida principalment als heretaments que anteriorment eren coneguts com heretaments mixts, establerts a l'article 84.2 CS, llavors el que s'ha fet en el Llibre IV és ajuntar en el mateix article els simples i els mixts, provocant la unió dels dos i quedant la classificació com heretaments simples exclusivament.

BIBLIOGRAFIA

Manuals:

- ADOLFO LUCAS, ESTEVE. Dret de Successions. Barcelona: Ed. Bosch Editor, 2010.
- ALBALADEJO, MANUEL. Comentarios al código civil y compilaciones forales. Revista de derecho privado. Tomo XXVII, vol. 2º. Artículos 52 a 96 de la Compilación de Cataluña. Ed. Revista de derecho privado, 1990.
- BADOSA COLL, FERRAN. Manual de dret civil català, Editorial marcial pons, Madrid, 2003.
- BORRELL I SOLER, ANTONIO M. Dret Civil vigent a Catalunya. Volum II. Ed. Oficina d'estudis jurídics, Barcelona, 1923.
- CONDOMINES VALLS, FRANCISCO A. I FAUS ESTEVE, RAMON. Derecho civil especial de Cataluña. Ed. Lliberia Bosch. Barcelona, 1960.
- DE BROCA, GUIILLEM Mª. Historia del Derecho de Cataluña especialmente del civil. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de justícia, 1985.
- DE BROCA, GUILLEM Mª. Instituciones del Derecho Civil Catalan vigente, T.1, Barcelona, 1880.
- DE HINOJOSA Y NAVEROS, EDUARDO. El régimen señorial y la cuestión agraria en Cataluña durante la Edad Media, Madrid, 1905.
- DURAN Y BAS, MARIA. Memòries sobre les Institucions de Dret Civil de Catalunya. Barcelona, 1883.
- EGEEA FERNANDEZ, JOAN. Setenes jornades de dret català a tossa, el nou successori de Catalunya. 24-26 de setembre de 1992. Àrea de Dret Civil. Universitat de Girona. Ed. PPU. Barcelona, 1994.
- EGEEA FERNANDEZ, JOAN. Temes de dret civil català. Quadern de ciències socials. Núm. 6. Diputació de Barcelona. Institut de ciències socials. 1984.

- El nou dret de successori del Codi Civil de Catalunya. Materials de les Quinzenes jornades de Dret Català de Tossa. 25 i 26 de setembre de 2008. Ed. Document Universitari. Girona, 2009.
- FAUS CONDOMINES, JOSE. Centenario de la leu del notariado. Sección cuarta. Fuentes y bibliografía. Conferencias, artículos y trabajos. Volumen VII. Barcelona, 1961.
- FONTANELLA, JOAN PERE. Decisión 585, núm. 3, cit. Por DE BROCA, GUILLEM M^a. Historia del Derecho de Cataluña especialmente del civil.
- FONTANELLA, tractus de pactis nuptialibus..., cit., clàusula 4.ª, glosa 6^a
- LALINDE ABADIA, J. Costumbres de Tortosa. AHDE 31, 1961.
- MIRAMBELL, ANTONIO i ABANCÓ, PAU SALVADOR I CODERCH, Els precedents de la compilació: estudi introductor. Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia, 1995.
- ORTUÑO PEREZ, MARIA EUGENIA. La Institución de heredero en el derecho sucesorio de Cataluña y sus antecedentes romanos. Madrid. 1999.
- PEREZ COLLADOS, JOSE MARIA. Anuario de historia del derecho español. Tomo LXXV. Ministerio de justicia Secretaria Técnica. Ministerio de la presidencia. Boletín oficial del Estado.
- PUIG I FERRIOL, LLUIS i ROCA I TRIAS, ENCARNA. Institucions del dret civil de Catalunya, 3^a ed. Barcelona: Ed. Bosch, 1991.
- ROCA SASTRE, RAMÓN M^a. Estudios de derecho civil especial de Cataluña, Editorial Bosch, Barcelona, 1983.
- ROCA SASTRE, RAMÓN M^a. Estudios de derecho privado. Volumen II Sucesiones. Ed. Revista de derecho privado. Madrid, 1948.
- VIVES Y CEBRIA. Traducción al Castellano de los Usatges y demàs Derechos de Cataluña. tomo II. Barcelona, 1862.

Articles i Comentaris:

- SERRANO DE NICOLÁS, ANGEL. Doctor en Derecho. Notario de Barcelona Revistas@iustel.com Revista General de Derecho Romano 16 (2011). PACTOS SUCESORIOS DE ATRIBUCIÓN PARTICULAR: SU RELACIÓN CON OTRAS INSTITUCIONES SUCESORIAS DEL PROPIO CÓDIGO CIVIL DE CATALUÑA.
- Tort-Martorell, Carmen. Sobre el heredamiento como excepción a los principios romanos de derecho sucesorio en el vigente Código Civil de Cataluña. Universidad Autónoma de Barcelona. Festschrift Laurens Winkel

Legislació:

- LA COMPILACIÓ DEL DRET CIVIL DE CATALUNYA. LLEI DE 21 DE JULIOL DE 1960.
- CODI DE SUCCESSIONS DE CATALUNYA. LLEI 40/1991 DE 30 DE DESEMBRE.
- LLIBRE QUART DEL CODI CIVIL DE CATALUNYA, RELATIU A LES SUCCESSIONS. LLEI 10/2008, DE 10 DE JULIOL.